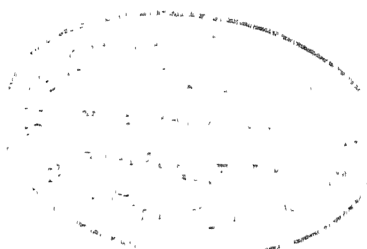
శ్రీ

అనిరుద్ధచరిత్రము.

(అబ్బయామాత్యప్రణీతము.)

చెన్నపురి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్సువారిచే

ప్రకటితము.

1924.

Printed
at the "VAVILLA" Press,
Madras.—1924.

శ్రీరస్తు

అనిరుద్ధచరిత్రము.

పీఠిక.

నిత్యోత్సవమందిరంబు లగులక్ష్మీమోహనాపాంగ వీ
క్షానీలోత్పలమాలికావళులఁ శృంగారంబుగా నంగప్రా
జ్ఞానైపథ్యమెలర్పఁ దత్తనులతాసంశ్లిష్టకేళిం ప్రియా
నూనుండై తగుమంగళాచలనృసింహుం డిమ్ము మాకోరికల్. 1

చ. సరసతఁ గౌఁగిలింప గిరిజాకుచపాళి నిజాంగలిప్తభా
సురభసితాంత మై కులుకుచున్ వెలిదామరమొగ్గజోడునుం
దరత వహించుచుండ మమతం బలుమాఱును జూచి సౌఖ్యశం
కరుఁడు ప్రసన్నుఁడై యొసఁగుఁ గావుత మాకు నభీష్టసంపదల్. 2

మ. అకలంకం బగుచిత్తశుద్ధికొఱకై యశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్
సకలస్థావరజంగమాత్మకజగత్సంసారనిర్మాణక
ర్తకు నానాదురితాపహర్తకు సమస్తామ్నాయసంసర్తకున్
ప్రకటస్మార్త మనోవిహర్తకును వాక్పద్మేక్షణానర్తకున్. 3

చ. కలిమికిఁ బుట్టినిల్లు సుర కన్యల కేలికసాని ముజ్జగం
బులకును గన్నతల్లి కృతపుణ్యులకున్ ధనధాన్య రాశి వి
ద్యలచెలి కత్తగారు కలశాబ్ధికిఁ గూరిమిపట్టి శౌరికిన్
గులసతి యాదిలక్ష్మి దయగుల్కెడు చూపుల మమ్ముఁ బ్రోవుతన్. 4

శా. శ్రీవిద్యాబగళాముఖీ భగవతీ చింతామణీ శ్యామలా
దేవీ వశ్యముఖీ సమాహ్వయములన్ దీప్యన్మహా మంత్ర యం
త్రా విర్భూత నిజాంశ లాశ్రితుల కిష్టైశ్వర్యముల్ చేయఁ జి
ద్భావాకారత నొప్పు శాంభవి ననున్ బ్రహ్మజ్ఞాన్వితుం జేయుతన్. 5

చ. రవరమణీయకీరసుకరంబు నభీష్టఫలోదయంబు మా
ర్దవసుమగంధయుక్తము సుధాసమవర్ణము గల్గి పర్ణనీ
యవిబుధలోకకల్పతరువై తగు పద్మజురాణి వర్తనో
త్సవము వహించుఁగాత నిరతంబును మద్రసనాంచలంబునన్. 6

ఉ. అంబుజగర్భనిర్జరవరాదులచేత సపర్యలందు హే
రంబుఁ గృపాలవాలంబు మునిరాణ్ణికురుంబమనోంబుజాతరో
లంబు దరస్మితాననకళాజితశారదచంద్రబింబు భూ
షాంబరరుగ్విడంబు విజితారికదంబు భజింతు విద్యకై. 7

మ. దినరాత్రంబులఁ గాళిదాసు భవభూతిన్ దండి బాణున్ మయూ
రుని శ్రీహర్షుని సోము భారవిని జోరున్నన్నపన్ దిక్కశ
ర్మను శ్రీనాథుని సోము భీమకవి నెఱ్ఱాప్రెగ్గడన్ భాస్కరున్
వినుతింతున్ హరిభక్తినిష్ఠుల మహావిద్వత్కవిశ్రేష్ఠులన్. 8

చ. చతురకవిత్వతత్త్వపటుసంపద యొక్కరి సొమ్ముగాదు భా
రతిదయ సౌధవార్ధికవిరాజుల మానసముల్ ఘటంబు లా
యతము కొలంది లబ్ధమగు నయ్యమృతం బటుగాఁ దలంచి య
ద్యతన కవీంద్రులార కృప దప్పక మత్కృతి నాదరింపుఁడీ. 9

తే. కాళిదాసాదులకునైనఁ గలవు తప్పు
లనిరి పెద్దలు మాదృశులనఁగ నెంత
తప్పు గల్గిన దిద్దుఁడీ యొప్పుగాను
బాలునకు బుద్ధి నేర్పినభంగి కవులు. 10

తే. భగవదర్పితకావ్యంబుపట్ల నెరసు, లున్న దూషింప వలదు మాయన్నలార
ఘనకిరీటంబు ధరియించుకొనిన తలకు, సుళ్లు లెక్కలు వెట్టుట చొప్పుగాదు. 11

చ. సుకవుల సూక్తులందు సరసుల్ నెరసుల్ వెదుకంగబోరు మ
క్షికవితతుల్ వ్రణంబు పరికించుగతిం గొదవల్ గణించుటల్
కుకవుల నైజబుద్ధి తెరలోఁ గథచెప్పిన బొమ్మలాడఁగా
నొకకడ హాస్యపుం బ్రతిమ లుండిన పెక్కులు వెక్కిరించుచున్. 12

వ. అని యిట్లు ప్రధానదేవతానమస్కారంబును బురాతనాద్యతనసుకవిపురస్కారంబును గుకవితిరస్కారంబును గావించి యనంతరంబ. 13

సీ. శ్రీమంగళాద్రి లక్ష్మీనృసింహులకటాక్షాంచలామృతవృష్టి నంకురించి
సంగీతసాహిత్యసరససౌష్ఠవయుక్తి శాఖోపశాఖలఁ జాలఁ బ్రబలి

రసికరాజన్యముఖ్యసమాజబహుమానసతతవసంతాభిరతిఁ జిగిర్చి
దైవనామాంకితస్తవమనోహరభావపదవాక్యసుమములఁ బరిమళించి
యభినవస్థితిఁ బెంపొందు నస్మదీయ, భాగధేయసారస్వతపారిజాత
తరువునకుఁదగు సత్ఫలోదయము గాఁగ, సముచితంబుగ నొక ప్రబంధమురచింతు.

క. వసువులకు మేర యెయ్యది, చదివినమాత్రంబె చాలు సరసవచస్సం
పదఁ దానేర్చిన కొలఁదిని, పదవఁగవితఁ జెప్పి హరికి నర్పింపఁ దగున్. 15

మ. అతి దాక్షిణ్యముఁ దతండు పూర్వకవికావ్యప్రౌఢవాచారసో
న్నతులం జేలినఁ దేలుఁ గాక యెపుడున్ నావంటికించిజ్ఞుచేఁ
గృతి విశ్వాస మెఱింగి చేకొనియెడున్ శృంగారవత్పల్లవీ
రతులం జొక్కియుఁ గుబ్జమేను వగమీఱన్ దీర్చి చేపట్టఁడే. 16

క. భగవంతుని సద్గుణములు, పొగడు వివేకంబె తమ కపూర్వైశ్వర్యం
బగుట నరస్తుతి సేయరు, జగతిన్ సత్కవులు తుచ్ఛసంపదకొఱకై. 17

మ. హరినామాంకితకావ్య మెట్టిదయిన న్నాంపమై సజ్జనా
దరణీయం బగుఁబుష్పమాలికలలో దారంబు చందంబునన్
నరనామాంకితమైనకావ్యము రసౌన్నత్యస్థమయ్యు న్నిరా
కరణంబై చను హీనజాతిపురుషుం గైకొన్న వేశ్యంబలెన్. 18

చ. కృతులు నిజాంకితంబు లొనరించిన నిష్టధనంబు లిచ్చి స
న్మతిఁ బ్రభువుల్ కవీశ్వరుల మన్ననసేయుట కీర్తిఁగోరి ని
శ్చితమతి దేవతాస్తుతియె సేయుకవీంద్రుల నాదరించి స
త్కృతి యొనరించు సత్ప్రభుని కీర్తికిఁ గీర్తి ఘటింపకుండునే. 19

వ. అని తలంచి యొక్కనాఁటిరాత్రియందు నాయిష్టదైవంబైన శ్రీమంగళాచలనృ
సింహదేవు దేవాలయంబునకుం జని వివిధమణిగణవిరాజితంబును, ప్రదీప్తహాటక
మయంబునునై నయనారవిందంబులకు నూతనంబైన యానందవికాసంబు సంపా
దించుచున్నగోపురప్రాకారశిఖరగర్భగృహాంతరాళికాముఖమండపప్రభాసౌభాగ్యం
బులవలోకించి యాశ్చర్యంబునొందుచుఁ బ్రదక్షిణంబులుచేసి స్వామిదర్శనంబు
సేయుచు నుత్సాహంబున నంతర్గృహంబున కరిగి యందు. 20

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబమువంటి మోమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్త
సంకేతమున సుఖాసీనయైయున్న కమలావిలాసవిభ్రమ మెసంగ
శంఖచక్రగదాబ్జసంశోభితములైన బాహాచతుష్టయప్రభలు నిగుడ
గ్రైవేయమకుటకంకణకుండలాంగదహారావళులు మేన నందగింప
బాలికాహస్తపంకజాలోలచారు, చామరానిలమోదితస్వాంతుఁ డగుచు
దివ్యసింహాసనంబునఁ దేజరిల్లు, మోహనాకారు నరసింహమూర్తిఁ గంటి. 21

క. కని సాష్టాంగముగా నం, దనములు గావించి లేచి తత్స్వామిపార్శ్వం
బున నిలిచి కేలుమోడ్చియుండఁగ, ననుఁ జల్లనిచూడ్కిఁ జూచి నయమునఁ బలికెన్.

క. బాలత్వమునందె నీకు ద, యాళుఁడనై యొసఁగితిన్ మదర్పితకవితా
శీలనము మద్భజనా, శీలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా. 23

క. అనిరుద్ధచరిత్రముఁ జ, క్కనిముచ్చట విస్తరించి కడఁగి ప్రబంధం
బొనరింపుము శ్రేయోవ, ర్ధనముగ మాపేర నంకితముసేయుఁ దగన్. 24

వ. అని పలికినఁ బరమానందభరితహృదయుండనై తద్వచనంబు మహాప్రసాదంబుగా నంగీకరించుకొని యిట్లంటి. 25

ఉ. శ్రీకమలామనోరమణ యో పరమేశ్వర యో జగత్పతీ
యో కరిరాజదైన్యహర యో శరణాగతవజ్రపంజరా
యో కరుణాకరసామృతపయోధి పునర్జననంబు మాన్పి సౌ
ఖ్యాకరమైనసత్పదము నందఁగఁ జేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ. 26

వ. అని ప్రదక్షిణప్రణామంబులుచేసి తదనుజ్ఞవడసి యందుండి మరలి గృహంబునకు వచ్చితి నని యాదృశంబైన స్వప్నంబుఁ గాంచి మేల్కని యపరిమితప్రమోదరసమగ్నాంతరంగుండనై కొంతదడవు తదీయ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుండితి నిశ్చయంబునఁ దదనుగ్రహంబు వడసినవాఁడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమంబునకు నుపక్రమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద. 27

సీ. శుభకరాపస్తంబ సూత్రుండు కౌండిన్య గోత్రుండు నార్వేల కుల పవిత్రుఁ
డగు బసవన మంత్రి కమరప్పయుమ్మన పెద్దన యెల్లప్ప ప్రియతనూజు
లాకుమారచతుష్టయంబులో ముమ్మనామాత్యుండు సత్కీర్తిమండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాథుఁ
డతని నిజసాధ్వి యగుకొండమాంబగర్భ, మందు జనియించె వినయవిద్యాచణుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితగుణశాలి యబ్బయామాత్యమౌళి. 28

ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తివం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుచుఁ గొండవీటి భూ
మండల నాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయఁగఁ బెంపుమీఱె స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కనుపర్తిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణచం
ద్రుం డని లోకులందఱు నెఱుంగుటకున్ నుతిసేయ నేటికిన్. 29

తే. అమ్మహాత్ముని గేహిని యైనపుణ్య, వతికి లక్ష్మాంబ కుదయించె సుతయుగంబు
మహితగుణశాలి రాయన మంత్రివరుఁడు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలుం డగు నిమ్మఘనుఁడు.

క. ధీనిధిరాయనమంత్రికి, మానవతీమణికి నరసమాంబకు జననం
బైనారు మిరువురము యో, గానందుఁడు నబ్బనార్యుఁ డనఁదగు నేనున్. 31

క. నరసింహపాదభక్తుఁడ, నరసింహకృపాప్రసాదనయలబ్ధమతిన్
నరసింహార్పితహృదయుఁడ, నరసింహునికరుణఁజాలనమ్మినవాఁడన్. 32

వ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధసామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు మహానుభావుని ప్రభావంబు వర్ణించెద. 33

సీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁ జెలంగు ద్రావిడగ్రంథనాదములవలన
పరమహీసురయజ్ఞవాటికాంతరములఁ గొమరారుహోమధూమములవలన
విపణివీథులయందువినిహితంబైనట్టి ధనధాన్యముఖపదార్థములవలన
నేలాలవంగతాంబూలవల్లీచందనముఖశోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్హారకలితలలిత, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనివాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళాప్రస్థలంబు. 34

క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవలమరయన్. 35

మ. జగదానందకరంబు మోక్షపదవీసోపానమార్గంబు యో
గిగణాకర్ణగుహాంతరంబు శిఖరక్రీడావిలోలాప్సరో
మృగనేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతవీణారవా
నుగుణాంచత్పికనాదమద్రిచెలువొందున్ మంగళాభిఖ్యతన్. 36

ఉ. ఆమహనీయశైలశిఖరాగ్రమునందున్నృసింహమూర్తి తే
జోమయదివ్యవక్త్రమునశోభిలుచున్ నిజభక్తకోటి శ్ర
ద్ధామతిఁజేయుపానకముఁదా నెలమిన్ సగమారగించి త
త్కామితముల్ ఫలింపఁగసగంబుఁదగన్ దయసేయునారికిన్. 37

చ. గిరిదిగువన్ వినూత్నమణికీలితమంటపమధ్యభాగభా
సురతరపీఠమందునతిసుందరమూర్తిధరించియిందిరా
తరుణియుఁదానునుండునిరతంబున్నృసింహుఁడుదివ్యహారనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై. 38

తే. ఇట్టిమంగళగిరియందు నెగునదిగువ, తిరుపతులరెంటిముఖ్యప్రదేశమందు
శంకరుఁడుసర్వమంగళాసహితుఁడగుచు, నుండునెప్పుడుసహవాసయోగ్యుఁడగుచు.

సీ. కల్యాణసుసిలోఁగదిసిమజ్జనమాడి ధౌతవస్త్రంబులందముగఁదాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కి మూర్కొండలక్ష్మిభజించి నరసింహునకువందనములు చేసి
మిరియంబులేలకుల్ మెదిపిచక్కెరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములుచేసి
స్వామికర్పించిశేషంబైనసగమును భక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగముదిగివచ్చిశివదర్శనంబుచేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁగొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవింపుదురుజనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు. 40

సీ. వేంకటాచలమున వేసటనొందక వడలు భుజింపఁగాఁ బొడముదప్పి
శ్రీరంగమున నాసతీఅంగఁబొంగళ్లు భోజనం బొనరింపఁ బొడముదప్పి
కాంచీపురంబులోఁ గాంత్ముకొద్దినిఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింప నెసఁగుదప్పి
యళగిరిస్థలమున నాఁపోవఁగా దోసె లారగించనఁ బుట్టినట్టిదప్పి
యర్చకస్తోమహస్తశంఖాగ్రముక్త, లలితగుడజలధారాఘుళంఘుళాయ
మానపానీయమహిమచే నణఁచికొనుచు, జలజనాభుండు మంగళాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలధనంబు నివేశనంబులో
బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికంబు ముం
గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కులపంట జగంబులందు మా
మంగళశైలవల్లభుసమం బగు దైవము లేదు చూడఁగన్. 42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, ణోదారప్రాభవునకు నుద్యల్లీలా
సాదరకటాక్షవీక్షా, పాదితవిబుధేంద్రకమలభవవిభవునకున్. 43

క. అతులితమతియుతనుతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
శ్రితకమలాసితకమలా, యతవిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్. 44

క. భూపాలంకారునకును, దోఃసాటఘటచ్ఛటామదోత్కటగజహృ
ద్భూషణకంఠీరవగళ, ఘోషితకృతపాంచజన్యఘూంకారునకున్. 45

క. మందారకుందచందన, మందస్మితసుందరైకమందిరనయనా
నందపదనారవిందున, కుందామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్. 46

క. పరసుగుణాభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోర్ధపానసౌఖ్యునకు శుభా
కరమంగళాచలస్థల, నరసింహాఖ్యునకు సద్గుణశ్లాఘ్యునకున్. 47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితంబుగా నేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం బెట్టి దనిన భగవత్కథాసుధానుభవకుతూహలసాంద్రులగు శౌనకప్రముఖమునీంద్రులు సకల పురాణేతిహాసప్రసంగరచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు సూతునిం గనుంగొని యిట్లనిరి.

చ. జలజభవాభవప్రముఖసంస్తవనీయవిశేషవిష్ణుని
ర్మలగుణకీర్తనామృతము మాకుకర్ణరసాయనంబుగాఁ
బలుమఱు నీవు దెల్పుటకుఁ బాత్రుల మైతిమి పూర్వపుణ్యముల్
ఫలితము నొందెనీవలన ధన్యగుణాగ్రణి రౌమహర్షణీ 49

క. అనిరుద్ధునిచారిత్రము, వినుటకు మాహృదయములు వేడుక పొడమెన్
వినుపింపు సవిస్తరముగ, వినుతబుధవ్రాతసూత వినయోపేతా. 50

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుం డతం డిట్లనియె. 51

క. మీరడిగినసత్కథ వినఁ, గోరి పరీక్షిన్నృపాలసంజాతుఁ డడుగన్
ధీరుఁడు శుకయోగి సవి, స్తారంబుగఁ దెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియెన్. 52

సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదపద్మరాగప్రభాచుంబితగగనతలము
సంతతఫలపుష్పసాంద్రనానావిధోర్వీరుహాకలితశృంగారవనము
చంద్రకాంతోపలసోపానకలితశోభితజలపూర్ణవాపీవ్రజంబు
సరససౌందర్యలక్షణలక్షితాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము

తే. గంధసింధురసైంధవబంధురంబు, సారసారసకలహంసవిసర
ముల్లఘుజలనిధిపరిఖాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవరంబు. 53

ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండఁగఁ దన్నులోనుగాఁ
బైకొనెఁ జక్రవాళమనిపావకసన్నిధిఁ దాఁ దనంబు ద
త్ప్రాకరమానవగ్గిరితదావరణాఖ్యఁ జేసెనిత్వరో
కాకయజాండుచుట్టుననఁ గాఁదగునబ్ధియుగి [illegible] 54

మ. అల్లసుధాపయోధిపురంతరమా[illegible]కాబ్ధి[illegible]
ద్వల్లభురాజధానియగు ద్వారకలోఁ సుఖియించుచుండు సం
పల్లలితాంగిరొప్పుడును బాయక పుట్టినయిల్లు నత్తవా
రిల్లును నేకదేశమగు నింతులవేడ్క[illegible]సంగొఅంతరో. 55

మ. అలకానన్నత్యపురీవరావరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
గలయన్ గొమ్మలసందుతేర్పఱచి మార్గశ్రేణిఁగల్పించుచున్
నలినీకైరవిణీమనోహరలయానంబుల్ నిరోధంబుతే
కలఘుస్ఫూర్తిఁ దదంతరంబులఁ బోసంగన్ నిర్గమించుంగదా. 56

క. అగణితతారాగణరుచి, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁ బురిన్
దగఁ గోటకొనలఁ గట్టిన, జగజిగిముత్యములచందువా చందమునన్. 57

సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకప్పురపుత్రికానుతములు
ఇనవాహహేషాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతో[illegible]దర్పణములు
సామంతభభ్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిళద్వప్రముక్తాఫలములు
దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమప్రదవిటవిటీపుణిత[illegible]ము

తే. [illegible]ంబుజకదంబకాత్రవబింబమస్య, హరిణకబళితకుహనాతృణాంకురా
తస్ఫురద్గారుడోపలాతతవితర్ది, యూధము[illegible]సౌధము[illegible]పురినొప్పుమి[illegible] 58

చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కియినుఁడున్నతమైగగనంబుఁ దాఁకు ద
త్పదమలహర్మ్యముల్గనిరథంబున కడ్డము నిల్చునంచుఁదా

మదిఁదలపోసితిన్నవగు మార్గమునం జనుడంతకంతకున్
జదలను నిక్కి యవ్వలమసందిగిపోవుచునుండు నిచ్చలున్. 59

మ. పగలున్ రేయిసమప్రకాశతనుజీవంజీవబంధుండు సోం
పగుము త్తెంబులచేరుమక్కగమియున్ వ్యాజంబునన్ జేరు మ
క్కగుమింగూడియనేకరూపములతోఁగన్పట్టెనానొప్పగున్
నగరీహేమశిరోగృహాగ్రవిహరన్నారీముఖాంభోజముల్. 60

ఉ. నిర్మలధర్మరత్నమయనిర్మితవిస్ఫుటహర్మ్యసంచయాం
తర్మదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్ఛటాతనూ
ఘర్మనివారియై వినుతిఁ గాంచునుపాంతనిలింపనిమ్నగా
హర్ముఖపద్మగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్. 61

తే. మీఁదనున్నట్టికుంభసింహాదికములు, తారకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రబింబంబునంటెనాసౌధరుచులు, సురపురముమీఁదఁదనరుగోపురవిభాతి. 62

సీ. అతనిజన్మస్థానమగువిష్ణునాభికి నూర్ధ్వమౌముఖమున నుదయమైరి
అతఁడు నల్మొగముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జదువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణస్థితికంటె నుత్తమంబగు సాత్వికమున శుద్ధాత్ములైరి
అతఁడు ముజ్జిరతపోగతిఁగన్నహరినిభావితభక్తిపరదుఁగావించుకొనిరి
తే పెద్దపిన్నతనంబురూపించుకొనిన, యధికు ననవచ్చుహంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు. 63

సీ సముదీర్ణచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖముఁందు నురణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతౌచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్రావనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందునిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచాననప్రక్రియావిభవముల్ భటులందు విక్రమార్భటులయందు
తే. వెలయవెలయునురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసమధికౌదార్యతుర్య
ధుర్యులైనట్టిబాహుజవర్యులెపుడు, సిరులఁజెలువొంగునప్పురవరమునందు. 64

సీ. తనలోనిరత్నసంతతులధోగతిపాలుపఱచుకోఁడేనిసాగరుఁడుసాటి
తనమూలధనముకుఁడగినలాభముఁ గూర్చుకొనెనేనిధననాయకుండుసాటి
తనకున్నబంగారమునుపక్కరలకియ్యఁజాలినఁగాంచనాచలముసాటి
తనమహత్త్వమునవసెనయైనభోగానుభవముండెనేనిఁగల్పకముసాటి
తే. గానియితరులుతాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతోడవిఖ్యాతిసుకృత
సంపదలనంతములు గాఁగసంగ్రహించు, వైశ్యులుండురుపురవరమునందు. 65

సీ. జన్మస్థలంబునిర్జరశిఖాకుసుమగంధావాసితంబైనవారిపదంబు
పైదోడుప్రకటఘూర్జటిజటామకుటరంగదభంగనిజభంగగగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవనమైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమైనయనిరుద్ధమూర్తియభ్యర్చనంబు
బుద్ధిబ్రాహ్మణభక్తియుభూతదయయు, శాంతమునుగల్గిచెలువొందుసత్పథంబు
గాఁగసౌజన్యశీలురై కలిమిబలిమిఁ, గలిగిసుఖియింపుదురుశూద్రకులజులందు. 66

సీ. రంజితాగ్రసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావళీయుతములై కచభారతమసముల్ గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికాఝరాంచితములై, కుచకుంభశైలముల్ కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిఢవిల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విభ్రమంబులుజగమెల్లవినుతిసేయ
నతులగతివారశృంగారవతులు వేన, వేలువిహరింతురెప్పుడునవ్వీటియందు 67

సీ పలువరుసలకుందములఁజూడఁబ్రియమయ్యె వెలయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
పగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె వలపులుముంచెనవ్వారిగాఁగ
మేలుచేఁదమ్మిక్రొమ్మిన్నలుగులెక్కొడుకూరిచిదయసేయుపేరుగాఁగఁ
బెంపొందెనాసనంపెఁగనిగన్నిగలచే ముద్దియవేఁడెదమొగినొసంగు
మనుచుననుచుముదంబుననంటిపలుక్క, జాణలవచశ్చమత్కృతిసరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిలునవ్వులొలయంగనెఱియలరు, లమ్ముగురుపుష్పలావికలప్పురమున. 68

మ పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ ఘీంకృతా
ర్భటగర్జారవముల్ సమగ్రమదధారాసారవర్షంబులు
త్కటధాటిన్ నటియింపభూవిహరణోద్యత్ప్రావృషేణ్యాంబు భృ
త్పటిమన్ దత్పుటభేదనద్విరదయూథంబొప్పుసక్రోధమై. 69

మ. పురసీమన్ బురుషోత్తమానువహనస్ఫూర్తిన్ విడంబించుమన్
సిరికిన్ మూలములై సుజీవనకళాస్నిగ్ధంబులై సుందర
స్ఫురితావర్తములై విలాఘుతవనొప్పన్ వాహినీసంగతిన్
దెరమైసార్థకనామధేయగుణభాతిన్ సైంధవవ్రాతముల్. 70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారనిలింపదంపతీ
సులలితపంచబాణరససంజలితోరుపరిస్రమంబులై
యలరుఁబురిన్ శతాంగములుదగ్రవిరోధిచమూవిభంగముల్. 71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్ సమరభాగనటద్రిపుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిస్ఫురన్మహా
సాహసికుల్ ధనుః ప్రముఖసాధనధారణకౌశలుల్ సము
త్సాహరసాకృతుల్ సుభటసంఘములప్పురమందసంఖ్యముల్. 72

వ. మఱియు నన్నగరీలలామంబు వైకుంఠపురంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననంతకల్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబుతెఱంగున సుకవికల్పితప్రబంధంబుచాడ్పునఁ గలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁ గుసుమితద్రుమంబులీల విరాజమానసాగరంబై, యలకాపురంబుభాతి జలజాకరంబురీతిఁ బద్మాలంకృతంబై, యధ్యయనవిద్యావిశేషంబుకైవడి సంగీతరత్నాకరంబుచెలువున వర్ణక్రమప్రశస్తంబై, రామాయణకావ్యంబుగతి భార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకాశంబయ్యును గువలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై, హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగోత్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గోటారును, సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్యంబులకుఁ గాణాచియు, సంతోషంబునకు నాటపట్టునునై వసుంధరాసుందరీనిటలతటసంఘటితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 73

ఉ. ఆపురలక్ష్మికిన్ వరుఁడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడు భక్తగృహాంతదృశ్య ని
క్షేపము రూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
దీపితకీర్తిశాలి వసుదేవతనూజుఁడు కృష్ణుఁ డున్నతిన్. 74

సీ. నవలీల దేవకీవసుదేవులకుఁ బుట్టి నందయశోదలున్నతిగఁ బెనుపఁ
బెరిగి దైతేయులఁ బెక్కండ్ర వధియించి యమునానదీతీరమందమంద
బృందావనక్రీడఁ బెంపొందఁ గోవులఁ బాలించి మురళీవిలోలుఁ డగుచు
వల్లవకాంతల వలపించుచు రమించి భక్తజనావనప్రౌఢి మెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాదిగా రూపవతులఁ, జాలఁ బెండ్లాడి సంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁ ద్రిభువనసామ్రాజ్య మేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁ డంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁ డగుచు. 75

మ. హరికిన్ రుక్మిణికిన్ దనూభవుఁడు మీనాంకుండు లోకైకసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తి రతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁ డుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁ డుదాత్తకీర్తి నమరున్ బ్రద్యుమ్ననామాంకుఁడై. 76

ఉ. ఆరతివల్లభుండు శుభాంగి యనందగు రుక్మికూఁతు నం
భోరుహనేత్రఁ గూడి సుభగాకృతుఁ డైనకుమారుఁ గాంచె శృం
గారరసంబు విగ్రహముగా నొనరించినమాడ్కి నొప్పు నా
య్యారము వానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునిన్. 77

క. అనిరుద్ధనామధేయుం, డనిరుద్ధప్రముఖ్యు లతని నరివీరులు గా
యనిరుద్ధతులన్ జేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాఢ్యుం డగుటన్. 78

వ. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండు గాఁగలవాఁడని బ్రహ్మానూనామకుండును, ఋశ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటంజేసి ఋశ్యకేతుండునునని గురుజనంబులు నామనిర్దేశంబుచేసి ఆకుమారుండు శరత్సమయ శుక్లపక్షసుధాకరుచందంబున నహరహః ప్రవర్ధమానుండై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యంబైన బాల్యంబును స్వబంధుజనయానందశరీరసుకుమారంబైన కౌమారంబును నతిక్రమించిన యనంతరంబ.

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకునూనూఁగుమీసపుఁజాలు సహజలాంఛనము గాఁగ
నమరుపక్షురికవాటమునకు నేవళంబులు కుందనపుఁదీఁగె వోడి గాఁగఁ
జెక్కుటద్దములకుఁ జెలువంబుమీఱినచిఱునవ్వు తేఁటక్రొంజికిలి గాఁగ
సరసమాకచనీలగళదంబునకునవతంసదీధితితటిద్వల్లి గాఁగ
తే. వలజయంతుని చందంబునలుని సొబగుఁ, జందురుని మేలుఁగందర్పు చక్కఁదనముఁ
దనకుసరిసేయఁదగినసౌందర్యమహిమ, నతఁడు చెలువారె నవయౌవనాగమమున. 80

సీ. కనుమెఱుంగులు తళుక్కున నేమఱించుచూపులకు గుండియలు జల్ జలుమనంగ
నరుదుగా నాభిముఖ్యమునొందు మోముకు వాలుకన్గవలు దక్కొలుపడఁగ
జెలికాండ్రతో నాడుపలుకుల చేవినలోగి వశ్యమంత్రప్రయోగమందఁ
బ్రతిలేనిరూపసంపదఁ జిక్కితలఁపులు సుడివడ్డగతిఁ జుట్టిచుట్టితిరుగ
తే. నందుకొనరానిప్రాపిపండైన యతని, ప్రభుతచేనూర్పులూష్మదీర్ఘతవహింపఁ
గొలువునకువచ్చువారకన్యలకయోగ, విరహమొదవించెఁ దద్రూపవిభ్రమంబు 81

తే. వాలుఁజూపులచేతనివాళులొసఁగి, ప్రమదజలములనర్ఘ్యదానములొనర్చి
యెలమిభావంబులుపహారముగఁ జేసి, వనితలు భజింతురిష్టదైవముగ నతని. 82

మ. తరుణుల్ వానివిలాససంపదకు నాంతర్యంబునం జొక్కి త
త్పరిరంభానుభవంబుఁ గోరుచు విధాతావీనిమజ్జీవితే
శ్వరుగా నేటికిఁ జేయవైతివనుచున్ సంతాపముం జెందును
స్మరుగాడ్పుల్ విధికంగ దాహమొదవించున్ మందువేసంగియై. 83

ఉ. బింబము మోవి సంకు ప్రతిబింబముకంఠము తారకాధిరా
డ్బింబము మోము సన్ముకురబింబములాదరహాసపుంగపో
లంబులు యక్షనందనకళానిధిముఖ్యులఁ జూతుమేకదా
శంబరవైరినందనుని సామ్యముగావచియింపఁబోలునే. 84

ఉ. సాహసధైర్యబాహుబలసంపదచేఁ జెలువొందివాహనా
రోహణహేతిధారణనిరూఢిఁ దనర్చినచోవిభూతిశే
షాహిగతిన్ జెలంగి జగదాదరణీయగుణాభిరాముఁడై
యాహరిపౌత్రుఁ డొప్పెఁ దనయభ్యుదయంబు సదాభివృద్ధిగాన్. 85

వ. అంత. 86

చ. అతనికి మేనమామసుత యైతగు రుక్మినృపాలపౌత్త్రి యం
చితసుమకోమలాంగి సరసీరుహపత్త్రవిశాలనేత్త్ర ని
ర్జితకలహంసయాన మదసింధురకుంభసమానవక్షులో
న్నతకుచ రుక్మలోచన యనంగ ననంగశరోపమాన యై. 87

గీ. బంధుజీవము లయ్యె బంధుజీవంబులు, నధరమునకు బింబము లధరములయ్యెఁ
దమ్ములయ్యె నాచుఁదమ్ములఁ గనికొమ్మ, యడుగులకును జిగురుటడుగు లయ్యె. 88

సీ. కట్టెఁడి నగచుజేశట్లుపలోనయ్యె విసభావంబులై విద్రుమములు
ప్రత్యహంబును గ[illegible]ంగ మయ్యెను దామసప్రకాశతను వక్షుత్త్రగణము
పగలు మించుట విదేశగతంబు లయ్యె రాజావమానము నరథాంగకులము
కాఁక దెచ్చుకతుదిలోఁనువై పలుమాఱుఁ బ్రహారణంబులఁ జెందెఁ బసిఁడికమ్మి

తే. రమణి యధరనఖస్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షికమున నివి భంగపడియె
నట్టియార్వేరమున బలవంతుతోడి, సాటికిఁ బెనంగు టెల్ల నిష్ఫలము గాదె. 89

సీ. శాతకుంభమునకుఁ జాంపేయమునకుఁ దానను గుణంబగుఁ గాంచనాంగి యనుట
కంజాతమునకు నగైరవంబునకుఁ బ్రియంవదంబు మహోత్పలాక్షి యనుట
శకోత్రిపలమునకు జలధరంబునకును వినయోక్తిఘననీలవేణి యనుట
కలహంసమునకు శిఖావళంబునకు హితాలయ మండజయాన యనుట

తే. యుభయభావంబు లతిశయంబునికి సార్థ, కముగ నిట్లంటచతురతకల్పనాంశ
లందువలసిన యట్లందురనఁగ నిమ్ము, వారికిమిని గంకుశుల్ గారె కవులు. 90

వ. ఇవ్విధంబున నం బరిభూతవయస్సుమయ యైయున్న రుక్మలోచనను వివాహంబు సేయ
నుద్యోగించి తత్త్రపితామహుం డైన భీష్మకనృపాలుండును దక్కిన వారలును సు
హృజ్జనులతో నాలోచించుచు. 91

ఉ. ఈయలినీలకుంతలకు నీడును జోడును నైన వల్లభుం
డేయెడఁ గల్గునో యనుచు నెంతయు నక్కఱతో విచారముల్
సేయుచు నుండి బంధువులచే ననిరుద్ధని రూపసద్గుణ
శ్రీయుతుఁ గా నెఱింగి తమచిత్తము బ్రమదంబు నిండఁగన్. 92

క. నెనరంటిన చుట్టఱికం, బును గులమును గుణము రూపమును విద్యధనం
బును బ్రాయము గలిగినవరుఁ, డౌనఁ గూడుట కన్యభాగ్యయోగమునఁ గదా. 93

వ. అని విచారించి ద్వారవతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు. 94

క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకీర్తి నెన్నఁదగు వసుదేవ
స్వామికి భీష్మకభూప, గ్రామణి తా మ్రొక్కి సేయఁగల విన్నపముల్. 95

క. క్షేమంబిక్కడ మీపరి, ణామము వ్రాయంగవలయు నా పౌత్త్రుని పు
త్త్రీమణి నిరుక్మనయనా, కోమలి ననిరుద్ధునకును గూర్పఁగవలయున్. 9

వ. అనిశుభలేఖలంప విని హర్షముమాకునవశ్య మంచుఁ గ్ర
క్కునఁ బ్రతిలేఖలంపి యనుకూలపుఁలగ్నము నిశ్చయించిచ
య్యనబలకృష్ణముఖ్యులరయంబ సుహృచ్చతురంగయుక్తులై
యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాన్. 97

సీ. కుండినపురికి నేఁగుటయు వైదర్భులెదురేఁగి వారలఁదోడితెచ్చి
విడుదులవిడియించి వివిధవస్తువ్రాతసామగ్రి నడపించి సంభ్రమమున
లగ్న వేళకు మంగళస్నానయుతులైన పెండ్లికుమార్తెకుఁ బెండ్లికొడుకు
కెలిమితోఁ బాసికంబులు గట్టి కంకణబంధముల్ గావించి ప్రాజ్ఞులైన
తే. విప్రముఖ్యులఖండోక్తవేదరవము, చెలఁగ నుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
రపుడు తెరవట్టి చాటునకతివఁదోడి, తెచ్చిరిపదాంగదధ్వనులచ్చుపడఁగ. 98

చ. విచికిలగంధియున్ విభుఁడు వేడుకతోఁ దెరరెండువైపులన్
రుచిరకటాక్షపంక్తుల మెఱుంగులు నిండఁగ నిల్చిరయ్యెడన్
బ్రచురతరానురాగరసబంధురతం దెరచీర దూఱిపో
ఱుచు హృదయాబ్జముల్ మొగి మెఱుంగని చుట్టఱికంబు సేయఁగాన్. 99
క. క్రక్కునఁ దెరవాపుటయుఁద, ళుక్కున వెలుఁగొందె మృగవిలోచనముఖస
మ్యక్కాంతి మెయిలు దొలఁగినఁ, జక్కఁగఁ జెలువొందు పూర్ణచంద్రుండనఁగన్.

ఉ. బంగరుపళ్లెరంబులను బ్రౌఢిగ నించిన ముత్తియంబులు
పొంగు మహాస్తయుగ్మములఁ బూర్ణముగాఁ బలుమాఱు ముంచుచున్
రంగుగ నొక్కరొక్కరి శిరంబుపయిం దలఁబ్రాలు వోసిర
య్యంగిమరీచివవ్యమణులై దిగుపాఱఁగ నవ్వధూవరుల్. 101

క. ఈవిధమున సుముహూర్తము, గావించి వివాహవేదికాస్థలమునకున్
రావించిరపుడు పంచమ, హావాద్యధ్వనులు బహుళమై మొరయంగన్. 102

క. చెలిపాదము చెలువుఁడు కర, జలజంబునఁ బట్టి నడపె సప్తపదంబుల్
సొలయులుకదీప్పనాఁటికి, యలవడునని వావిరైన యతివలు నవ్వన్. 103

వ. తదనంతరంబ ప్రధానహోమాదికంబులైన వైదికలౌకికప్రయోజనంబులు నడపి వివిధవిధభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులను సకలజనసంతోషంబుగా భోజనోత్సవంబు గావించి రందు 104

మ. పరమాన్నంబులుఁ బిండివంటలును సూపంబుల్ గమాయించు పం
డ్లరసంబుల్ మధురామ్లశాకములు బెల్లంబాజ్యమున్ దేనె క
ప్పనిపుంనోయము మీఁగడల్ పెరుగులప్పంగాయలున్ మున్నుగాఁ
బరిపూర్ణంబుగ నారగించిరనువొప్పం బెండ్లివారందఱున్. 105

సీ. చెలిపయోధరకుంభములు దాఁచుకొన నేల ఘనమయ్యెఁ దృష్ణ చేకొనఁగనిమ్ము
లతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులు చాల నభిలాషఁ బొడమఁజేసె

నలివేణినీచేతి యతిరసరుచిరస జ్ఞానందమయ్యె నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖివిసుమాకారమంతచక్కనిదెన్నఁడెఱుఁగముకన్నులాన
యనుచుభోజనసమయంబులందుభామ, గర్భితములాడుసరసులకాంతుకొల్ది
ననుభవింపుఁడుకొదవలేదనిసమర్త, పత్రులైబోనకత్తెలుభుక్తులిడిరి. 106

శా. తాంబూలంబులువారికేళికదళీద్రాక్షాదినానాఫలౌ
ఘంబుల్ చంపక మల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబుల్ శర్కరలిక్షుఖండములువస్త్రంబుల్ సువర్ణంబునె
య్యంబేపారఁగఁబంచిపెట్టిరిజనంబానందముఁబొందగాన్. 107

వ. ఇవ్విధంబున. 108

భుజంగప్రయాతము.

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యుక్తరీతిన్, నివర్తించిప్రౌఢాబ్జనేత్రల్ నిషేకో
త్సవారంభమున్ ప్రేమసంధిల్లఁజేయన్, నవోఢారతుల్ మోహనంబైచెలంగన్. 109

తే. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముకొనఁగఁ, దోడుకొనివచ్చిరప్పుడాతోయజాక్షి
సరసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, చెలిమిచేనేర్పుచేతనుబద్మముఖులు. 110

ఉ. ఎవ్వరికోసమీవగలకేమియుఁగన్ బదమంచు నెచ్చెలుల్
నవ్వుచుఁద్రోచిపోవుటయునాథునిచెంగటనిల్చియుండెఁ దా
నివ్వలనవ్వలన్ దొలఁగనియ్యక మన్మథుఁడానవెట్టి న
ట్లవ్వనజాక్షి సిగ్గుబరువానినరీతిశిరంబువాంచుచున్. 111

ఉ. శయ్యకుఁజేరఁదీసిపతిసారెకువేఁడఁగనించుకైనమో
మియ్యకగుబ్బలంటుకొననియ్యకనిష్టరతిన్ రమింపఁగా
నియ్యకయెంతసేసెనలయింపినపిమ్మట సౌఖ్యదాయకం
బయ్యెనునారికేళఫలపాకములాఁగదకన్యకారతుల్. 112

తే. విభునితమకంబుతో నిట్లువెలఁదిసిగ్గు, పోరుటెల్లనువట్టియాత్వేరమయ్యెఁ
దుదనిలువలేకనొందులుదూటిపోయుండెఁ, గాననబలాశ్రయమునభంగముఘటించు.

వ. తదనంతరంబ. 114

సీ. అధికప్రయత్నసంశిథిలనీవీబంధమభిముఖకుంచితాస్యాంబుజాత
మాస్యకరగృహీతాంచితకుచకుంభమనురాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసలబ్ధబాహాలతాపరిరంభమాకుంచితభ్రూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబకమంజుసీత్కారమోహననినాద

తే. మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంగజాతఘర్మాంబుకళిక
[illegible]త్తిపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యింతిప్రథమసమాగమంబు. 115

క. ఆమోదంబొనరింపఁగ, నామోదము విరియుఁబోలె నైక్యస్థితితో
దామోదరపౌత్రుఁడును, బ్రమోదయహృదయుఁడగుచుఁ బెనఁగెన్ రతులన్. 116

వ. తదనంతరంబ యాదవసమూహం బవ్వధూవరులం దోడ్కొని కతిపయప్రయాణంబుల ద్వారవతీపురంబునకుం జని యథోచితసుఖంబుల ననుభవించుచుండి రయ్యనిరుద్ధుండును.

చ. విలసితలగ్నవేళఁ గడువేడుకతో గృహప్రవేశ మిం
పలరఁగఁ జేసి యవ్వనరుహాననఁ గూడి యతండు ప్రేమచే
సలలితకేళికావనుల సారససారససరోవరంబులం
జెలువగురత్నగేహములఁ జిత్తము రంజిలఁగా రమించుచున్. 118

సీ. కేలనంటఁ గరాని గిలిగింతచే మాఱు పెనఁగుటలో కొన్ని దినములందు
నేమి చేసినఁ గాని హితము చేసుక సమ్మతించుటలో కొన్ని దినములందుఁ
జవుసీతిబంధవిశ్రాంతిమార్గము లన్ని దెలిసి కూడుటలో కొన్ని దినములందుఁ
దానపైకొని సురతప్రౌఢిఁ దమిఁ గ్రొంబెనయుటలో కొన్ని దినములందు
నగుచు నారుక్మనయనాసమాగమంబు, తనమనంబున కంతకంతకుఁ బ్రమోద
రసము కొలుపంగ గాఢానురక్తిఁ జెందె, రసికశేఖరుఁ డారతిరాజసుతుఁడు. 119

వ. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని యయ్యనిరుద్ధుని విహారం బెవ్విధంబున నుండె నటమీఁదటివృత్తాంతంబుఁ దేఁటపఱుపుమనుటయు. 120

చ. వరవరదానశీల మదవారణవారణ కృజ్జలాటభీ
కరకరచక్ర జన్మలయకారణకారణ నైజలీలసా
దరదరహాసదుష్టరిపుదారుణదారుణకోటితేజభూ
ధరధరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగసంగమా. 121

క. నిలయీకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా
కలితరుచికంబుకంఠా, సలలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా. 122

మాలిని. మునిహృదయనివేశా మోక్షదానప్రకాశా
వినుతగగనకేశా వీతసంసారపాశా
సనకమునిజనిదేశా చారువక్షఃప్రదేశా
మనుజచరవినాశా మంగళాద్రిస్థలేశా. 123

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

రమణీహృదయంగమ
చారుతరశ్యామలాంగ సమలంకృతతనుం
జీరకటకాంగుళీయక
హారాంగదవలయమంగళాచలనిలయా. 1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁ డుపలికె. 2

మ. పరిఖాగాధకబంధసంవృతమహాపాతాళభాగంబు గో
పురకంఠీరవరూపపాటవపరాభూతేంద్రనాగంబు భా
సురవిస్తారమణిప్రకీర్ణసరణాంశువ్యాప్తదిఙ్మండలం
బరిసంత్రాసకరంబు శోణపుర మొప్పారున్ ధరామండలిన్. 3

శా. బాణుం డుద్ధతసత్వనిర్జితజగత్ప్రాణుండు సాతత్యశ
ర్వాణీవల్లభపాదపద్మభజనారంభప్రవీణుండు గీ
ర్వాణవ్రాతమనోభయంకరధనుర్బాణుండు సంగ్రామపా
రీణుం డప్పురమేలుచుండు విజయశ్రీనై భవాక్షీణుఁడై. 4

తే. తనసహస్రభుజాబలౌద్ధత్యమహిమ, నేఁచి ముల్లోకములయందు నెదురులేక
బలితనూభవుఁడైనయబ్బాణదైత్యుఁ, డుగ్రశాసనుఁడై యుండి యొక్కనాఁడు. 5

వ. భవానీమనోహరుండగు హరుండు సంతతతాండవకేళీరతుండై ముఖరితమృదంగంబును, రణితోపాంగంబును, సంగీతప్రసంగంబును, బరితోషితాశేషభూతాంతరంగంబునునగు నృత్యరంగంబున దశప్రాణాత్మకంబును, మూర్తిత్రయకారమ్యంబును, లఘుగురుప్లుతసమేతంబును, దకతకధికతకముఖశబ్దబంధురంబునగు ధ్రువమత్యరూపక ఝంపాత్రిపుటాటతాళైకతాళ సింహానంద చంచుపుటాదితాళంబుల జతులుం గడకట్టుకొ మురికళాసికల ద్రుతమధ్యవిళంబకాల పరిమాణంబుల దండలాపక కుండలిప్రేరణీప్రముఖమార్గంబుల రంగరక్తులు వహింప నాట్యంబు సలుపునవసరంబున భరతకళాధురీణుం డగు బాణుండావజం బారజంబునం బుచ్చుకొని శ్రుతిప్రమాణంబు నిలిపి తకధిమికిట శబ్దాక్షరసముచ్చారితముఖుండగుచుఁ గరప్రహారంబులం జిత్రవిచిత్రంబులై చెలంగు తాళవ్యాప్తులు ఘుమంఘుమాయమానంబై నాదబ్రహ్మంబు జనియింప హృదయారవిం

దంబున కానందసంపాదకంబై నెఱయ మొఱయించిన నప్పరమేశ్వరు నాట్యంబు జగన్మోహనంబై ప్రవర్తిల్లెనప్పుడు. 6

ఉ. బాణుని వాద్యవిద్యకు నపారముదంబునుఁ బొంది శాంకరీ
ప్రాణవిభుండు మెచ్చితి దయన్ వరమిచ్చెద వేఁడుమన్న గీ
ర్వాణవిరోధి నానగరివాకిటఁ బారిషదాళి కోర్కె శ
ర్వాణియు నీవు భక్తజనవత్సల కావలియుండవే కృపన్. 7

తే. అనుచు మ్రొక్కినఁ గరుణించి సాంబశివుఁడు, దానవేంద్రుని పట్టణద్వారమునను
గాపురంబుండె నిది లఘుకార్యమనక, యెంత సులభుండు పార్వతీకాంతుఁ డహహ. 8

తే. ఏ మహాత్ముని మహిమ బ్రహ్మేంద్రముఖ్యు, లెఱుఁగఁగాఁ జాలరట్టి సర్వేశ్వరుండు
నిజపురద్వారపాలుఁడై నిలువ మెలఁగె, నౌర వానిది గాక భాగ్యాతిశయము. 9

లఘుస్రగ్ధర. ఆలీలం బూర్వదేవుండతులదశశతోదగ్రదోర్దండహేతి
జ్వాలాదందహ్యమానస్వరధిపశిఖివైవస్వతక్రవ్యభుక్కీ
లాలాన్యస్తాదిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యవైక్రమ్యలబ్ధ
త్రైలోక్యప్రాభవుండై తనరె భువనసాధారణస్ఫూర్తితోడన్. 10

క. సురవైరి మతియుఁ గొన్నా, ళ్లరుగఁగ నొకనాఁడు మదనహరుఁ బొడగని త
చ్చరణమునకు నతిభక్తిం, బరిణతులొనరించి వినయభాషాపరుఁడై. 11

మ. గిరిజామానసహంసహంసవరయోగిధ్యేయచిద్రూపరూ
పరుచిశ్రీజితముక్తముక్తిభుజదర్పవ్యాఘ్రదైత్యేంద్రయిం
ద్రరమావల్లభమిత్రమిత్రరజనీరాట్చక్రచక్రాబ్జసుం
దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభానాశంకరాశంకరా. 12

వ. అని బహుప్రకారంబుల స్తోత్రంబు గావించి యిట్లనియె. 13

క. లోకములెల్ల జయించితి, సౌకర్యము గాఁగ సకలసౌభాగ్యంబుల్
జేకొంటిఁ గీర్తి నొందితి, నీకారుణ్యమునఁ జేసి నీలగ్రీవా. 14

ఉ. ఆహవభూమి మామకసహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికిన్
సాహసలీలతో నెదిరి శౌర్యముఁ జూపఁగఁ జాలినట్టియ
వ్యాహతవిక్రమాఢ్యుఁ డొకఁడైనను లేఁ డొక నీవు దక్క హా
లాహలలాంఛనాంచితగళాపరిరంభితసర్వమంగళా. 15

ఉ. ఆతతవైరిపీనసముదగ్రకరోద్ధృతహేతిభూతసం
ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులు కంకణపుష్పరాగసం
జాతమరీచులం గలయ సంగరకేళి ఘటింపఁ జేసి నా
చేతుల తీఁట కౌషధము సేయఁగదే రజతాద్రిమందిరా. 16

వ. అని ప్రార్థించుచున్న యద్దోషాచరుభాషణంబులకు రోషించి శేషభూషణుం డిట్లనియె.

క. నా యంత వానితోనని, సేయంగలిగెడు మనసు చేతులబరువున్

బాయుభవదీయకేతన, మేయెడఁధరఁగూలునపుడుహీనవివేకా. 18

వ. నిర్విచారుండవై యుండుము పొమ్మనియానతిచ్చిన బలినందనుండు డెంపంబున నానందంబు
నొందుచు నందివాహనునకు దండప్రణామంబులాచరించి మరలి నిజమందిరంబునకేతెం
చి యాత్మీయశ్రేయోహానిహేతుభూతంబైనకేతుపాతంబునకెదురుచూచుచు నీచాః
కలహమిచ్ఛంతి యనువచనంబునకు నగ్రసాక్షియై యుండె నంత. 19

ఆ. అతనికూర్మికూఁతురందంపుబిత్తరి, ముద్దుగుమ్మభువనమోహనాంగి
కుందనంపుబొమ్మకుసుమకోమలియుషా, కన్య యనఁగనొప్పుకమలనయన. 20

ఉ. ముద్దులమాటలుంజిలుకుమోముననున్ననిలేఁతచెక్కులున్
గొద్దిగనున్న నెన్నడుముఁగూఁకటికందకఫాలపట్టికన్
విద్దెముసేయుముంగురులువిప్పగురెప్పలగొప్పకన్నులున్
బ్రొద్దొకవింతయైయొసరెఁబుష్పసుగంధికిబాల్యవేళలన్. 21

సీ. అరవిందములుమన్మథాస్త్రంబులైనట్లువాలుఁగన్నొనలఁ గ్రొవ్వాఁడివొడమె
హరినీలములుపేరులైనచందమునించుకలైనకురులుపెన్సొగలయ్యె
వీణాశ్రుతులుమేళవింపైనవగముద్దుపలుకులుప్రౌఢసంపదవహించెఁ
గనకంపుఁగణికకుందనమైనరీతిఁజాయలమేనునిండుతేజమువహించె

తే. నిమ్మపండులుమురిఘటమ్ములైన, గతిఁజనుఁగవకుల్కునిగిడిపొంకమువహించె
బంధుజీవాధరయతీతబాల్యయగుచు, నిండుజవ్వనముననొప్పుచుండునపుడు. 22

మ. కలవాక్కీరహయాంబుగల్లుకరికస్తూరికాపత్రస
ల్లలితాంకంబునితంబబింబపటులీలాచక్రమాలోకనాం
చలబాణౌఘముభ్రూలతాయుగమహాచాపంబునై శోభిలెన్
జలజాతాననవిగ్రహంబురతిరాజస్యందనప్రక్రియన్. 23

ఉ. తేనియలొల్కుమోవియును దియ్యనిమాటలుఁబువ్వువంటిమే
న్మేనునుముద్దుఁజెక్కులును మెచ్చులుఁగుల్కెడుగుబ్బచన్నులున్
మీనులవంటికన్నులునుమిక్కిలినైనపిఱుందుసన్నపుం
గౌనునొయారపున్నడపుఁగల్గివెలుంగుమనోహరాంగియై. 24

తే. ఒఱపుగలచంగురునిచందమోమమోము, నలరశైవాలలీలఁజెన్నారునారు
పరిమళింపుగుల్కుకపురంపుఁబలుకుపలుకు, కలికిరాయంచరాళిసంగతులుగతులు. 25

సీ. ఘనసారమునుసారఘనమునాక్షేపించుఁ గలికిపల్కులయింపుకటముసొంపు
పద్మరాగమురాగపద్మమునదలించు రమణంపుమోవిపాదములతీవి
మృగమదంబునుమదమృగమునుహసియించుఁగాయంపుఁబలపుకన్దోయిమెఱుఁపు
వరనాగమునునాందవరముఁజుల్కఁగఁజేయునవకంపునూఁగారునడలతీరు

చక్రసామ్యతవెలయుకుచంబులందు, సామ్యచక్రతఁదగువుక్కసప్పుఁబిఱుందు
రూఢినారోహిణియుఁనవరోహిణియుఁగ, నెలతచెలువంబుసారెవర్ణింపఁదగును 26

చ. మలయజగంధిబిత్తరపుమాటలుపీనులుసోఁకినంతనే
చిలుకలుపల్కనట్లువిలసిల్లువసంతపువేళఁగోవెలల్
చెలఁగినయట్లుకిన్నరలుచిత్రవిధంబునమీటినట్లువీ
ణెలుమొరయించినట్లుమదినిండుఁబ్రమోదరసప్రవాహముల్. 27

ఆ. ఇరులుసిరులుదొరలుకురులుతియ్యఁదనంపుఁ, దీవికీవితావికావిమోవి
కులుకులొలుకుపలుకుమెలఁకువసుమచాపు, తూపుగుంపుమాపుచూపుకోపు. 28

చ. కొలుకులకెంపుసొంపురహిఁగుల్కెడుతారలనీలిమంబుక
న్బెళుకుమెఱుంగులుంగలసిపెంపమరెన్ హరిణాక్షిచూపుల
న్వలదొరముజ్జగంబుగెలువన్ నవచూతదళంబుమేచకో
త్పలమరవిందమొక్క మొగిఁబట్టిప్రయోగముసేయుకైవడిన్. 29

సీ. మునుకారునను కారుకొనిమీఱుఘనచారుతనుమారుకొనిపేరుఁదగునెఱకురులు
నలకుందములయందములచందములుముదములఁనొందఁగాఁజేయుఁజెలిరదాళి
తెగరానివగమేనితోఁగరనిజిగిఁబూనితగుదానిసొగసైననగుమొగంబు
నెలపెంపువెలయింపుకళగుంపుకులుకింపుబలుదింపుఁదలపింపుఁబడఁతిమోవి

తే. సింగములభంగములనొందఁజేయునడుము, కీరములదూఱములఁదోలఁగించుబలుకు
జక్కవలఁదక్కవలఁజేయుఁజన్నుదోయి, ముదితరూపంబుత్రిభువనమోహనంబు.

సీ. ఇంపుసొంపులగ్రుమ్మరింపుమాటలువీణపలుకులకత్తుకరాభ్యాసమొసఁగు
మందంపునడపులుమాయూరగతులకుఁబాఱుమాఱుతిన్ననిఘణితిఁజూపు
సరసంపునాసిక సంపెంగమొగ్గకుఁగెక్కువతక్కువల్ చక్కదిద్దుఁ
జొక్కంపుగుబ్బలుజక్కవకవలకు దిట్టతనంబుపదేశమిచ్చు

తే. హొంతబాడుటవనవిహారోత్సవంబు, సలుపుటయుఁబుష్పవితతివాసనలుగొనుట
నెటిసరసిఁగ్రీడలాడుటనెపములుగను, నతనిసౌందర్యమింక నేమనివచింతు. 31

క. ఇటువంటియనయవంబుల, నెటువంటివిలాసవతులనెనసేయఁగరా
నటువంటివగనురజనీ, విటువంటిమొగంబుగలిగివెలఁదుకయొప్పెన్. 32

ఉ. మేరుగనుష్కదేవిస్వరమేళకళానిధిదత్తిలంబుభాం
ఢీరముకోహళీయ్యకము శివిగఁ గాన్యము నాటకంబులం
కామశాస్త్రముల్ మొదలుగామతియభ్యసనంబొనర్చెశృం
గారపువిద్యలద్దనుజకన్యకపున్ బరమానురక్తయై. 33

ఆ. ఆడఁబాడనేర్చియభినయింపఁగనేర్చి, సరసకవితచెప్పఁజదువనేర్చి
బాణదనుజపుత్రిబాలికయయ్యును, సకలకళలయందుజాణయయ్యె. 34

వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతవనాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసంతంబు ప్రవేశించె. 35

సీ. శ్రీయుతారామరామాయౌవనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సౌఖ్యరాశి
యువనవోద్గాత్రపాప్రవణమట్టాకంబు సద్విజానీక వాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యధామాల మనుమయోగిధైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరశరద్వాసరసాగంబు జాతికానుమచ్చాటనంబు

తే. నగుచుమర్త్యంపయోగ్యమైయతిశయిల్లె, వివిధసుమబృందనిష్యందనవమరంద
బిందుసందోహపానమిళిందసుంద, రాగమంబైనయవ్వసంతాగమంబు. 36

తే. దండిమీఱంగఁదరువులనుండిమిగులఁ, బండిరాలినపసలినిండిదళము
లమరెవనలక్ష్మీమాధవాగమనవేళ, నడుగులకుఁబఱపించినమడుఁగులనఁగ. 37

చ. పలపులవేల్పుకైదువులుపాంథజనంబులపాలియగ్నికీ
లలుచెలువొందుకోకిలకులంబునకాఁకటిపంటకొల్చురా
సులువనలక్ష్మిమేనఁబొడమపెడురాగరసాంకురంబులిం
పలరెడుకాంతులంగిసలయంబులుతోఁచెననోకహంబులన్. 38

క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిఁదనరియారామంబుల్
సుమనోవిరాజితంబగు, నమరనగస్ఫూర్తిఁదనరెనభిరామంబై. 39

తే. సద్విజాళిప్రసంగంబునరసతరము, ప్రాణవిస్ఫూర్జితముబీజబంధురంబు
పల్లవాలంకృతముఫలప్రదముసైన, యాగమస్థితినొప్పెసర్వాగములు. 40

సీ. అనిలోపదేశనాట్యక్రీడఁదగులతాబింబోష్ఠులకుసరిపెనలోసంగె
నింపుసొంపులఁబాడునెలతేఁటిబయకాఱులకుపన్నిమీఱునీలములొసంగెఁ
గైవారములుసేయుకలకంఠకులవందిబలగంబునకునుమావులనొసంగె
ఫలరత్నములవారతులొసంగుభూజపురంధ్రిజనులకంబరములొసంగెఁ

తే. దనవదాన్యచమత్కృతిజనులుపొగడఁ, దనవిలాసంబుభువనమోహనముగాఁగ
విభవసంపన్నుఁడైవనవిఖ్యాతిసలిపె, మాధవుండువనీరమణీధవుండు. 41

తే. శుకభరద్వాజముఖసద్విజకులరక్షఁ, దనరిసుమనస్సమూహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతరాగమవేద్యుఁడైవినుతిఁగాంచె, మహితవనవాసలీలలమాధవుండు. 42

వ. అట్టివసంతకాలంబునందు. 43

క. నాళీకముఖియుషాంగన, యాళీజనసహితయగుచునలికోకిలకీ
రాళీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియందుఁ గ్రీడయొనర్చెన్. 44

సీ. చెలువంపుఁజిగురుటాకులుపాదములుగాఁగ ననకంపురంభలూరువులుగాఁగ
సూనవాసనలునెమ్మేనితావులుగాఁగ నొఱపైనలతలుబాహువులుగాఁగ
గజనిమ్మపండ్లుచొక్కపుఁగుచంబులుగాఁగ గళకంఠరుతులువాక్యములుగాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గలు దంతములు గాఁగ సుమిళిందమాలికల్ చూపు గాఁగ
బల్లవితతమాలపాదపచ్ఛాయలు, సరసమైన వేణిభరము గాఁగ
నెన్నఁ దగియెనప్పుడిందుబింబానన, యౌవనంబుఁ బోలి యవ్వనంబు. 45

సీ. భూరుహావళులశృంగారభావములు లోచనపఙ్క్తులకును వికాసంబు నెఱపఁ
కలకంఠశుకశారికాకలరావంబు రహిమించి కర్ణపర్వంబు సేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబున కానంద మొసఁగఁ
నమృతోపమానంబులగు ఫలరసములు వెలయ జిహ్వలకు విందు లొసఁగ

తే. గమ్మతావులు వయియొయిఁ గ్రమ్మ విసరు, చలువ తెమ్మెర మేనుల యొలఁతఁ దీర్ప
సౌరిదిపంచేంద్రియములకు సుఖము గాఁగ, వనవిహారంబు సలిపిరవ్వనజముఖులు. 46

సీ. అధరబింబాపేక్షనరుదెంచు చిలుకలద్దపుఁ జెక్కుటద్దాదితావులకును
వదనాంబుజములకై కదియు భృంగంబు లుత్తుంగచంపకసుగంధంబులకును
భుజమృణాళాశాసక్తిఁ బోదు పురథాంగముల్ సరసమందస్మేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకై డాయు కోయిలల్ ముద్రికాంకితరామమూర్తులకును

తే. జకితగతిఁ జెందిచెదరఁగఁ జంద్రముఖులు, చతురతఁ జరించిరప్పుడు చారుచరణ
చలితచామీకరాంగదఝుణఝుణంఝుణ, ఝుణంఝుణధ్వని చెవులకానంద మొసఁగ. 47

వ. మఱియు నమ్మదవతీతిలకంబు కదంబ కాంచన కదళీ క్రముక కరవీర ఖర్జూర నారికేళ తమాలతిలక కురంటక మాధవీప్రముఖతరుషండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూరంబులవెంబడి నరుగుచు, మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబుగాఁ బెనఁచి యల్లికొని యున్నేలాలవంగ ద్రాక్షాదిలతావితానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యెలలూఁగుచు, బొదరింట్లఁ డాఁగుచు, నసమంబులగు కుసుమరసవిసరంబులు వెసం గ్రోలి ఝుంకారంబు సేయు మధుకరనికరంబులం జోపుచుఁ, బ్రసూనఫలభరితలై యున్న కొమ్మలకు జేతులం జాఁపుచు, స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును మార్దవనిలయంబులైన కిసలయంబులును మనోరథఫలంబులైన ఫలంబులును గోయుచు, దోహదవిశేషంబులు సేయుచు, శారికాకీరకలకంఠకపోతకరవప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం బ్రమోదించుచుఁ, గ్రీడావిశేషంబుల వినోదించుచు, గరకమలకలిత కాంచనకంకణకాంచీకలాపఘంటికానికరనూపురసంజనితఝుణఝుణారవంబు వనదేవతామనోహరంబై చెలంగం జరియించుచుండ దమలోన. 48

క. చూతము చూతము సుదతీ, వ్రాతము రాగమ్మధుకరవ్రజగీతో
పేతము సుమసౌరభవి, ఖ్యాతము విరహిహృదయాభిఘాతముఁ దలఁపన్. 49

క. కాంచనవర్ణ్యము వనలయ, సంచారము మాధవప్రసన్నత యును బా
లించుచు వానప్రస్థతఁ, గాంచు మధువ్రతకులంబుఁ గంటివె చెలియా. 50

తే. పేరుగలజాతులకు నెల్లఁ బెంపు దఱుగ, సౌఖ్యమొదవెఁ గుజాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁ జూడుమా కంబుకంఠి, మాన్యనెవ్వరివశ మమ్మాధవాజ్ఞ. 51

చ. పలుమఱు నీవు కంటఁ బగఁబట్టినకైవడి నిట్లు మొల్ల మొ
గ్గలు చిదుమంగ నేల కసుగందని యీ చిగురాకులెల్లఁ జే
తులకసిదీఱఁ గోఁ గణఁగి త్రుంపఁగ నేటికి మానవమ్మ యి
క్కలము వహించి యిందుకొడిగట్టిన దానవు మాన నేర్తువే. 52

వ. అని యివ్విధంబున సరససల్లాపంబులు సేయుచుఁ జంద్రకాంతోపలప్రకల్పితసోపానసముదయకూలంకషమధురజలతరంగచ్ఛటాసంచలితపద్మకైరవకల్హారవనవిహరమాణమరాళచక్రవాకబకసారసద్విరేఫమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁ జేరి జలక్రీడాసక్తచిత్తంబులనమ్మత్తకాశినులు దత్తఱంబున విహరించుచు. 53

చ. జలములఁ జల్లులాడుచును సారసపఙ్క్తుల వ్రేటులాడుచున్
బలుమఱు నీఁదులాడుచును బక్షికదంబముఁ దోలియాడుచున్
జలదలిమాలికామధురఝంకరణధ్వనితో నెలియ్యమై
కలసి లయప్రమాణములఁ గంకణనిక్వణముల్ చెలంగఁగన్. 54

వ. విహరించి రప్పుడు. 55

సీ. కెంపారుతాంగుల చరణకాంతులు కుశేశయకదంబముతోడ సరసమాడఁ
దారుణ్యవతుల ముత్తెఁపుల యందము తరంగావళితోడ సయ్యాటలాడ
విచికిలగంధులకుచపాటవము చక్రసంఘంబుతో నెకసక్కెమాడఁ
గలహంసగమనలకన్నుల బెళుకులు మీనపఙ్క్తులతోడ మేలమాడ

తే. రాజవదనల వేణీభరముల సొబగు, ప్రబలశైవాలలతలతోఁ బందెమాడ
బాలికాజనజలకేళిలీలఁ జాల, శ్రీకరంబయ్యె నప్పయోజాకరంబు. 56

మ. కుచకుంభస్థలపాటవంబు దనరన్ గ్రొమ్మించు దంతచ్ఛటా
రుచులొప్పన్ గరిపుష్కరాంతరసమారూఢాంబువుల్ మీఁదఁ జ
ల్లుచుఁ గ్రీడించిరి తత్సరోవరమునన్ లోలేక్షణల్ మందమం
దచలధ్యానములన్ మదద్విరదయూథస్ఫూర్తి పర్తిల్లఁగన్. 57

వ. అంత 58

చ. పొదివెడలించు మన్మథుని పుష్పశరంబుల లీలనీలతో
యుదము నతిక్రమించి పొలుపారెడు శంపలగుంపు సొంపుసం
పదఁ దెరవాసి వచ్చు జిగిబంగరుజంత్రపుబొమ్మలట్లు స
మ్మదమున నెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యము వెల్వడి యుజ్జ్వలాంగులై. 59

క. కేళీవిహారచేష్టలు, చాలించి యుషాలతాంగి సరసాంబరభూ
షాలంకరణోజ్జ్వలయై, యాళీజనసహితముగ గృహంబున కరిగెన్. 60

వ. ఇట్లు చనుదెంచి సరసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరితుష్టయై నాఁటిరాత్రి తపనబింబోపమానతపనీయవిరచితకుడ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితోత్తస్తం

చి జృంభితంబును, వివిధవిచిత్రవాతాయనరేఖామనోహరంబును, గనకపంజరాంతర నివాసశుకశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగతంబును, తాంబూలచందనప్రసూనదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యసూత్రవిచిత్రకాంచనపాంచాలికాలంకృతంబును, గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రముఖపరిమళవస్తుసంతానవాసనా ఘుమఘుమాయమానంబును, నిబిడతమఃపటలపరిహరణచణమణిగణ దీపికావిరాజితంబును, నగునిజమందిరంబునందుఁ దరవణులదివిచిన వజ్రంబుకోళ్లును, గోళ్లయందమరించినహరినీలంబులపట్టియలును, బట్టియలనలవరించి యల్లినపట్టుపట్టెడయును, బట్టెడపయింబఱచినహంసతూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపై శిరశ్చరణపార్శ్వదేశంబులకు నుపధానంబులుగానుంచిన సూర్యపుటంబుదిండులును, నుపరిభాగంబుననలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామంబగుచందువాపటంబునుంగలిగి మనోహరంబై వెలయు శయ్యాతలంబునశయనించి. 61

చ. అలకలొకింతజాఱనిటలాంతముఁ గ్రమ్మఁగఁ దావియూరుపుష్
జలువలుచల్లఁగా మెయినలందినగందముసన్నవల్వెకు
వ్వాలువమునుంగుపైనిగిడివాసనలీనగలోచనాంబుజం
బులుముకుళించియమ్మగువముద్దువగన్ నిదురించుచుండఁగన్. 62

మ. కలలోనొక్కత్రిలోకసుందరశుభాకారుండుమాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్నిగ్ధగల్లద్వయీ
లలితాస్యుండుసుగంధబంధురసుమాలంకారనీలోపలో
జ్జ్వలధమ్మిల్లుఁడుకామినీహృదయపాంచాలుండులీలాగతిన్. 63

సీ. తాంబూలరసరంజితంబైనకెమ్మోవియానుచో మొనపంటనూనియూని
కుంకుమాంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబుసేయుచో నఖపఙ్క్తిఁ జెనకిచెనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లములముఖంబునుచుచోఁ జుంబనంబొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగము నెదనలముచో మర్మంబులంటియంటి
తే. కుసుమసాయకశాస్త్రానుగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణిసురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కఁజేసిలాలించెననుచుఁ, గలికికలఁ గాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ. 64

క. ఈలీలంగలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధుం
డాలావణ్యనిధిన్మను, హేలావతివినియుఁగనియుఁ నెఱుఁగదుమదిలోన్. 65

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కురంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, నిద్రాపరవశత్వంబును నేకీభవింప సుఖశయనంబు గావించి కించిదవశిష్టయామినీచతుర్థయామసమయంబున శతపత్రంబులతోన నేత్రంబులు వికసింపనమ్మనోహరాంగుండు తనకౌఁగిటనున్నవాఁడకాఁదలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండియజల్లుమన దిగ్గనలేచిశయ్యాతలంబునంగూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగువిలోచనప్రభాజాలంబులు లోలంబులై కొలుకులనలంకరింప వలువంకలంగలయఁ బునఃపునరవలోకనం

బు సేయుచు విభ్రాంతియు విస్మయంబును విచారంబును విషాదంబును విరహంబును నంత
రంగంబునం బెనంగొనన నంతకంతకు నతిశయంబు మోహావేశంబునఁ దదీయసౌందర్య
సౌకుమార్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాఱుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు
తనముందరం బొడగట్టినట్లైనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కౌఁగిటం బట్టఁ
బోయి భుజలతాయుగంబునకు నప్రాప్తంబైన డెందంబు చిందఱవందఱయై నయనా
రవిందంబులం దొరంగు నశ్రుజల బిందుసందోహంబమందంబై ప్రవహింపన లవిగా
నిపరితాపంబున వేఁడి నిట్టూర్పు లొదవించుచు నిట్లని తలంచు. 66

ఉ. నిద్దురవోవుచున్న యెడ నిశ్చయమైన విధంబు దోఁపన
నొద్దికఁ జేరి కూడి సుఖమొందఁగఁ జేసి భ్రమించినట్టియా
ముద్దులుగుల్కు జవ్వనపు ముమ్మరపుం నెఱజాణ యెవ్వఁడో
పెద్దయు నాకు వానిపయిఁ బ్రేమ మనంబున నేమి సేయుదున్. 67

శా. ఆ చక్కందన మా వచోమధురిమం బా మందహాసామృతం
బా చాతుర్యము నా వయోవిభవమా హా మోహముం జేయదే
యే చంద్రాస్యలకైనఁ బొందఁగలదా యీ మేనితో వానితో
నే చందంబున నా మనోరథఫలం బీడేఱునో దైవమా. 68

వ. అని చింతించుచు. 69

క. లలనామణి కూటమి లీ, లలనామణి భూషణాంగులలిఁ గలసినయా
కలమాటలు నిక్కంబుగఁ, గలమాటలు గాఁ దలంచుఁ గడు భ్రమచేతన్. 70

సీ. మొనపంటికొఱఁది నొక్కిన నొక్కుచేఁ గెంపుటధరంబు చిమచిమయనినయట్లు
చెలువారు గోళ్ల నాటుల తేఁటచెక్కిళ్లపై నెలవంక లేర్పడినయట్లు
చెలఁరేగి యలమిన చేపట్టు బిగువుచే గబ్బిగుబ్బలు కసుఁగందినట్లు
కళలసొక్కొదవించు గాటంపు రతులఁ బూవంటి దేహము వసివాడినట్లు
తే. భావమునఁ దోఁచు స్వప్నలబ్ధంబులైన, సౌఖ్యములు మిథ్యలయ్యు నిశ్చయము గాఁగఁ
బురుషసంగతి చేసిన కరణి నపుడు, పద్మదళనేత్ర కరుణానుబంధమునను. 71

క. అంతసఖీప్రేరితయై, సాంతత్యంబైన యట్టి సమయోచితముల్
స్వాంతమున నిచ్చ లేకయు, దంతావళయానయొక విధంబున నడపెన్. 72

సీ. బింబోష్ఠి దర్పణబింబంబుఁ జూపుచోఁ జెలువుని ముద్దుచెక్కులు దలంచి
కలకంఠి మృగమదతిలకంబు దిద్దుచో సరసుని మేనివాసనఁ దలంచి
కలికి ముక్తామాలికల నలంకరించుచో రమణుని మందహాసముఁ దలంచి
పొలఁతి నీలోత్పలంబుల దండ లొసఁగుచో రాముని చికురభారముఁ దలంచి
తే. గంధగజయాన హృదయంబు కరిగి కరిగి, యసురసురమంచుఁ బారవశ్యంబు నొందు
నిగిడి పుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁ దాఁకు, దర్పకుని పువ్వుటమ్ములఁ దాళలేక. 73

వ. మఱియును. 74

సీ. విన్నఁదనంబుఁ గైకొన్న నెమ్మోమునఁ బొడమని చిఱునవ్వుఁ బొందుకొలుపు
దీనభావంబు నొందిన వాలుఁగన్నులలేని వికాసంబుఁ బూనఁజేయు
గద్గదస్వరము సంగతమైన మాటల నొదవని చాతుర్యయుక్తిఁ జూపు
నుల్లాసభంగమైయున్న చిత్తంబునఁ గొలుపని యుత్సాహగుణము నెఱపు

తే. ఘనవియోగవహ్నిఁ గ్రాఁగుచునుండియు, మఱుఁగు సేయు నితరులెఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసి రేని సంశయింపుదురను, భయము వలనఁ గుముదబంధువదన. 75

సీ. ఎలనాగ వీణె వాయించుచో నాహరిఘంటారవంబునఁ గలసిచెలఁగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁ జదువుచోఁ బాంచాలగతిచోటు బాహాటక్రమము దొనకుఁ
నెలఁత చిల్కకు మాట నేర్పుచో గీర్వాణభాషలోనఁ దెనుంగుఁ బల్కు గలయుఁ
జెలియ పద్యంబు రచించుచో శృంగారరసముపై బీభత్సరసము నిల్చు

తే. విరహవిభ్రాంతి కతమున విద్రుమోష్ఠి, యొకటి సేయంగఁ బోవ వేఱొకటి దోఁచు
నగ్గలపుఁ జింత హృదయంబునంటియున్న, నిట్టులౌటకు మది సంశయింపనేల 76

తే. దర్పకుని బాణతీవ్రత. దాళలేక, యంగనామణి శివశివా యనివచింపఁ
గలికి కోవెలరొదలచే నలసి సొలసి, రామపలుమాఱు శ్రీరామరామ యనును. 77

క. సెగలయ్యెఁ జలువవెన్నెల, పొగలయ్యెను గప్పురంపుఁ బొడి కన్నులకుం
బగలయ్యెఁ జిలుకమాటలు, వగలయ్యెను సుఖములెల్ల వనితామణికిన్. 78

చ. కలకలగాక నిశ్చయము గామదిఁ దోఁచిన నాఁటనుండి తా
గలకలకంఠకీరకులకంఠములం జనియించు దట్టపుం
గలకలముల్ చెవింబడఁగఁ గాయజునమ్ముల గాయముల్ మదిం
గలకల నొంపయామములు కల్పములై చెలి యుండెఖిన్నతన్. 79

వ. ఆసమయంబున. 80

మ. అమరారీశ్వరుఁడైన బాణునకమాత్యశ్రేష్ఠుఁడై బాహువి
క్రమకేళీవిజితాహితప్రకరుఁడై ప్రౌఢింజతుష్షష్టితం
త్రమహామంత్రకలాపలక్ష్యపరుఁడై రాజిల్లు గుంభాండనా
మమునం దైత్యవరేణ్యుఁ డొక్కరుఁడసామాన్యప్రభావంబునన్. 81

ఆ. వానియనుఁగుఁ బట్టి వరసుందరాకార, రేఖ నొప్పుఁ జిత్రరేఖ యనఁగఁ
దండ్రివలన మంత్రతంత్రయోగక్రియ, లభ్యసించియుండు సాంగముగను. 82

శా. ఆనీలాలక బాణకన్యకకు బాహ్యప్రాణమో నాఁగ నెం
తే నేస్తంబొనరించియున్నదగుటం దీనాననాంభోజయై
గ్లానిం బొందుచునున్న యారమణియాకారంబు వీక్షించి చిం
తానిర్మగ్నమనోంబుజాతయగుచుం దత్కార్యమూహించుచున్. 83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుటనాయిందువదన, వలపుమర్మంబుగామదిఁదెలిసియపుడు
పలికెనేకాంతమునఁజేరిపడఁతితోడ, బహళికలుదీఱఁజల్లనిభాషణముల. 84

ఉ. ఎన్నఁడులేనివిన్నఁదనమేలమొగంబునదోఁచెనమ్మనీ
కెన్నఁడులేనిచింతమదినెక్కడనుండిఘటించెనమ్మముం
దెన్నఁడులేనియీకృశతనేటికిదేహముచిక్కె నమ్మనీ
యున్నవిధంబుఁజూచివగనొందెడునాహృదయంబుకోమలీ. 85

సీ. కమ్మనిచిగురాకుకెమ్మోవికసుఁగందెనుసురసురనివెచ్చనూర్చకమ్మ
కనకంపునెమ్మేనుకాఁకచేతఁగరంగెవిరహానలంబుచేఁవేఁగకమ్మ
తళుకునిద్దంపుటద్దపుమోముకళదప్పెవలవలకన్నీరువిడువకమ్మ
వెలిదమ్మికన్నులతెలివిమందమునొందెఁదురుముమేఘముగ్రమ్మఁబొరలకమ్మ
తే. పలుకఁగదవమ్మ వేసటపడకవమ్మ, సొలయనేలమ్మ మోమెత్తిచూడవమ్మ
యేలిచేసెదవమ్మమమ్మేటికింత, జాలిపెట్టెదవమ్మయోచంద్రవదన. 86

క. పరిరంభణమృదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచేఁ
గరఁగించువిభునిఁబాసిన, విరహిణిచందంబుదోఁచెవెలఁదినీకున్. 87

శా. బాలానిన్నుమదీయజీవముగనేభావింతునెల్లప్పుడున్
జాలానేఁగలుగంగ నెంతపనికిన్సంతాపముంబొందఁగా
నేలాసిగ్గునగుట్టుఁజేసిహృదయంబింకిట్లుచింతించుటల్
మేలాదాఁపక తెల్పునీతలఁపునెమ్మింబూనికావించెదన్. 88

వ. అని యివ్విధంబునం జిత్రరేఖావధూటిపలికినఁ దద్వచనౌషధంబు ప్రియానుపానసహితంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబుశాంతింబొందించుటయు సేదదేఱినిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు ధైర్యప్లవంబువలన నుత్తరించికించిద్గళితశ్రుతి విపంచీపంచమస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె.

తే. పాన్పుపైనొక్కనాఁడునేఁబవ్వళించి, నిదురపోవంగలావణ్యనిధియొకండు
చేరినాయౌవనంబెల్లఁజూఱగొనియెఁ, గలయనుచుఁదోఁచునిక్కంబుగాఁగఁదోఁచు

సీ. సొగసైనచెక్కిళ్ళుచుంబించిచుంబించిచేరిమోమునమోముఁజేర్చిచేర్చి
కరమునఁబాలిండ్లుగదియించికదియించియధరపల్లవరసంబానియాని
కేలిమైఁగౌఁగిటఁగీలించి కీలించి గళముననఖపఙ్క్తినిలిపినిలిపి
చెలఁగిగళధ్వనుల్చెలఁగించిచెలఁగించినిద్దంపుఁబొక్కిలినివిరినివిరి
తే. పోఁకముడివిచ్చి దేహంబుపులకలొదవ, నవయవంబులుగదియంగనదిమియదిమి
యవలనేమేమొచేసెనయ్యాగడంబు, నెట్లుచెప్పుదుసిగ్గునోరెత్తనియదు. 91

చ. అటువలెవానికౌఁగిటసుఖానుభవంబునఁజొక్కియుండియం
తటఁగనువిచ్చిమేలుకొనితన్మహనీయవిలాసమూర్తిసా

డిటఁబొడగాననైతిఁబరితాపభరంబున నాఁటనుండి నే
నిటువలెనున్నదానఁగృశియించుచుజీవము వానిసొమ్ముగన్. 92

చ. మదగజవైరివంటినడుమా కమలంబులవంటికన్నులా
యదనశశాంకువంటి మొగమా ముకురంబులవంటిచెక్కులా
మదనునివంటిచక్కఁదనమా మధురాధర వానిరూపునా
హృదయపటంబునందులిఖియించినకైవడిఁగాననయ్యెడున్. 93

తే. ప్రాణసఖివైననీకు దాపంగనేల, విన్నవించితి నామదినున్నవిధము
వానిఁగన్నులఁజూపిజీవంబునిలుపు, మనుచుఁగన్నీరుదొరఁగ దైన్యంబునొందె. 94

ఉ. అయ్యలివేణిదైన్యమునకాత్మఁగలంగుచుబాష్పబిందువుల్
పయ్యెదకొంగునందుడిచిభక్తిమెయిన్ శిశిరోపచారముల్
సయ్యనఁజేసినెమ్మదివిషాదముదీఱఁగనూఱడించితా
నయ్యెడఁగొంతసేపుహృదయాబ్జమునందలపోసి నేర్పునన్. 95

శా. రంగుల్మీఱుపటంబునన్వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చిసా
రంగాంకాననవ్రాసెముజ్జగములన్ రాజిల్లురాజన్యులం
బంగారంపుమెఱుంగువ్రాఁతజిలుగుల్ పైపైఁగళల్దేఱఁగా
శృంగారంపురసంబువెల్లివిరియంజిత్రక్రియాపైఖరిన్. 96

చ కళలుఁబెలుఁగుమోములువికాసవిలాసముఁజూపుకన్నులుం
జెలువముగుబ్బలున్ మేనులునుజెక్కులపైఁబ్రసరించునవ్వులున్
దళుకులుచల్లుభూషణవితానముఁగల్గిసజీవచిత్రముల్
నిలిపిన యట్లు వ్రాసెరమణీమణి నేర్పువచింపశక్యమే. 97

ఆ. వ్రాఁతకజుఁడుకర్త సేఁతకుఁదాఁగర్త, యనుటకిదివిరోధమైన నేమి
సేఁతకజుఁడుకర్త వ్రాఁతకుఁదాఁగర్త, యనుచుఁజిత్రరేఖ ననఁగవచ్చు. 98

వ. ఇవ్విధంబునం ద్రిభువనంబులంగల్గు పురుషశ్రేష్ఠుల లిఖియించిన యప్పటంబు ను
షాసుందరిముందటనుంచి యిట్లనియె. 99

చ. త్రిభువనవాసులై వెలయుదేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ
బ్రభుతయురూపసంపదయుఁబ్రాజ్ఞతయుంగలవారినెల్ల నే
ర్చిభగవతీమహామహిమచేలిఖియించితినిప్పటంబునం
దభినవమూర్తియైతగినయాఘనుఁడెవ్వఁడువీరిలోపలన్. 100

వ. అని మఱియునిట్లని వివరింపందొడంగె. 101

ఉ. దివ్యవిమానయానములదివ్యసుగంధవిలేపనంబులన్
దివ్యలతాంతవాసనలదివ్యధునీజలకేళిలీలలన్

దివ్యవిలాసినీరతులదివ్యశరీరములన్సుఖాత్ములై
దివ్యపథంబునన్మెలఁగుదేవతలన్వివరించిపల్కెదన్. 102

శా. ఆనందాకరవైభవానుభవరంభాద్యప్సరోనాట్యలీ
లానిత్యోత్సవుఁబారిజాతకుసుమాలంకారహారున్స్వర
స్థానావాసుసుఖోన్నతుంద్రిభువనీసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనున్నిర్జరభర్తఁజూడుమితనిన్శీతాంశుబింబాననా. 103

ఉ. ఆవహనీయదక్షిణసమాఖ్యలచేఁజెలువందిమంత్రపూ
తాహుతులన్సరోరుహభవాదులఁదృప్తివహింపఁజేసియ
వ్యాహతలీలసాధకజనాళికిసౌఖ్యములిచ్చుపుణ్యుఁడు
త్స్వాహగుణాసమానుఁడుకృశానుఁడితండిటుచూడుకోమలీ. 104

వ. అనితెలిపి వారియంద నాదరంబైన తదీయహృదయంబుఁదెలిసి శేషించినదిక్పాలక దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెద ననుచు నిట్లనియె. 105

చ. అతులితధర్మవంతుఁడుకృతాంతుఁడనూనుఁడు యాతుధానుఁడా
యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడుగంధవాహుఁడు
న్నతమతిగుహ్యకాధిపతినాగధరుండుహరుండునుంజామీ
యితఁడునితండితండితఁడునీతఁడునీతఁడుసుందరీమణీ. 106

ఉ. కామునిమించుసుందరముకంజవనాప్తునిగెల్చుతేజమున్
సోమునిఁగేరునెమ్మొగముశోభిలువాఁడలకల్పవృక్షచిం
తామణికామధేనుసహితంబగుసంపదలింటఁగల్గుసు
త్రామునికూర్మినందనుఁడితండుజయంతుఁడునీరజాననా. 107

శా. భారాంతస్స్పృహులైననిర్జరులపైపైసోఁకియెవ్వానినిం
డారంబైకొననర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
భారంభోరుముహుర్ముహుస్తరళితాపాంగచ్ఛటామాలికా
సారంబానలకూబరుండితఁడుతత్సౌందర్యమీక్షించితే. 108

సీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయానిరతయౌవనమదోద్ధతులుగీర్వాణతతులు
సరసిజేక్షణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులుగంధర్వవరులు
కుటిలకుంతలవీరుఘుటికాంజనాదిక్రియాసుసాధకులువిద్యాధరేంద్రు
లమృతాంశుముఖివీరుసుమహితాష్టవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులుసిద్ధవిభులు
తే. గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులువీరు
నీకటాక్షాంచలంబులునిగుడఁజేసి, కెలనవీక్షింపుమోరాజకీరవాణి. 109

వ. అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనివాసులవ్రాసినపటంబుఁజూపి యిట్లనియె.

మ. భవనాలంకృతనూత్నరత్నరుచిసంపన్నాంబురాజీవక్షై
రవకల్హారమరందపానమధుపవ్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరమనోహరంబఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రవణంబొందినయట్టిలోకముగ దాపాతాళమబ్జాననా. 111

వ. తద్భువననివాసులైన నాగపుంగవులవివరించెదం గనుంగొనుము. 112

శా. పారావారవిహారియైనహరికింబర్యంకమైదీప్యశ్లై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహనీ యక్షోణికిన్నిల్వనా
ధారంబైయురగేంద్రలోకమునకుం దాసార్వభౌమాంకుఁడై
శ్రీరంజిల్లుఫణాసహస్రకలితు న్శేషున్విలోకింపుమా. 113

చ. అతులసుధాపయోధిమథనావసరంబునమందరాద్రిక
ప్రతిహతలీలనావరణపాశలతాకృతిఁ దాల్చి దానవా
హితులకువాంఛితంబుఫలియింపఁగఁజేసినకీర్తిశాలిభా
సితసితదీర్ఘదేహుఫణిశేఖరువాసుకిఁజూడుమీతనిన్. 114

వ. అని మఱియుం దక్షక కర్కోటకప్రముఖులైన చక్షుశ్శ్రవశ్శ్రేష్ఠుల రూపనామం
బులు చక్షుశ్శ్రవంబులకు గోచరంబుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీ
యరూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మకు వేఱై యస్థిరంబగుట
యు దదీయముఖచిహ్నంబులవలనం దెలిసినదై తదనంతరంబ మర్త్యమలోక పురుష
పరివృఢులం దెలుపందలంచి యిట్లనియె 115

చ. శుకపికశారికానినదశోభితకేళివనాంతరంబులన్
వికసితపద్మకైరవనవీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణగేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులన్
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యదమైతగుమర్త్యమంగనా. 116

వ. ఏతద్భువనంబునంగలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము. 117

చ. నిజగజనాథయూథపదనిర్దళితోన్నదవైరిపార్థివ
వ్రజచతురంగసైన్యుఁడువిరాజితరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండుపరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుర
ద్భుజుఁడుకళింగభూభుజుఁడు తోయరుహాననవీఁడెచూడుమా. 118

చ. లలితలవంగకోమలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
మలమలయక్షమాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలవిలసద్గవాక్షచయనిర్మితహర్మ్యవిహారిపాండ్యుఁడీ
యలఘునిఁ జూడుమస్మదరహాససుధారసరంజితాననా. 119

శా. గంధేభేంద్రసమానయాన తెలియంగాఁ జూడుమీనింజతు
ష్కంధిప్రావృతమేదినీవలయవిశ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుంయుద్ధకృశప్రసిద్ధబలవత్ప్రత్యర్థిరాజన్యని
ర్బంధుంసాంబశివార్చనానుగుణసంబంధుంజరాసంధునిన్. 120

శా. చౌదంతిన్యగదంతిగాఁగొనిసహస్రాక్షుండుయుగ్మాక్షుఁడై
మోదంబొప్పధరజ్జరించుగతిఁబెంపున్సొంపుసంధిల్లఁగా
వేదండోత్తమవాహుఁడై వెలయునేపీఠంబ్రభాభాసమా
నాదిత్యుంభగదత్తుఁజూడుమునితంబాభోగహేమాంశుకా. 121

శా. పూజ్యంబైతగుకౌరవాన్వయమునం బొల్పొందజన్మించిసా
మ్రాజ్యంబేలుసుయోధనుందెలివిమీఱంజూడుమొక్కంతది
వ్యజ్యోతిర్మయసాధనున్విహితబాహాదండకోదండదం
డజ్యానిర్యదఖండచండతరకాండప్రోద్భటాయోధనున్. 122

ఉ. తోయజగంధిచూడుమువిధూతతమోగుణదివ్యతేజుఁడై
ధీయుతమూర్తియైవసుమతిన్విహరించుపయోజబాంధవుం
డేయితఁడంచునెంచఁదగుతీవివెలుంగుచునున్నహానిరా
ధేయునిదానవైభవవిధేయునివర్జితభాగధేయునిన్. 123

సీ. జయముచేధర్మనిశ్చయముచేవైభవోదయముచేఁదగువాఁడుధర్మజుండు
దిటముచేభుజబలోత్కటముచేరణజయార్భటముచేఁబెంపొందుపవనజుండు
యుక్తిచేవిబుధానురక్తిచేవరబాణశక్తిచేనధికుండుసవ్యసాచి
బుద్ధిచేనతులప్రసిద్ధిచేభాగ్యాభివృద్ధిచేఁబొగడొందువెలయునకులుఁ
తే. డసమశరససుసుకుమారరసమనోహ, రావతారుండుసహదేవుఁడంబుజాక్షి
వీరలేవురుపాండవవీరవరులు, పెంపుసొంపారనిటువిలోకింపవమ్మ. 124

చ. సుమహితధాళధళ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబుపై
నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణఘనాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘరజతాచలరాజముఁబోలెరేవతీ
రమణునిఁజూడవమ్మబలశాలునిఁ గోమలపాటలాధరా. 125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠమువాఁడుధవళవిస్తారనేత్రములవాఁడు
ఆజానులంబిబాహావిలాసమువాఁడుకమనీయనీలాలకములవాఁడు
హారశోభితవిశాలోరస్థలమువాఁడుతరుణారుణాంఘ్రిపద్మములవాఁడు
మహనీయనీలకోమలశరీరమువాఁడునవదరస్మితసుధాననమువాఁడు
తే. సరసకల్యాణగుణవిశేషములవాఁడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమవాఁడు
దేవకీనందనుఁడుకృష్ణదేవుఁడితఁడు, వనితగనుఁగొమ్మునేత్రోత్సవంబుగాఁగ. 126

మ. త్రిజగన్మోహనరూపవైభవునిసాంద్రీభూతకీర్తిం బ్రతా
పజయార్కు న్రతికామినీకుచతటీపాటీరము న్బ్రాకరాం
బుజునింకంఠవిలంబమానవిలసన్ముక్తామణీమాలికా
వ్రజునిన్మారటకృష్ణమూర్తియగునీప్రద్యుమ్ను నీక్షింపుమా. 127

ఉ. చక్కనివారిలో మొదలిచక్కనివాఁడగుతండ్రికన్ననుం
జక్కనివాఁడు దివ్యగుణసంపదఁ దాతను బోలువాఁడు పెం
పెక్కనకీర్తివాఁడు కమలేక్షణపౌత్రుఁడు శంబరారికిన్
మక్కువనందనుండితఁడు మానవతీ యనిరుద్ధుఁ జూడుమా. 128

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వనిత యవ్విలాసినీతిలకంబునకు భూలోకపురుషపుంగవుల
వేర్వేఱ వివరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబును జూపునప్పుడు. 129

సీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులపైసారంగగతులచేఁ జౌకళింప
గౌళనేపాళపాంచాలభూభుజులపై నతిటిల్లతరేఖ నవఘళించి
మగధమత్స్యమరాటమద్రనాయకులపై మత్స్యపుటంబుల మహిమనిగిడి
యాదవవృష్ణిభోజాంధకశ్రేణిపై యలతేఁటిదాఁటుల నెళవు చూపి
తే. మఱియు గోపాలదేవసున్మథులమీఁద, బొమ్మకోలలగతి దాఁకి మిట్టితిరిగి
వ్రాలి యనిరుద్ధునందుఁ గ్రొవ్వాఁడిచిలుకు, ముల్కికైనానైకలకంతి బెళుకుఁ జూపు.

చ. కనుఁగొనఁగా నెజల్లుమనెఁ గైరవలోచనగుండె దేహమె
ల్లను బులకించెఁ గన్నులఁ జలంబులు జాలయి పాఱె మోమునం
బెనఁగొని దైన్యరేఖ నవనీతగతిం గరఁగెన్మనంబు ము
న్వనుపడియున్న తాపశిఖి ప్రజ్వలభావమునొందె వింతయై. 131

ఉ. కన్నుల ఱెప్పలాఁగనివికాసపుఁ జూపునుమౌనముద్రతో
నున్నమొగంబు నిశ్చలితనొప్పు శరీరము గాఁ బటంబుపై
నున్నపలీల వ్రాసినప్రియుంగని సొక్కనఁ దాను నట్లయై
చిన్నెలు దక్కియుండె సఖి చేసిన జంత్రపుబొమ్మకైవడిన్. 132

తే. అతనిలావణ్యసరసియందతివచూపు, నిండుకొనిబారులయ్యెనుగండుమీలు
నప్పతిలిగుంపులయ్యెనీలోత్పలములు, పొదుకొనిమూఁకలయ్యెఁ బుష్పంధయములు.

ఉ. చూచుఁ జలించిపైఁబడఁగఁ జూచుఁ గుచంబులనొత్తిపట్టఁగాఁ
జూచు నఖాలిమైఁ జెనకఁ జూచు సుధాధరబింబమానఁగా
జూచుఁ గవుంగిటం బెనఁగఁ జూచుఁ గపోలము ముద్దుపెట్టఁగాఁ
జూచు లతాంగి యమ్మదనసుందరరూపముఁ జూచి భ్రాంతితోన్. 134

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కోకకుచ తనరుచిరావలోకనంబులు పరమశాంతుని హృదయంబు నంబోలె దత్సౌందర్యలహరీమగ్నంబై యానందలహరిం దేలుచున్న నెట్టకేలకు మరలించి కుంభాండక తనూభవ ముఖాంబుజంబున నిలిపి యిట్లనియె. 135

ఉ. వీఁడుగదమ్మ నా నిదురవేళ ఘటించినవాఁడు కోమలీ
వీఁడుగదమ్మ పంచశరవిద్యలు చూపినవాఁడు తొయ్యలీ
వీఁడుగదమ్మ నా హృదయవిత్తము నాచినవాఁడు ముగ్మలీ
వీఁడుగదమ్మ యీ విరహవేదనఁ గొల్పినవాఁడు చెచ్చెలీ. 136

క. నిన్నుండిపినిరూపముఁ, గన్నులఁ జూడంగఁ గలిగెఁ గా నేటికి నో
క్రొన్ననఁబోఁడిరో నిబుణ, మెన్నిభవంబులకునైన నీఁగంగలనే. 137

వ. మేఘాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబువిధంబున సంపూర్ణపూర్ణిమా చంద్రబింబోదయంబుఁ గోరుచున్న చకోరంబుకైవడి, స్వాతివర్షంబు నపేక్షించుచున్న మౌక్తికశుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీరాజకుమారుతోడిసంభోగంబునకు నాహృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్న యది. దురంతంబైన విరహపారావారంబు నీఁదవశంబుగాక మునుంగుచున్న నాకుం దెప్పవిధంబున నాభాగ్యవశంబున నీవు సంఘటించితివి. ఏయుపాయంబుననైన నీతనిం దెచ్చి మామకమనోరథం బీడేర్చి ప్రాణదానంబు సేయవలయు నిదియనుచితంబని విచారించెదవేని నాకర్ణింపుము. 138

సీ. కలలోనఁ గన్నవార్తలకింత వలవంతకేమి కారణమని యెంచుకొంటి
నాయునికిఁ గనుఁగొన్న నాసాటివారిలో నిది లాఘవంబని యెంచుకొంటి
మదిలోనని మాట మఱచియుండెదఁ గాక యెంతలేదని బుద్ధి నెంచుకొంటి
గుఱుతెఱుఁగనివానికూర్మి కాశించిన నేమి ఫలంబని యెంచుకొంటి
తే. నేమి సేయుదు వానికామనోజ్ఞ, వదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁ జంద్ర
కాంతరత్నంబుకైవడిఁ గరఁగియున్న, భావమున ధైర్యమింతైనఁ బాదుకొనదు. 139

ఉ. కావునఁ బక్వబింబఫలకాంతులతోఁ దులఁదూఁగువాని కె
మ్మోవిసుధారసంబు మది మోహము దీఱఁగ నానకుండినన్
భావభవజ్వరజ్వలనబంధురతీవ్రశిఖాకలాపతా
పానహమైన నాదుహృదయవ్యథ దీఱునె యెన్నిభంగులన్. 140

మ. కలికీ మాటలు వేయు నేమిటికి నీకాయంబుతో వానితోఁ
గలయన్ భాగ్యము గల్గకున్న విభునిం గాఁ జేయుమీ వీనిరాఁ
గలజన్మంబున నంచు బ్రహ్మకు నమస్కారంబుఁ గావించి యు
వ్వలదేహాంతరతీవ్రలబ్ధికుచితవ్యాపారముం జేసెదన్. 141

తే. అనుచుఁ జెలిపల్కు ఖేదవాక్యములతోన, వేఁడినిట్టూర్పుగాడ్పులావిర్భవించె
నూరుపులతోనకన్నీరుతేఱులయ్యె, నశ్రువులతోనపరశంబయ్యె మేను. 142

తే. అతివిదురవస్థఁగనుఁగొనియాత్మఁగలఁగి, యువతివివశతదిఱంగనుపచరించి
యనుగుణంబైనమధురవాక్యములమనసుఁ, జల్లజేయుచునుండెనాసమయమునను.

వ. అని శుకుండుపలికెననినఁ దదనంతరవృత్తాంతంబెట్లయ్యె నెఱింగింపుమనుటయు.

చ. చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భుజమధ్యమధ్యని
ర్జితమృగరాజరాజసరసీరుహమిత్రసునేత్రనేత్రశో
భితవసుభద్రభద్రగజభీతిహరాదరభావభావజా
హితమతివాసవాసవమణీద్ధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా. 145

క. దురితపరితాపపరిహర, చరితాభరితాదరాత్మశంకరహృదయ
స్మరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫురితారినినదసంశ్రుతివిసుతా. 146

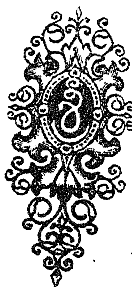
భుజంగప్రయాతము. మహామంగళాకారమాన్యేహమోహా
నహాభూధరోత్సాహవారాహదేహా
గుహాత్మజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘదాహా
మహామంగళాద్రిప్రమాపత్సుగేహా. 147

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

వత్సవైజయంతీ
శ్రీవనితాకౌస్తుభాదిశృంగారవిలా
సావహవక్షస్స్థలభువ
నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా.

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ 1
డా పరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె.

వ. అంత.

సీ. వినతాతనూజకేతనకళాసంప్రాప్తజనితానురాగవిస్తారమునఁగ 2
నపరదిగ్జలధినాయకసమర్పితఫుల్లహల్లకమాల్యప్రభాంకమునఁగ 3
సమరసన్నాహరక్షశ్ఛటావిదళన కోపాగ్నికీలాకలాపమునఁగ
తత్కాలతాండవోద్ధతమహాబిలేశ వరమణిమకుటరుగ్వ్యాప్తియునఁగ

తే. భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్తి, గంధవహబంధుతేజఃప్రకాశమునఁగ
నస్తశైలాగ్రమున భాస్వదరుణదీప్తి, మండలంబయ్యె మార్తాండమండలంబు. 4

చ. ఇనుఁడు కరంబులం బొదివి యింపుగ సంగమ మాచరింపఁ బ
ద్మినివదనంబు నవ్వగవు మీఱ వికాసవిలాసమానిలో
నన ద్రవముబ్బి సొక్కి నయనంబులు మూయుచు నిద్రఁ జెందఁ దన్
యనముకుళ్ళవించె దివసాంతమునందుఁ బయోజషండముల్.

చ. ఇనునకుఁ బద్మినీకువలయేక్షణపై మది నెంత మోహమో 5
తను నెడఁబాసి యెంత పరితాపము నొందునొ నాల్గు యామముల్
చనిన పునస్సమాగమము సంఘటనం బని తెల్పుచుండఁ దాఁ
బనిచె సరస్స్వపాంతతరుపఙ్క్తుల నీడల పేరి దూతలన్.

క. కమలినిపయిఁ గూరిమిచే, రమియించెం గాననశుచిరాహిత్యముగా
నమరందానమె యొనర్చిన, క్రమమునఁ గమలాప్తుఁ డపరకంధిం గ్రుంకెన్. 7

తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబైన భాస్కరదీపకళిక
యవలిదిక్కునఁ జేరిన నంధకార, బంధురంబయ్యె దశదిశాభాగమునను. 8

చ. అనయము జీవకోటికి భయంబుగ దారులు గట్టి కొల్లఁగై
కొనసెల విచ్చెఁ జోరులకుఁ గూర్మిఁ బరాంగనలన్ రమింపఁ గాఁ
బనిచె విటావలి న్భువనబంధుఁడు లేని యరాజకంబుచేఁ
దనరపమై చరించె వసుధాస్థలిఁ జీఁకటి పాటెగాఁడొగిన్. 9

సీ. ఆదటఁ దీరంగ నంభోజగంధుల బటువు గుబ్బలమీఁదఁ బ్రాఁకి ప్రాఁకి
క్రోవిక ఘలియింపఁ గుంభీంద్రయానల యధరపల్లవములనాని యాని
ముచ్చటదీఱంగ ముకురబింబాస్యల నిద్దంపుఁ జెక్కిళ్లు నివిరి నివిరి
యభిలాషదనియంగ హరినీలవేణుల మవ్వంపుఁ గొప్పులు దువ్వి దువ్వి

తే. యంధకారాఖ్యకామాంధుఁ డన్యసతుల, నలముకొనుచుండెఁ గానిదోషానుభవము
తెపనకరఘాత నెపమున దాఁకుననుచు, నెఱుఁగలేఁడయ్యెఁ దామసుండేమి యెఱుఁగు.

క. జీవనమె జీవనంబై, యీవిధమున నున్న పుష్కునెడ చేసెనయో
దైవము నిఖేదమొందెడు, కైవడి నమరెన్ రథాంగకరుణరవంబుల్. 11

సీ. వరునిరాకకు నిశావాసకసజ్జిక మింటఁ బఱచిన వెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేశుని మస్తకమున దిక్పాలురు పూజ చేసిన యట్టి పువ్వులనఁగ
దట్టమై తిరుగుచున్నట్టి ఖేచరకోటి ముత్యాలగొడుగుల మొత్తమనఁగ
దమము గర్వమడంపఁ దండెత్తి రేరాజు ముందరనడపించు మూఁకయనఁగఁ

తే. గెరలి మరుఁ డూర్ధ్వలోకము గెలువఁ బింజ, పింజఁ గొన నేయు పుష్పాస్త్రవితతియనఁగఁ
గన్నులకుఁ బండువై తోఁచె గగనభాగ, మండనంబైన తారకామండలంబు. 12

సీ. అధిపలాలితలైన స్వాధీనపతికలు నలుకదీఱినకలహాంతరితలు
వరునిరాకలు గోరు వాసకసజ్జికల్ పతివంచకలు విప్రలబ్ధసతులు
పొరుగూరవిభులున్న ప్రోషితభర్తృకల్ కలహించి విడనాడు ఖండితలును
ధవులు వేగంబ రాని విరహోత్కంఠితల్ సంకేతగతలభిసారికలును

తే. రమణసంభోగవిప్రలంభములనొంది, రష్టవిధనాయికలు నిట్టులతిశయముగఁ
గువలయానందభావానుగుణ్యకళల, విలసితంబైన యన్నిశావేళ యందు. 13

శా. మందాక్షాంచలముల్లంఘించి కులధర్మస్రోతసుల్దాఁటి తత్
న్నిందాభీతిమహాటవుల్గడచి పొందెన్బుంశ్చలీకోటి సి
స్సందేహస్ఫురణన్భుజంగనివశత్సాంకేతికస్థానముల్
కందర్పుండను మంత్రదేవత సమాకర్షింపఁగా నయ్యెడన్. 14

ఉ. చీఁకటివేళ సంచరణ సేయుచు నిక్కవలైనచోట్లన
ఱ్ఱాఁకల నిల్చుచుం జనుల యల్కుడు కొయ్యన లోఁగియుండుచుం
గాఁకఁ బయోధరవ్వలు స్మరనఁ గా విటకోటి భుజంగభావముల్
గైకొని యుండె నిండుచ నెకావలెఁ గోరి భుజంగనామముల్. 15

సీ. గళరవంబులు రద్దిగాఁ జెలంగింపక పాఁజమాఱు మెల్ల నెసలు పమనుచుఁ
దమికొద్దినఖరబింబము గంటువడనీక మొనపంటనొక్కెంతి మోపుమనుచు
గుబ్బచన్నులమీఁద గోరు తేర్పడనీక నేర్పుతో నొయ్యననివురుమనుచు
రతిసుమాళమున నార్భటము గావింపక నిలుకడ చల్లఁగాఁ గలయుమనుచుఁ
తే. గాముకుల యందుఁ గూర్ములు గలిగియుండి, యనురహస్యంబు బయలగున నెడిభీతిఁ
గలసిరిబ్బంగి సాంకేతికములయందు, జారకాంతలు మోహితస్వాంతలగుచు. 16

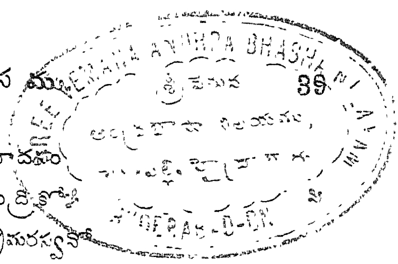
ఉ. ఆసమయంబునం గువలయప్రియ హైన ప్రభుత్వరేఖను
ల్లాసరసంబు మోమునఁ దొలంగఁగఁ జల్లనిరాజటంచు వి
శ్వాసముతోడ లోకులు ప్రశంసలు సేయఁగఁ బూర్వశైలసిం
హాసన మెక్కెఁ జంద్రుఁడు నిజాభ్యుదయంబు జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 17

సీ. భూనభోంతరములఁ బూర్ణీభవించు తమంబులను చ్చాటనంబు చేసెఁ
వసతుల మెలఁగు జీవంజీవవిహగ కదంబంబు నాకర్షణంబు చేసెఁ
గవగూడి చెలఁగు జక్కవల క్రీడావిలాసంబులను స్తంభనంబు చేసెఁ
సలిలమధ్యంబులఁ జెలువొందు కైరవారామంబుల వశీకరంబు చేసెఁ
తే. నలినపఙ్క్తికి విద్వేషణంబు చేసెఁ, దమ్మిచేరాశకలమారణమ్ము చేసెఁ
బొసఁగ వెన్నెలమంత్రవిభూతిఁ జల్లి, మహిమఁ జూపి సుధాకరమాంత్రికుండు. 18

సీ. జతనంబుతోఁ దేఁటిసంచిణీహాసము భిన్నదు నుదారుగాని నుడివడుఁ
గలువలదొరచల్ల గాలివజీరులు పూని రాస్తాను చపాను గొలువఁ
బెంపుమీఱు వసంతఫేషువాహు జూలునవుండి చెలాపణిహోనయు దెలుప
నెమ్మిఁ గోవెల నిశాని దారుగములు కర్నాచీపమారిపులార్చదు సేయ
తే. సరణి కానాలు రంగు ఝుత్పాపుటములు, రహిగ నటియించు విలుకహేరాకి సక్కి-
కెంజిగురు పైపు కేలనంకించుకొనుచు, మదను పాదుసహాపన్ దుగడ లెనప్పుడు. 19

వ. అంత. 20

మ. చణబాహాబలశాలి మన్మథుఁడు చంచచ్చంచరీకచ్ఛటా
గుణటంకారరవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్ముక్తదా
రుణచూతాంకుర బాణముల్ బఱపెఁ గ్రోధాత్ముఁడై మానినీ
మణిధైర్యంబను జోడు చించుచు మనోమర్మంబులందూరఁగన్. 21

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాదసం
పత్తికిన్ మలయాచలానిలపద్మశాత్రవచంద్రికో
ద్వృత్తికిన్ సుమహాసనాపదవిభ్రమద్భ్రమరస్వనో
త్పత్తికిన్ మదినోర్వఁ జాలక తల్లడిల్లుచునుండఁగాన్. 22

క. వగనొందుచుఁ జెలికత్తెలు, మృగమదఘనసారగంధమృదుకుసుమాదుల్
తగఁ దెచ్చి శిశిరవిధులా, మగువకుఁ గావించి రప్పుడు మతి యున్నతియున్. 23

సీ. విభునికౌఁగిటికి నై వెతఁ జెందు మేనికిఁ జందనపంకంబు లందనేల
చందనంబునఁ గసుగందెఁ గదా యని గ్రక్కున బన్నీటఁ గడుగనేల
పన్నీటివలనఁ దాపంబు మించుటఁ జూచి చంద్రరజంబు పైఁ జల్లనేల
చంద్రరజంబు చే జనియించె సెక లంచు వెసఁ దాళవృంతముల్ విసరనేల
తే. తాళవృంతములను వడదాఁకె నదియు, వగవఁగా నేల నేరని వైద్యకరణిఁ
దనుగుణ మెఱుంగఁ జాలక తమకు సేయు, మందులకె మందులొనరించి రిందుముఖులు.

తే. ఎన్ని యుపచారములు చేసి రిందువదన, కన్నియును జాడ్యమును బటికన్న మిగుల
బాధకము లయ్యెఁ దయ లేని ప్రభువుతోడ, మందలించిన మనవుల చందమునను. 25

వ. ఇక్కరణి నక్కువలయాక్షి విరహాతిశయంబున నోర్వం జాలక పరితపించుటకు సఖీ
జనంబులు విచారమగ్నాంతరంగలై కుసుమసాయకు నుద్దేశించి యిట్లనిరి. 26

ఉ. తల్లి సమస్తభాగ్యనిధి తండ్రి దయాపరమూర్తి సి చెలుల్
చల్లనివారు నీవు కడుఁ జక్కనివాఁడవు పొంకమైనని
విల్లు సమాధురిం బరిఁగె విల్లు మృదుత్వము నీదు వర్తనం
బెల్లన యో విధూవధకు నేటికి రోయవు మీనకేతనా. 27

చ. పురహరదేవునిం జెనకఁ బోయి తదుగ్రలలాటనేత్రభీ
కరదహనార్చులం గలసి కాలితి వంతటనుండియైనను
బరులను బీడపెట్టని కృపాగుణ మేటికి లేదు నీకుఁగా
పురుషులు రాజదండనముఁ బొందియు నైజము మానరే కదా. 28

వ. అనిపలికి సుధాకరు నుద్దేశించి. 29

సీ. కువలయంబుల నుగన్గొన్న చల్లనిచూపు కములబృందము లందుఁ గలుగదయ్యె
నలచకోరములపైఁ గలుగు దాక్షిణ్యంబు జక్కవగములందుఁ దక్కవయ్యె
సప్రాణవిభులైన సతులపై కూర్మి యనాథకాంతలయందు నాస్తియయ్యె
నిందాపలములపై నెనయు సౌహార్దంబు రవికాంతములయందు రహితమయ్యె
తే. బక్షపాతంబు మానవేక్షుమునను, రాజదోషాకరుఁడవు గా రామరామ
దానఁ జేసి సుమీ! నీదు మేనియందు, నంకమై నిల్చియున్న దయ్యపయశంబు. 30

క. పగలొప్పనిసౌమ్యతనై, జగుణంబగునీకునింతచలమేటికయో
తగుపూర్ణకళానిధితో, మొగమెఱుఁగనివాఁడవాకుముదినీరమణా. 31

వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32

శా. ఎంచంజల్లనివాఁడవై సరసులందిష్టంబువాటించుచుం
బంచప్రాణములై మెలంగుదువుమాపద్మాక్షి యందిట్లుబా
ధింపంజొచ్చితివిర్యోడన్మ యనిబుద్ధిన్నీస్వభావంబువ
ర్జింపం జెల్లునెనీగుణంబుగద దాక్షిణ్యంబుమందానిలా, 33

వ. అని పికశుకనికరంబుల నుద్దేశించి. 34

క. ఒకకుతికై యుండెడుమీ, రకటా చెలియెడలనింతయతికుహకమా
పికమా శుకమా యికమా, నకమాసుకుమారగాత్రి నాయమెయేచన్. 35

వ. అని పలుకుచున్న సమయంబునం జిత్రరేఖం గనుంగొని యుషాంగన తన మనోహరుం డైనయనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌకుమార్యంబులు పలుమాఱుఁ బ్రస్తుతించుచు నిట్లనియె. 36

ఉ. ఔనటవమ్మవానిసరసాధరసారరసామృతంబు నే
నానకయింకతాళఁగలనాలలనాకలనాదకీరసం
తానముసేయుఁడంతుముదితామదితానదితాపమయ్యెస
స్నానవిధంబునీదెగద నా యెద నామదనాభుఁజేర్చినన్. 37

వ. అనిపలికిన. 38

చ. విరహమునొందకమ్మవిభువేగమెతోడ్కొనివత్తునంచునా
సరసిజగంధియోగబలసంపదచేగగనప్రచారయై
యరిగెననేకపట్టణవనాచలశైవలినీచయంబున
త్వరవిభవంబునంగడచితానటయేఁగుచుఁగాంతదవ్వునన్. 39

శా. కాంచెంగాంచనగాత్రిసౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచప్రక్ఛీగ్ఘనత్తారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవశుంభద్వ్యోమపూజాలస
త్కాంచామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకద్వారకన్. 40

వ. కనుంగొని మనంబునఁ బెనంగొను ప్రమోదంబునఁ బ్రసూదంబగు విద్యావిశేషంబున నన్నగరంబుఁ బ్రవేశించి సముంచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నత స్తంభాగ్రవిరచితదేదీప్యమానదీపికాకదంబ ప్రతిబింబవిడంబితసాంద్ర చంద్రశాలాస్థగితపద్మరాగ మణిగణ చరణారుణకిరణస్ఫురణవలన నిశాసమయంబయ్యును దివాభాగంబునంబోలెదృగ్గోచరంబగుతదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబునొందుచుం గలితకాంచనకనత్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతర ప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సాధనసమగ్రజాగ్రద్వీరభటసమూహసమావృత్తంబును, రుక్మిణీసత్యభామాప్రముఖాష్టమహిషీషోడశసహస్రసుందరీసందోహమందిరామందసుందరంబును, బద్ధరాగవజ్రవైడూర్యగోమేధికపుష్యరాగమరకతనీలముక్తాప్రవాళఖచితస్తంభకుడ్యవాతాయనవితర్దిప్రదేశంబును, ప్రద్యుమ్నసాంబసంకర్షణసుధేష్ణాదికుమారవిహారసౌధయూథాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్యలక్ష్మీనివాసంబుననగు గోపికావల్లభుమందిరంబునందుశృంగారంబునకుసారంబును, విలాసంబునకువాసంబును, భోగంబునకుయోగంబును, భాగ్యంబునకుయోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకుఁబాత్రంబును నై, సహస్రభానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేళీసౌధంబులోపలం బ్రవేశించియందు.

క. అలరుక్మలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢగాఢాశ్లేషో
జ్జ్వలపులకాంకితదానవ, సలలితసురతప్రసంగజనితశ్రముఁడై. 42

సీ. బంగారుదివియకంబములపైనిరువంకదీపికాకాంతులు తేజరిల్లు
నమలమాణిక్యపర్యంకభాగంబునఁబరువంపుజాజిపూఁబాన్పుమీఁద
నొకకేలుతలక్రిందనునిచి రెండవకరంబూరువుపైఁజాచియొత్తగిల్లి
పరువుపైముత్యాలసరులుకుప్పవడంగఁజెలిదమ్మితలుకుకన్నులు మొగిడ్చి
తే. పూఁతనెత్తావిగమ్మునఁబొలయుచుండ, నూర్పులొక్కింతముదురులై యుప్పతిల్ల
నిదురపరవశమున నున్నయగుకుమారుఁ, గాంచెఁదనగొప్పకన్నులకఱవుదీఱ. 43

ఉ. మీసముతీరుఁజూచి జిగిమేనిపటుత్వముఁజూచి మోములో
హాసముఁజూచి చేతులయొయారముఁజూచి మనోజ్ఞరూపరే
ఖాసమలీలఁజూచి యహహా యనుచుం దలయూచి ముందుదా
వ్రాసినభావమెంచి తలవంచుకొనెన్ జలజాక్షి సిగ్గునన్. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచేజనులనిద్రాముగ్ధులంజేసి య
య్యనిరుద్ధుంగొని ఖేచరత్వమున నుద్యద్వేగయై యేగి బా
ణనిలింపాహితరాజధానియగు శోణాఖ్యంబ్రవేశించి య
వ్వనజాతాక్షి యుషాలతాంగిసుషమాపత్సౌధముంజేరఁగన్. 46

వ. వచ్చుచున్నసమయంబున. 47

ఉ. ఎప్పుడువచ్చునో కువలయేక్షణ యాతనిఁదోడుకొంచు నే
నెప్పుడుచూతునో సదమలేందునిభంబగువానిమోము నా
కెప్పుడుగల్గునో యతనినింపుగఁగూడెడుభాగ్యమంచు నా
కప్పురగంధి తాపమునఁగంటికి నిద్దుర లేక వేఁగుచున్. 48

ఉ. నావెత చూడలేక కరుణాపరురాలగు చిత్రరేఖ దా
నావిభుఁదెత్తునంచు నకటా పరభూమికి సాహసంబునం

బోవుచునుండెనాకొ అకటఁబోయినకార్యమునిర్వహింపరో
దేవతలారనాదిగులుదీఱఁగమీకునమస్కరించెదన్. 49

వ. అనితలంచుచు. 50

తే. తరుణియిబ్భంగిఁగుసుమకోదండచండ, కాండనిరిభిన్నహృదయయైకరుగుచున్న
యవసరంబునరతిమనోహరకుమారుఁ, దెచ్చిపానుపుపైనుంచెమచ్చెకంటి. 51

వ. అప్పుడు. 52

చ. హృదయముఝల్లుఝల్లుమన నెంతయువిస్మయమందిచూచిపెం
పొదవినభ్రాంతిచేతనిదియుంగలగాదుగదాయటంచునె
మ్మదిఁదలపోయుఁగ్రూరుఁడగుమారుఁడుచేసినయింద్రజాలమో
యిదియనియెంచుఁబర్వరజనీందుకళాననమోహితాత్మయై. 53

వ. అంత. 54

క. తెలివొందిచిత్రరేఖా, కలవాణింగౌఁగిలించికన్నులహర్షా
శ్రులుజడిగురియఁగఁదనువునఁ, బులకాంకురముల్జనింపఁబొంగుచుఁబలికెన్. 55

ఉ. ఈసుకుమారమూర్తినిపుడీడకుఁదెచ్చితిప్రాణదానముం
జేసితినీకుమేల్మరలఁజేయఁగనేరనమస్కరించెదన్
నీసుగుణంబునీనెనరునీయుపకారముముజ్జగంబులన్
వాసికినెక్కనీకథలువర్ణితమయ్యెడుఁగాకకోమలీ. 56

క. అనిపలుకుచున్నబాలిక, వినయోక్తులగారవించివేడుకతోడం
జనియెనిజమందిరమునకు, వనజాననయుండెనిచటివాంఛలుమీఱన్. 57

ఉ. లేచుటయెప్పుడోనిదురలేచినపిమ్మటనన్నుఁగన్నులం
జూచిమనోనురాగమునసొక్కికవుంగిట గారవింపఁగాఁ
జూచునొలేకనామమతసుద్దియెఱుంగమిఁజేసివింతయై
తోఁచుచునుండునోయితనితోనపుడేమనిపల్కుదాననో. 58

మ. అనిచింతింపఁగనిద్రమేల్కనియతండాకర్ణవిశ్రాంతమో
హననేత్రాంబుజముల్కనీనికలుచాయుద్దేరఁగావిచ్చిచూ
చినయాచూపుమనంబునన్దగిలెఁగించిన్మధ్యకున్నాభినభూ
ధనురుద్యత్కటకాముఖాంకకరసంధానప్రయోగాస్త్రమై. 59

ఉ. నాథుసుదర్శనంబువలనన్మదనగ్రహమోక్షమయ్యెబిం
బాధరకున్సుదర్శనమహామహిమంబిటువంటిదేకదా
యాధరఁదత్ప్రయోగమున నెట్లుగ్రహంబులునిల్వనేర్చుఁద
త్సాధకులైనమాంత్రికులుసారమెఱుంగుదురప్పుడిప్పుడున్. 60

గీ. ఇవ్విధంబున మేల్కాంచి యవ్విభుండు, ద్వారకాపురకనకసౌధప్రదేశ
చారుతరరత్నపర్యంకశాయి గాఁగఁ, దనుఁ దలంచుచు లేచి కన్గొనెడునపుడు. 61

సీ. కాఁకలుదేరుబంగరుసలాకయనంగఁ బటువాసినచంద్రకళ యనంగ
నదనుబుల్కడిగినయట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టినకాముశరమనంగ
మెలపుతో నిల్చిన మెఱుపుతీఁగె యనంగ నవకంబుపోనిక్రొన్ననయనంగ
జీవకళల్గలచిత్రరూపమనంగఁ బరువంబుదప్పనివిరియనంగఁ
గరగుననుబోసి మోహనాకారగిరేఖ, యొసఁగదీర్చినశృంగారరసమనంగఁ
దనసమీపంబునం దున్న తరుణిఁ జూచి, మన్మథకుమారుఁ డాశ్చర్యమగ్నుఁ డగుచు. 62

క. మొదలను నేవసియించిన, యదిద్వారకలోనివజ్రహర్మ్యము గాదా
యిదియేమి వింతయిపుడిది, సదమలమాణిక్యఖచితసౌధంబయ్యెన్. 63

వ. అని విచారించుచు నవ్వరారోహ నాలోకించి. 64

సీ. పాలఁతిమోమునకు సంపూర్ణేందుబింబంబు వెలయనివాళి గావింపవచ్చు
శంపాంగి మేనికిఁ జాంపేయపుష్పముల్వారుసతో బడిసివైవంగవచ్చు
జలజాక్షికురులకు జాతినీలంబుల నొగిదృష్టి పేరు గానుపవచ్చుఁ
గలకంఠకంఠిపీనులకు శ్రీకారముల్ రక్షయంత్రములు గావ్రాయవచ్చు
నౌరయూరూపరతికిరంభాదివేల్పు, చెలులనుడిగంపుబుడుతలఁ జేయవచ్చు
ననినదోషంబుగలుగదీయర్థమందుఁ, జూడ మెన్నఁడు నిటువంటిసుందరంబు. 65

గీ. అనివిచారించు నెడఁ గించిదవనతాస్య, పద్మయై తనకై ప్రేమబయలుపఱుచు
కలికినిడువాలుతళుకుఁ గన్నులను బెళుకు, చూపులను జూచుచున్న యాసుదతి కనియె. 66

ఉ. ఎవ్వరిదాన వేకువలయేక్షణ యెయ్యది నీదు పేరు నీ
వెవ్వనిమేలుదాన విపుడేమికతంబున నన్నుఁ దెచ్చితీ
వివ్వరసౌధదేశమునకింతయు దాఁచక తెల్పునావుడున్
నవ్వును సిగ్గుఁ గూడి వదనంబున దాఁగిలిమూఁతలాడఁగాన్. 67

గీ. తళుకువజ్రంపుటవలయందంబుసులుకు, సబుకుగురుచు తేటముకురబింబములవంటి
చెక్కఁగవనిండి కెంపుల చెక్కడంపుఁ, గమ్మలను గ్రమ్మఁబలికె నాకలికియపుడు. 68

మ. ఇది బాణాసురువీడు శోణపురమా యింద్రారిమాతండ్రి పెం
పొదవెన్నాకుసుమాభిధాన మొగినీయొయ్యారపున్ రూపుస్వ
ప్నదశం గాంచిన దాననై విరహసంతాపంబునం జెందస
మ్మదలీలన్నినుఁ దెచ్చెఁ బ్రాణసఖి శుంభద్యోగవిద్యోన్నతిన్. 69

ఉ. కన్నియఁ గాని యన్యసతిఁ గాను శరీరము నీదు సొమ్ముగా
మన్నన చేసి యేలుకొను మా విను మాయనుమానబుద్ధిపై

నన్నలయించెదేని రమణా యిక నేమనుదాన నిన్ను నా
కన్నులఁ జూడఁ గల్గెఁగద కాఁగలయట్లగు దైవయోగముల్. 70

వ. అనిపలికి యక్కాంత చింతాసముద్రాంతర్మగ్నాంతరంగయై తలవంచుకొని యూర
కుండె నప్పుడు. 71

సీ. తొలుత నాతని రూపుఁ గలఁ గన్న యాదిగా మగుపకుదినము లేయుగములయ్యెఁ
బటముపైనతని రూపముఁ జూచినది మొదల్మగువకు జాములే యుగములయ్యె
సఖి వానితోడి తేఁ జనిన యంతట నుండి యువిదకు గడియలే యుగములయ్యెఁ
దరువాత నతఁడు నిద్దుర లేచునంతకు యువతికి నిమిషముల్ యుగములయ్యె
తే. నతఁడు గౌఁగిటఁ గదియించునంతలోన, నుత్పలదళాయతాక్షికొక్కొక్క క్షణము
యుగసహస్రంబులై తోఁచుచుండె నపుడు, వనితతమకంబుఁ దెలుప నెవ్వరివశంబు. 72

చ. పలుకులలోని ప్రార్థనయు భావములోఁ గల తెంపు మోములో
వెల వెలఁ జూపులోఁ బొడము విన్న నయూర్పులలో పణాంకుని
ములఁ బొడగాంచి యమ్మదన మోహనుఁ డెంతయు సంతసించెఁ దా
వలపులమర్మముల్దెలియవచ్చుఁ గదా ఘనులైనవారికిన్. 73

వ. అప్పుడు. 74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరు దేశంబుల వెంట సంచరణచేసి
కోమలాంగి నితంబభూమండలమునకుఁ గ్రమముతోడఁ బ్రదక్షిణములొనర్చి
మృగనేత్ర గంభీరమగు నాభిసరసిలో నవగాహనక్రీడ లాచరించి
గంధసింధురయానకఠిన కుచోత్తుంగశైలాగ్రమునఁ బునశ్చరణ సలిపి
తే. పడఁతి మందస్మితసుధానుభవతననిమి, షత్వమును గాంచెఁ గాని పాంచశరి చూపు
లపున రావృత్తిమోక్షంబు నందవయ్యెఁ, గాముకులపుణ్యములు భోగకారణములు. 75

సీ. తనువులదిగుపాఱు కనుదోయి బెళకుముత్యాలరాసులు తలఁబ్రాలు చేసి
తూరుదుండెములాడు తొడవులరుచిదీపకళికలు మంగళార్తులుగఁ జేసి
యలఁతఁ జిప్పిలు ఫాలములఘర్మజలము మొగ్గలసంపుతగు బానికములు చేసి
పొదివి మేనులఁ దోఁచు పులకాంకురంబులు తుకము జాజాలపాలికలు చేసి
తే. సంప్రకాశించు విరహాగ్ని సాక్షిగాఁగ, బాణకన్యానిరుద్ధుల పరిణయంబు
సర్థగావించె మకరమీనాధిపతుల, యదను దెలిసిన నవింటివి యొఱుంగు వంబు 76

క. లలనామణి కప్పుడు గుబ్బలపొంగున బిగిసె ఱవిక పిక్కు సడలఁగ
జిలుకరహ దారురాహుతు, తలిరాకుపిరంగి విసరుదాఁకెన నంగన్. 77

మ. రమణిం గౌఁగిటఁ గౌఁగిలించి పయికిన్ రాఁదీయుచోఁ గల్లనం
గమనీయాంగద హేమకాంచరశనాఘంటారవంబుల్ వ్రిస్సె

కముహూర్తంబిదియంచుఁ దెల్పుచుమహాకందర్పమౌహూర్తికా
సముహస్తాయసదండభిద్భవఘుణాంచల్లోహయంత్రాకృతిన్. 78

ఉ. కాంచనగాత్రి ముద్దువగఁ గాంచికవుంగిటఁగుబ్బలంటఁగౌఁగి
లించిసుధాధరంబుఁగబళించిహసించికపోలపాళిఁజుం
బించిచమత్కరించిపులకించికళల్గరఁగించిమించిసా
క్కంచికమున్సుఖించికిలికించితకేళిరమింపవేడుకన్. 79

సీ. సురుచిరాంబరబంధపటలంబుభేదించి వ్రీడాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనకుచశైలదుర్గములలగ్గలుపట్టి జఘనవసుంధరాచక్రమూఁగి
యూరూరుసంయుక్తతోరణంబులఁగట్టి చతురుఁడైమన్యదేశంబుఁబొదివి
యంగాంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొని యౌవనభండారమాక్రమించి
తే. సురతసంగతిజయలక్ష్మిసొరిదిగాంచి, తరుణికౌఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమన్మథసామ్రాజ్యమేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పుఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 80

ఉ. చంచలలోచనన్సురతసౌఖ్యమునన్గరఁగించెనంచువ
ర్ణించఁగనేటికిన్వలపుఁబేరురులాడ్డిజగంబువారిమో
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయఁటరూపవిలాసవైఖరి
న్మించినయింతికిన్వలపనేరఁడొ తాఁవలపింపనేరఁడో. 81

సీ. జలచరనేత్రకన్నులవెరపింపుకేయెత్తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్ముకభ్రూయుగకనుబొమ్మసంపుకేపట్టినవిల్లునిష్ఫలముచేసి
లలితశుకాలాపపలుకుజంకెనలకేమావులశందంవపోవఁదోలి
చెలఁగుపల్లవపాణిచేగద్దికలకెక్కుపాణంబులడవులపాలుచేసి
తే. ప్రియునిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలఁదితోవిగ్రహింపనవేళయనుచు
సమరరంగప్రచారంబుసన్న్యసించి, యంగజుఁడుకార్యమెఱిఁగి సమాశ్రయించె. 82

చ. వలచినపొందులై మనసువచ్చినచక్కఁదనంబులై భ్రసుల్
కొలిపెడియౌవనంబులయికూరుములన్గినక్రొత్తలైకళల్
దెలిసిననేర్పులై కొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
చెలువుఁడునింతియుందొలుతఁజేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో. 83

గీ. అంతనానవోఢయానందమునఁదనను, సురతమునజయింపఁబరిభవంబు
నొందియున్నయట్టికందర్పసదనంబు, తెల్లవారినట్లుతెల్లవాఱె. 84

ఉ. చిందఱవందరైయసురసేనలుడిందమునన్భయాకులం
బందిపతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాటినం
దందనుఁడంగినట్టులుదయార్కునిరాకనడంగెఁజీఁకటుల్
గొందులసందులన్గుహలగుట్టలబుట్టలచాటుమాటులన్. 85

శా. ప్రాతఃకాలమహాబలాఢ్యుఁడు నిశాప్రత్యర్థి వీరుం బరా
భూతుం జేసి సమస్తదిగ్విజయుఁడై పూర్ణీభవత్ప్రాభవ
ఖ్యాతిం గైకొని యున్న వేళ జయతూర్యంబుల్ చెలంగించిన
ట్లాతర్వాతఁ జెలంగెఁ గుక్కుటసముద్యత్తాంతనాదార్భటుల్. 56

వ. మఱియు నాసమయంబునం బ్రణయకలహవ్యాపారంబులం బరాఙ్ముఖులై మానముద్రలు వహించి పరస్పర తనుస్పర్శనంబులు గాక యుండ నేకశయ్యం బవళించియుండియు మకరధ్వజుండు మండలీకృతకోదండుండై ప్రయోగించు కుసుమకాండంబులం బొడము హృదయవ్యథలం బొరలుచుండియు నాభిమానికంబులం దెచ్చుకోలు ధైర్యంబులనుండియు సూచితాహర్ముఖంబులైన తామ్రచూడకంఠనినాదంబులు కర్ణకఠోరంబులై వినంబడిన నులికిపడి దిగులొందుచుఁ జలంబులు విడిచి మనంబులు గరంగి కుహనానిద్రావసాన పరివర్తితాభిముఖశరీరులై యొండొరులం గౌఁగిలించుకొని తమకపుఁగూటములం దమకుఁ బునారతులకు నవకాశంబు లేని ప్రొద్దు విచారించి యొకరినొకరి మాటిపలుకుచు నిట్టూర్పు నిగుడించి దంపతులవలనను నరవిందబృందంబులతోడ వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకు నామని యైన యవ్వేళ చుంబనపరిరంభణ నఖదంతక్షతాదివినోదంబులం బంకజాసనార్థ పంకజాసన రతిబంధసౌఖ్యంబులం జొక్కు పద్మినీ పాంచాలురవలనను శారికాకీరమయూర కలకంఠ కలరవకపోత కలహంస ప్రముఖంబులైన విహంగమనివహంబుల కలకలంబుల మనోహరంబులై వెలయు లవంగ క్రముక చాంపేయ పున్నాగ నారికేళ చందన మందార కదంబ ఖర్జూరాది మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను దేవభూపాలమందిరంబులయందు భగవత్కీర్తనంబులు సేయు వైణవికమార్దంగికాది గాయకనికరంబుల జంత్రగాత్రంబుల నుదీర్ణంబులగు భూపాల దేవగాంధారి మలహరి దేశాక్షి వసంత మంగళకౌశిక ప్రముఖ స్త్రీపురుషరాగస్వరగ్రామంబుల నభిరామంబులై ధ్రువరూపకాదితాళంబుల మేళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యావందనాద్యనుష్ఠానంబుల నిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహసంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానంబులవలనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పిలుచుచుం గ్రేపుల విడుచు సన్నాహంబుల నంభానినాదంబులు సేయుచు హుంకారంబులతోడ వదనంబులెత్తి కర్ణంబులు నిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెదుర్కొనుచు ధేనువితానంబులవలనను దీర్ఘికాతరంగడోలాజాలంబులఁ నీఁదులాడుచు నినాదంబులొనరించు మరాళ బలాకచక్రవాక జలకుక్కుటాది పక్షికదంబంబులవలనను వర్ణనీయవైభవసమేతంబై ప్రభాతంబు వర్తించె నంత. 57

తే. గగనవీథినివాహ్యాళిఁ గదలుపద్మ, బాంధవప్రభుముందరఁ బట్టుసూర్య
పుటము గొడుగులపడగల ప్రోవనంగ, నమరెఁ గెంజాయ ప్రథమదిగంతరమున. 58

మ. తమముం బాయఁగఁ జేసి రాగగుణముం దప్పించి సన్మార్గవ
ర్తిమతం బొప్పఁ దపంబు పెంపున నువర్ధిష్ణుత్వముం గాంచి లో
కము లెల్లం గనుఁగొంచు సజ్జననమస్కారార్ఘ్యదానంబులం
బ్రమదం బొంది వెలింగె యోగికరణిం బ్రద్యోతనుం డయ్యెడన్. 89

వ. అప్పుడు. 90

శా. గోరుల్నాటిన గుబ్బచన్నులను జిక్కుల్వడ్డ హారాళులన్
జారం జెమ్మట ముద్దుఁ జెక్కులను స్రస్తంబైన ధమ్మిల్లముం
దీరై నిద్దురదేరు కన్నులును నాతిం జూడ నవ్వేళ నొ
య్యారంబుల్ విభు నాత్మఁ గైకొనియె మోహభ్రాంతి రెట్టింపఁ గాన్. 91

సీ. అకలంకరాజబింబాననంబులయందు నిదురతమంబులు ముసురుకొనఁగఁ
దాంబూలరాగసుందరమైన మోవులు మొనపంటి నాటులముద్దుగులుక
వీడి చిక్కులువడ్డ వేణీభరంబులు జాతినీలంబులచాయ లీన
ఘర్మబిందువులచేఁ గరఁగిన మైపూఁత మృగనాభివాసనల్ బుగులుకొనఁగ

తే. నొకరొకరిఁ జూచు నరసిగ్గు టోరచూపు, దగిలియున్నట్టి ప్రేమబంధముల ముళ్లు
బిగువుగొలుపంగఁ బ్రేయసీప్రియులు కేళి, శయ్య పైడిగ్గి సమ్మదస్వాంతులగుచు. 92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, లీలం గావించి సరసలేపనసుమనో
మాలాంబరభూషణజా, లాలంకృతగాత్రులగుచు నతిమోదమునన్. 93

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరులు ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబు గలుగు చిత్రరేఖాముఖకతిపయపరిచారికాసహాయులై యితరజనంబులకెవ్వరికిం జేరరాని రహస్యమందిరంబున నిగూఢప్రవర్తనంబుల నిచ్ఛానుగుణంబులైన సరసల్లాపంబులం జెలంగుచు, శృంగారవనవాటికల మెలంగుచు, సరసాహారదుకూలచందనకుసుమాది భోగంబులం బ్రమోదించుచుఁ, గంజకైరవకల్హారకమనీయకమలాకరంబులఁ జలక్రీడావిహారంబుల వినోదించుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఖల్లరీముఖేంద్రాణిజృంభితాదికరణంబుల స్త్రీపురుషరూపంబులఁ జిత్రించిన కేళిచిత్రపటంబు లవలోకించుటవలనఁ గూటములకుఁ గ్రొత్తతికంబు సంపాదించుచు ముచ్చటలం గలయుచు, సురతజనితశ్రమంబుల సొలయుచు, నిది రాత్రి యిది దినంబని తెలియనియ్యని మోహాతిశయంబుల దేహంబులు జీవంబులు నొక్కటిగాఁ దలంచుచు, దినంబులు క్షణంబులగతిం గ్రమించుచు నవాఙ్మనోగోచరంబైన యానందపారావారంబునం దేలుచుండి మఱియొక్కనాఁడు.

సీ. అలఁతఁ బాపెడు నవ్వుటమృతంపుఁ దేటలచిలుకరింపుల ప్రేమ తొలకరింప
వీనులనరసోఁకు వీడ్యంపుఁ దావులపలుకరింపుల మేను పులకరింప
సురతంపుఁటిరువుల సొంపు నింపు పిఱుందు చెంగలింపుల మేను దొంగలింప
విడిచియు విడఁజాలకెడతాఁకు సిగ్గుమోమోరసింపుల యింపు దారసింపఁ

తే. గలికి తేలింపుఁ జూపులఁ గరఁగి కరఁగి, సొంపు నెయ్యంపుఁ జిన్నెలఁ జొక్కి చొక్కి
యివ్విధంబున నాయకుఁ డిందువదన, యుపరిసురతసుఖాంబుధి నోలలాడె. 95

సీ. కెమ్మోవిరుచు లాననిమ్మని విభు వేఁడుకొనినఁ గొమ్మని యానసకొలిపి యాన
వచ్చిన నియ్యక వదన మిట్టటుఁ ద్రిప్పి యలయింపఁ గాఁ గోపమగ్గలించి
కరములఁ జెక్కిలిగవ యొత్తిపట్టి పంటను మోవిఁ గొని చుఱుక్కనఁగ నొక్కి
యిటువలెఁ జేయవే మన్నటికిఁ గననిదట్టించి చెక్కిలి గొట్టునపుడు
తే. కంకణంబుల రావంబు గల్లుమనియెఁ, జేతి యురవడి తాఁకునఁ జెళ్లుమనియెఁ
వల్లభుని మేనఁ బులకలు జల్లుమనియెఁ, గుసుమసరు మూఁక నవ్వులు గొల్లుమనియె. 96

మ. నిచయాభావనటన్నితంబతటయోషిద్రత్నకించిచ్చల
త్కుచపాటీరరసార్తఘర్మజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్స్తనాభిరాముసుమహాబాహాంతరుండై సుఖిం
పుచు మెచ్చెన్ రతిరాజనందనుఁడు తత్పుంభావసంభోగముల్. 97

సీ. విల్లెక్కుడించక వేసిన మదనుండు పలుమాఱు సంబెనపనులు నడప
సెగలచేప్రుక్కఁ జేసిన మందపవనుండు చెలిమితో నెమ్మోని చెమ్మటలార్ప
నుదుటు వెన్నెలకాఁక నుడుకఁ జేసిన చంద్రుఁ డమరి శైత్యోపచారములు సేయఁ
జెవులు గాసిలఁ రొదలేచిన చిలుకలు ముద్దుమాటలు పల్కి ప్రొద్దుఁ గడప
తే. శుకకలాలాపప్రాణనాయకునిఁ గూడి, నిండువేడుక విహరించుచుండె నపుడు
మేలు గలిగి సుఖించెడి వేళ యందు, భువిని బగవారలైన బంధువులు గారె. 98

క. ఎక్కువలగు మక్కువలను, జక్కవలను బోలి యిట్లు సరసత నెలవా
ళ్లిక్కువఁ గలిసి యుండఁగ, నక్కువలయనేత్ర గర్భమయ్యెడఁ దాల్చెన్. 99

తే. చక్రభావనచేఁ గాంచి శక్తిదనుఁ, బ్రాపుగలుగుట నోలేమిఁ బాపుకొనియె
వెలఁది నడుమంతమాత్రనే విఱ్ఱవీఁగె, నహహ నడుమంతరపుఁ గల్మి కదె నిజంబు. 100

మ. అసమాస్త్రుండను గారడీఁ డతివగర్భాఖ్యాసనిశ్వాసమం
త్రసముచ్చారణ సేయ నాభివివరాంతస్సీమయందుండి సా
హసభావంబున నిర్గమించి సఫణంబై యాడు నీలాహి రీ
తి సరోజాననరోమరాజి చెలువొందెం జూడ నవిస్తీర్ణమై. 101

ఉ. మెల్లని కౌఁగిలింపులును మెత్తని మాటలు లేఁత ముద్దులుం
జల్లని చూపులుం గులుకుఁ జల్లెడు నవ్వులు నేర్పగల్మియున్
జెల్లని హామికల్తురవు సేయనికూటములయ్యె భావముల్
వల్లభునందు వేఁకటియులంత నెంతెను నాఁటినాఁటికిన్. 102

సీ. ఊరువులై కొనలనల్పొపప్పచన్నులు కరగ్రహణలకొక వింత కాంక్షఁ జేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలు దేఱు చెక్కులు ముద్దుఁ గొనుటకు నొక వింత కోర్కె వొడమ

నలపుసొల్పులఁబల్కు పలుకులువీనులవినుటకు నొకవింతవేడ్క యొదవఁ
గమ్మనివాసనల్ గ్రమ్ము వాతెరతేనెలానుటకొక వింతయాసఁగొలుప
తే. మెత్తనైమెఱుఁగెక్కిన మేనుకౌఁగి, లింతకొకలింతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁజొక్కు, మండెనవ్వేళయనూనవంశమండనుండు. 103
వ. అంత. 104
ఉ. మందిరపాలికాజనులుమానినిఁగన్గొనిగర్భభారమే
చందమునన్ఘటించెననిసంశయముద్భయమున్విచారమున్
డెందమునన్జనింపఁగవడింబఱదెంచిరహాస్యరీతిసం
క్రందనవైరితోడవివరంబుననిట్లనిపల్కిరత్తఱిన్. 105
చ. చెలఁగిభవత్తనూభవవసించుగృహాంతముపోతుటీఁగెయున్
బొలయకయుండఁగాఁచుకొనిపూనికనుండఁగనేమిమాయయో
తెలియఁగఁజాలమమ్మదవతీమణిగర్భభరంబుఁదాల్చెని
న్నెళవుగృహంబులోపలనునిక్కముగావివరింపఁగాఁదగున్. 106
వ. అని విన్నవించిన. 107
ఉ. ఖేదముక్రోధమున్మదినిఁగీల్కొనబాహుబలాఢ్యులైనక్ర
వ్యాదులఁగొందఱన్గనియుపాంగనకేళిశిరోగృహాంతరం
బాదిగనంతటంగలయనారసియిక్కఱగామిదున్మదో
న్మాదతఁజేసినట్టిఖలునాకడకుంగొనిరండుతీవ్రతన్. 108
క. అనిపలికినరోషానిల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతినిలో
చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజులువడినేగుదెంచితత్సౌధమునన్. 109
మ. అమలేందూపలవేదికాస్థలమునందాసీనుఁడైయయ్యుషా
రమణీరత్నముతోడనత్యునిపుణారంభంబునంద్యూతసం
భ్రమకేళీరతినున్నపంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి
ద్ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధుననిరుద్ధుంగాంచిక్రోధాత్ములై. 110
మ. భయదాహంకృతిఁజక్రముద్గరగదాప్రాసాదిహేతిచ్ఛటో
దనురుజ్జ్వాలదగద్ధగల్మిగుడనాదైత్యుల్విజృంభింపని
ర్భయుఁడైయాగ్రహవృత్తినుగ్రపరిఘప్రాంచద్భుజాదండుఁడై
లయకాలాంతకుభంగివారలపయిన్లంఘించిఘట్టించుచున్. 111
చ. తలలుపగిల్చికంఠములుదగ్రతఁద్రుంచిభుజప్రదేశముల్
నలినలిగాఁగమోదినిటలంబులువ్రక్కలుసేసిదంతముల్
డులిచియురస్థలుల్పదిపిడొక్కలుచించిభయంకరాకృతిన్
సలిపెరణంబురక్కసులుచచ్చియునొచ్చియువిచ్చిపాఱఁగన్. 112

క. హతశేషులుభయవిహ్వలు, లతులై యేతెంచికదనమార్గముఁ దెలుపన్
వితతంబుగ నాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్వల్యమానమగు వహ్నిక్రియన్. 113

వ. బాణుండత్యుగ్రరౌద్రరసముల్లసత్ప్రనేత్రకోణుండును నాహవాటోపధురీణుండును నై కదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును, సమరసన్నద్ధుండును, భుజావష్టంభసమృద్ధుండును నై యతనితోడం దలపడియె నట్లయ్యిరువురును గంభీరవంబులచందంబు, బెబ్బులుల తెఱంగున, మత్తమాతంగంబులకైవడి, శరభంబుల విధంబున, గండభేరుండంబుల చాడ్పున, రోషావేశంబులు రెట్టింప, జయకాంక్షలు ముప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల గర్జితము, నన్యోన్యముష్టిఘాతంబులను, బరస్పరపాదపార్ష్ణిప్రహారంబులను, నితరేతరమర్మభేదంబులను, బాహాబాహిన్ గేశాకేశియుం గాఁ బెనంగ, నయ్యిరువురకున్ రణంబు దారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పుడా ఋశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరవాణి యిట్లనియె. 114

క. యదువంశతిలకవీనికి, నిదిజయకాలంబు పెనఁగ నేటికి హరిచే
నొదవునపజయము వీనికిఁ, గదియు శుభము నీకు నచిరకాలమునందున్. 115

గీ. అనియె నమ్మాటవీనులయందుఁ దగిలి, రిపుమహీరుహవిదళనోద్వృత్తిఁ గెరలు
యదుకులాగ్రణి యుగ్రహోదగ్రకరిని, నిష్ఠురాంకుశభూతమై నిలువరించె. 116

వ. అప్పుడు. 117

ఉ. బాహుబలోద్ధతిం బ్రళయభైరవుభంగిఁ బరాక్రమించి యా
వ్యాహతలీల వానిబెగడందఁగఁ జేసియుఁ గార్యమెంచి దే
వాహితు చేతఁబట్టువడె నాహనుమంతుఁడు శక్రజిత్తుచే
నాహవభూమిఁ బట్టువడినట్లు ప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై. 118

క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁ జేసె నరివర్గంబున్
వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధునిరుద్ధుఁ జేయు నరివర్గంబున్. 119

వ. ఇవ్విధంబున. 120

గీ. పట్టుకొనియాఁపు సేయించె బాణుఁడతని, నప్పుడు తద్భంగజనితఖేదాంధకార
భిన్నహృదయారవిందయై కేవలంబు, నయ్యుషాంగన సంతాపమందుచుండె. 121

సీ. వేకువఁ గాంతిదప్పినచంద్రబింబంబు విధమున నెమ్మోము వెల్లఁబోయెఁ
బగలింటి సెగలచే సొగటొందు పూఁదీఁగె వడువున నెమ్మేను వాడు చెందె
మునిమాపు జిగిఁదొలంగిన తమ్మితేఁకులరీతిఁ గన్నుల దైన్యరేఖఁ దోఁచెఁ
దగు రేయి హిమమంటు తాంబూలదళముల చెలువున చెక్కిళ్లు చెమటదోఁగెఁ
తే. జిన్నఁబోవుచుఁ జెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి, యాటపాటలపై వేడ్కలన్ని మఱచి
విరహసంతాపవేదన వేఁగుచుండె, నేమి చెప్పుదు నయ్యుషాకోమలాంగి. 122

గీ. వీడుముఖకాంతివసివాళ్లువాడుమేను, నెందుకెత్మో విబాష్పముల్నిండుకన్ను
లామనోవ్యథఁగనుఁగొన్నరామరామ, జగతిఁబగవారికైననుజాలిగాదె. 123

వ. ఇట్లమ్మనోహరాంగి విరహానలసంతప్తమానహృదయయైయుండె నంతనిక్కడ. 124

మ. అనిరుద్ధుండుపురంబులోపలనులేఁడాశ్చర్యమేమోకదా
యనుకొంచున్వసుదేవముఖ్యులువిచారాక్రాంతచేతస్కులై
యనుమానించుచుభృత్యకోటులనుశోధ్యస్థానముల్చూడఁబం
చినవారెందును గానమంచుమరలంజేరంగనిర్వ్యత్కులై. 125

ఉ. తల్లియుఁదండ్రియున్ బహువిధంబులఖేదమునొందుచుండఁగాఁ
బల్లవకోమలాంగియగుభార్యవియోగముచేఁగృశింపఁగా
నెల్లప్రజల్తదీయవ్యథలెంచివిచారమునొందుగోపికా
వల్లభుఁడంతయున్హృదయవారిజమందునెఱింగియుండియున్. 126

క. కానున్నకార్యమయ్యెడు, నేనిప్పుడువీరితోడనిజముగఁదెలుపం
గానేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండుకార్యమతిచేనుండెన్. 127

వ. అని శుకుండు పలికిన నిన నటమీఁదటికథావృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు. 128

ఉ. అంపభవప్రకాండగమనాదరపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతుండభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
ఙ్మండలమూర్తికుండలిపమండనచండతరైకకాండమా
ర్కాండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 120

క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోక నాథయాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతదివ్యవిలోక నాథయాగమహితగా. 130

స్రగ్ధర. ప్రతాపవద్రిపుద్రుమప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిష్ణుమానిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమద్ధరాధరాధరాధరా. 131

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరు
ద్ధచరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పాదాంబుజజని
తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో
భూమండలపాతాళమ
హామహిమోదారమంగళాద్రివిహారా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుండాదులైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డా పరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

వ. ఇవ్విధంబున మాసచతుష్టయంబు గడచె నంత నొక్కనాఁడు. 3

సీ. యాదవవృష్ణిభోజాంధకాన్వయవీరకోటు లిర్వంకలఁ గొలువు సేయ
శంబరాహితసాంబచారుదేష్ణాదికుమారవర్గంబు నెమ్మది వసింపఁ
గవివందిమాగధగాయకవ్రాతము ల్వితతవాక్ప్రౌఢిసన్నుతులు నెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబు కాలోచితప్రసంగములు నడప
తే. స్వామి సాహోపరాకు హెచ్చరిక యనుచు, వేత్రహస్తులు పలుమారు విన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెలమిఁ గొలువుండె నపుడు లక్ష్మీశ్వరుండు. 4

సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబు చిలుకు చెక్కిళ్లపై నక్రకుండలకాంతి యాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైన కన్నులనుల్లాసరసము రంజిల్లుచుండఁ
గౌస్తుభమాణిక్యకలితవక్షంబునవై జయంతీవైభవంబు మెఱయ
జిగిబిగిసొగసుచేఁ జెలువొందు నెమ్మేనఁ జర్చితచందనచ్ఛాయ దనరఁ
తే జిత్రసింహాసనమున నాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠికనుంచిన యడుగుఁదమ్మి
నతనృపాలశిఖామణిద్యుతుల మెఱఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుఁడగుచు. 5

వ. ఉన్నసమయంబున. 6

సీ. హంసపీఠికయందు ననువొందు వల్లకీతంత్రులు పల్లికాతతులు గాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్మితచ్ఛవి సొంపారు పువ్వులగుంపు గాఁగ

రాజిల్లుతులసీపయోజాక్షమాలికల్ఫలశలాటులతోడి గెలలుగాఁ
హరినామసంకీర్తనాలాపనినదంబు శుకశారికాపికస్ఫూర్తి గాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచిసితప్రభలు నిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబుభాతి, నాకమున నుండి విచ్చేసె నారదుండు. 7

చ. నయనయుగంబునందుఁ గరుణారసవృష్టి చెలంగ భూషణో
దయరుచి చంచలాలతవిధంబునఁ బెంపు రహింప సాధుసం
చయముఖచాతకంబులకు సౌఖ్య మొసంగ సభానభస్థలిన్
నయగుణశోభియై వెలయు నందతనూభవనీల మేఘమున్. 8

గీ. కాంచి యానందహృదయుఁడై కదియవచ్చు, సంయమీంద్రునిఁ గని లేచి సపరివారుఁ
డగుచుఁ బ్రణమిల్లి కనక సింహాసనస్థుఁ, జేసి యర్ఘ్యాదివిధులఁ బూజించునపుడు. 9

క. శ్రీరస్తు శుభమస్తు మ, నోరథసంసిద్ధిరస్తు నుత్య శ్రీమ
న్నారాయణభవ తేయని, సారెకు దీవించి పలికె జలజాక్షునితోన్. 10

క. తలిదండ్రు లన్నదమ్ములుఁ, గులసతులును బుత్త్రపౌత్త్రకోటియు నాప్తుల్
చెలులుం జుట్టములును భృ, త్యులుఁ బౌరులు సుఖులగుచు నున్నారుగదా. 11

వ. అనిన నమ్ముకుందుండు మందస్మితముఖారవిందుండగుచు శతానందనందనున కిట్లనియె.

గీ. కమలజాత్మజ మీయనుగ్రహమువలన, వర్తమానమునందు సర్వము శుభంబు
భావికాలంబునకును శుభంబు నిజము, తావకాగమనంబు నిదానమగుట. 13

చ. పరమమునీంద్ర మీచరణపద్మపవిత్రపరాగలేశ మె
వ్వరిగృహసీమనుం బొరయు వారి పురాకృత పుణ్య మెట్టిదో
దురితములన్నియుం దొలఁగుఁ దోఁచెను భాగ్యము లెల్లఁ జేకుఱున్
నిరుపమ మోక్షలక్ష్మియును నిక్కము గా లభియించు వారికిన్. 14

వ. అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబు లగుమధురాలాపంబులు పలుకుచుండి తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబున నిట్లనియె.

శా. అయ్యా మాయ ననిరుద్ధుఁ డెందరిగెనో యాకస్మికం బాటచే
నయ్యో చోటులఁ జూడఁ బంచితిమి గోరంతైన వార్తలే
దయ్యె న్వానిఁ దలంచి మామక జనం బత్యంత చింతామయం
బయ్యె ట్లున్నది సేయఁగావలయు కార్యం బానతీయన్ దగున్. 16

మ. అనినం గృష్ణుని మోముఁ జూచి దరహాసాంచన్ముఖాంభోజుఁడై
మునినాథాగ్రణి పల్కె సర్వమునకున్ మూలంబవై సాక్షివై
పెనుపన్ మన్పఁగఁ గర్తవై పరుఁడవై పెంపొందియు న్నీవెఱుం
గనిచందంబున నన్నుఁ గార్యమడుగంగా నెంత న్యాయంబనో. 17

వ. నే నెఱింగిన యర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 18

సీ. శోణపురీశుండు బాణాసురుం డనాహతశౌర్యశాలి సహస్రబాహుఁ
డతనికూఁతురురూపయౌవనభాగ్యలక్షణ కళావతియుషాకన్యయొసఁగు
నాయింతికలలోన ననిరుద్ధుఁబొడ గాంచి మోహించిసంతాపమునఁగృశింపఁ
జెలిక త్తెయైతగుచిత్ర రేఖాంగనయాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి
తే. నింగి నే తెంచిశయ్యపై నిదురవోవు, వానిఁగొనిపోయియాచంద్రవదనఁగూర్చె
నతఁడుఁదత్కేలికించితరతిసుఖాబ్ధి, మగ్నుఁడైయుండె నితరంబుమఱచియందు. 19

ఉ. అంతటగర్భమయ్యె జలజాక్షికి నవ్విధ మెల్ల బాణుఁడా
చెంత మెలంగునంగ నలచేవిని దైత్యులఁబంపు వెట్టినం
బంతముతోడ వారదనుఁబట్టఁగ వచ్చినసింహశాబకం
బెంతయుఁదీవ్రతన్మదగజేంద్రములన్విదలించు కైవడిన్. 20

వ. హతశేషులుపోయి విన్నవించిన నతండు. 21

ఉ. చంపిననాగ్రహంబున నిశాచరుఁడార్చి యెదిర్చి పేర్చినం
బెంపును బెంపునుంగలిగిధీకొనియుద్ధముఁజేసి చేసిని
ర్జింపఁగలేక దైవగతిచేననిరుద్ధుఁడువాని చేత బం
ధింపఁబడెన్ దశాస్యజఫణిప్రద రావృత రాఘువాకృతిన్. 22

వ. జంబూద్వీపంబునం గల్గువిశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంభరాభాగంబునసంచరించి శోణనగరప్రాంతమార్గంబున స్వర్గంబునకుంబోవుచుండి యీయోగక్షేమంబువినుటం జేసి తెలియఁబలుక న్వలసె నిటమీఁదటికార్యంబు చతుర్థోపాయసాధ్యంబగుట మీచిత్తంబునఁ దోఁచియున్నదేకదా యథోచితప్రయత్నంబు సేయునది. మీకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియయ్యెడుఁబోయివచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామంత్రితుండై నారదుండు యథేచ్ఛావిహారంబుననరిగె నప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవ క్షేమవార్తాకర్ణనంబునంబొడము మోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంతశ్రవణసంజనితం బగుఖేదంబును దత్పరిపంథి సంహరణోద్రేకం బగురోషంబును ముప్పిరిగొనిహృదయంబులం గలయనల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుందపదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండి రప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మంత్రిపుంగవుల నవలోకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగ మ్మని నియోగింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి తత్ప్రకారంబుఁదెలిపిన వారునుం దదీయ ప్రయత్నపరాయణులైయుండిరి. 23

క. భేరీధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమునభూనభోభాగంబుల్
ఘోరమునిమ్రోసెనాశా, వారణములు బెదరె నదరె వసుధాధరముల్. 24

ఉ. పాపయుతత్రిషష్ఠముశుభస్థితకేంద్రముకార్యపూర్ణదృ
గ్వ్యాపకముం గదాయనిశరాసనలగ్నముచంద్రహోరను

దీపితపుష్కరాంశగణుతించివిశేషముహూర్తమంచుమే
ధాపరిపూర్ణమైనవసుధావిబుధుల్వినుతింపనయ్యెడన్. 25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఖండఘణంఘణంఘణరవంబు
శుభగుణోజ్జ్వలసైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రజ్జిహ్మగవిపక్షిపక్షరుగ్భూషితాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిర్ఘోషభగ్నదిశాచుతంగజకర్ణకుహర
తే. మహితమాణిక్యవదుర్నిరీక్షాంశురాంశు, మాలికోగ్రసహస్రారమండితంబు
నైనరథమెక్కి పుండరీకాక్షుఁడపుడు, కదలెశతకోటిసూర్యప్రకాశుఁడగుచు. 26

శా. ఖేలత్తాళతరుధ్వజస్ఫురితమై క్రేంకారవత్కింకిణీ
మాలాజాలనిభాత్యుదాత్తగళశుంభద్ఘోటకోదగ్రమై
శ్రీలంబొల్చురథాంగమెక్కి యరిగెన్సీరాయుధుండుల్లస
త్కైలాసాచలసన్నిభప్రభలెసంగన్సంగరోద్యోగియై. 27

చ. నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తసుం
దరతరనీలవిగ్రహఘనద్యుతిపుంజముసేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁజూడ్కులకింపొనరింపమన్మథుం
డరిగెసమీనకేతనసమగ్రశతాంగపరాధిరూఢుఁడై. 58

క. కృతవర్మఁడుదేహాలం, కృతవర్మఁడుశిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతధర్మఁడుభీకరధి, క్కృతధర్మఁడునగుచునరిగెఁగృష్ణునివెంటన్. 29

ఉ. సాత్యకిచారుదేష్ణగదసాంబముఖుల్యదువీరులేగిరా
ధ్ధత్యమునంతురంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థులై
హేత్యురుదీధితిచ్ఛటలుహేళివిలాసమునాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్రతరళీకృతచామరరాజమానులై. 30

సీ. చటులశుండాదండసంభూతపూత్కారపవనాహతినిమేఘపఙ్క్తి చెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్యకాంతులుపట్టపగలువెన్నెలలుగాయ
నై పాదఘీంకారఘోషార్భటిని ఖేచరాంగనల్పతులఁగవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహస్ఫురణవజ్రికిఁబునర్జనితపక్షాహార్యశంకవొడమ
తే. ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణకిణికిణికిణినినాద
తాళవైలంబయానావధానములను, గంధబంధురసింధురఘటలునరిగె. 41

సీ. తేళ్ళభంగినిజోకలించిచౌపుటములొక్క మ్మడిపదినైదు నుతికియుతికి
పాతరకత్తెలవలెనిల్చి యడుగులోనడుగుగానాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకొలఁదిగిఱ్ఱునరెండుదిక్కులవలయముల్దిరిగితిరిగి
యనిలంబురీతితివ్వునఁదూఁగిధరణిపైఁబదములునిలుపకపఱచిపఱచి

తే. కరిసరింఖాముహార్ఘహుల్లతతభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరవిధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుఁగిహికిహికార్భటినరిగెహరులు. 32

భుజంగప్రయాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుళ్యధాటిన్, క్షమామండలంబెల్ల సంక్షోభమందన్
సముత్తుంగరంగధ్వజచ్ఛన్నశుంభ, త్తమోభిత్పథంబుల్ రథంబుల్గమించెన్. 33

శా. చిల్లాడంబులమీఁదటన్బిగువుకాసెల్జుట్టిపొంకంబువా
టిల్లన్వంకులుచెక్కుఁ శూలములునీఁటెల్కుత్తులుంగేళముల్
బల్లెంబుల్మొదలైనసాధనతతుల్బాహాబలోద్వృత్తిసం
ధిల్లందాల్చిపదాతికోటినడిచెన్దిక్చక్రమల్లాడఁగన్. 34

చ. గొడుగులుఫేనముల్తురగకుంజరముల్తిమినక్రసంచయం
బుడుగనివాద్యఘోషముమహోర్మిరవంబుపరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తభాస్వదరిపట్టికలుసుళ్లనుగాఁగ నెక్కుడున్
వడిశరచాపముల్గలిగివాహినివాహినిలీలనేగఁగన్. 35

గీ. క్షేమకారిదీర్ఘచెలరేఁగి యనుకూల, మారుతంబువీచెమాంసఖండ
ములనుబూర్ణకుంభములఁబుష్పఫలములు, నెదురుగవడిమొగురగహేషలెసఁగె. 36

వ. మఱియుఁ గళ్యాణకరంబులైనశకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు నచుచు ముదంబున భూసురసమూహంబు లుచ్చైస్స్వనంబుననాశీర్వదించి దిగ్విజయోస్తుతథాస్తు వచన బాహుళ్య నినాదంబులును, బసిండిపళ్లెరంబులఁగర్పూరదీపికా సముదయంబు నించి నీరాజనంబు లొసఁగుమ బ్రాహ్మణ పుణ్యాంగనాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు మంగళకౌశిక రాగస్వరంబులును, సౌధశిఖరంబులందుండిచూచుచుఁ గుసుమలాజాక్షతవితానంబుపైఁ జల్లు పురంధ్రీనికర కరకంకణకాంచనకాచ ఝణఝణత్కార నాదంబు లిరుపార్శ్వంబులనిలిచిహృద్యగద్యపద్యంబుల చాటుపాటంబునం బొగడువంది మాగధసందోహంబులజయవిజయీభవశబ్దంబులును, విపంచీస్వరమండలరావణహస్తాదిజంత్రవాద్యంబులు మీటుచు సంగీతంబులు సేయు నాయకోత్తముల షడ్జ మధ్యమ గ్రామరవంబులును, భేరీమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ధణధణత్కార రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్వనంబులును సమదవారణఘీంకారఘోషంబులును, దురంగ హేషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును, బథికనికరశరాసనపుంజసింజినీ టంకారవిరావంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండ మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సందర్శనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ మహాంభోనిధిననుకరింప ద్వాదశాక్షౌహిణీబలసమేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శోణపుటభేదనోపాంత ప్రదేశంబుఁ జేరి యనర్ఘ కిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహీరుహశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణప్ర

వాహ తటాకవాపీ సమూహభూయిష్ఠంబును నైన మనోహరస్థలంబునఁ బటకుటీరం
బు లెత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబు చేసి రాసమయంబున. 37

క. బాణాసురగర్వము సం, క్షీణంబగు నింక ననుచుఁ జెప్పిన క్రియఁగీ
ర్వాణులు సంతసమందఁగ, క్షోణిఁ గదతేఁ గతనంబుగా లెంబెలుచన్. 38

వ. అప్పు డమ్మురాంతకుండు తత్పురంబు దాడిపెట్టించిన. 39

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్వి పడఁద్రోయువారును గోపురంబులు నేలఁగూల్చువారు
సౌధయూథము నేలచదును చేసెడివారు వనభూజములు పీకివైచువారు
కమలాకరములు భగ్నము సేయువారును ధనవస్తువులఁ గొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలు వహ్నికర్పించువారును జెగి పౌరజనుల బాధించువారు
తే. నగుచు యాదవవృష్ణిభోజాంధకాది, యోధవీరుల సైన్యంబు లుక్కుమిగిలి
తత్పురం బాక్రమించి యుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్బాణదైత్యవిభుఁడు. 40

మ. నటదుద్యద్భ్రుకుటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్ఛటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబు గావింపను
త్కటధాటీపటుతాకహాఃకహకహధ్వానాట్టహాసార్భటిం
జటులాహంకృతివిస్తరిల్ల సమరోత్సంక్రీడనోత్సాహియై. 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబు త్రైలోక్యభీ
షణమై మ్రోయఁ భుజాసహస్రసముదంచచ్ఛాతహేతిచ్ఛటా
ఘృణిశోభిల్ల ననర్ఘ్యరత్నఖచితప్రేంకచ్ఛతాంగాధిరో
హణుఁడై సంగరకేళికి న్వెడలె నుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై. 42

గీ. వాని మొగసాలఁ గాఁపున్నవాఁడు గాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకునుద్యుక్తుఁడయ్యె
భక్తసులభుండు శాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁ జెలికానితోఁ గొంత పెనఁగుటవును.

వ. అప్పుడు. 44

సీ. ఘనవాలవిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్వలయంబు దిర్దిరనుదిరుగ
వడిఘణిల్లున నంకెవైచిన మేరుమందరశైలములు ప్రతిధ్వనులనీన
గుప్పించి యుఱికినఁ గుంభినీభారంబు సైఁపక దిక్సామజములు మ్రొగ్గఁ
గ్రొవ్వాడికొమ్ములకొనలచిమ్ములబలాహకసమూహము వకావకలుగాఁగఁ
తే. గంఠవిలుఠన్మహోజ్జ్వలఘంటికాప్ర, భూతఘణంఘణస్వనస్ఫురణ దనర
విజితరజతాచలస్ఫూర్తి వృషభమూర్తి, నీలకంఠుని ముందర నిలిచె నపుడు. 45

సీ. ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్ఛటల్ గళగళంఘుళయనంగఁ
జలితావతంసకోమలశశిస్రవసుధామారంబు ఝుళఝుళంఝుళయనంగఁ
నంగసంఛాదితవ్యాఘ్రేంద్రచర్మసంచలనము భ్రెళిబెళబెళయనంగఁ
గలపరిభ్రమితభీకరశాతశూలానిలదీప్తి తళతళతళయనంగ

తే. శంకరుఁడు నందిపై నెక్కి హుంకరించి, యతిశయార్భటిఁ గెవ్వన నార్చి పేర్చి
వాకిలింపులు గుమికించి చక్రగతులఁ, దరిమి పేరంబు ద్రోలుచు నరిగె ననికి. 46

క. చంచద్గోత్రమలపించో, దంచితకేకేంద్ర వాహనారూఢుండై
వేంచేసె శివుని వెంబడిఁ గ్రౌంచవిభేదనుఁడు ప్రమథగణపరివృతుఁడై. 47

లయగ్రాహి.

తుండముఖుఁ డుగ్రరణచండతరనంబుఘనమండలముఁ దాఁకి బహుఖండములు సేయన్
మెండుకొని ఘీంకృతులు దండిసరసీరుహభవాండఘటమధ్యమున నిండికడు మ్రోయన్
గండములపై మదముఖండఫణిలింగురియుచుండఁ బటుదంతరుచిమండితముగా వే
దండములతండములు భండనజయోద్ధతిని గొండలుగతిన్నడిచెఁ బాండవకులేంద్రా. 48

స్రగ్ధర. రింఖాసంఘాతజాతాయతవితతధరారేణుపంకీకృతాబ్ధుల్
ప్రేంఖన్మాణిక్యమాలాధృతకళలుతదాఖిలఘంటారవంబుల్
పుంఖీభూతాస్త్రిమార్వీస్ఫుటనికటధనుస్స్ఫూర్జితారోహకంబుల్
కంఖాణంబుల్ విచిత్రక్రతుగమనచమత్కారలీలం గమించెన్. 49

తోటకవృత్తము.

పాటవబాహవశస్యతనూభృ, చ్చాటుసురాలయశైలవిభాతిన్
హాటకరత్నమయస్ఫుటదీప్తుల్, దాటి చెలంగ రథవ్రజమేగెన్. 50

మ. కృతనానావిధసాధనశ్రమసమిత్క్రీడాచమత్కారని
ర్జితజేతాళులవక్రవిక్రమగుణశ్రీతుల్యకంఠీరవుల్
శతకోటిప్రతిమానవిగ్రహులు దంచద్దివ్యజాంబూనద
క్షితిభృత్తుల్యభటసంఘముల్నడిచెనక్షీణప్రతాపోన్నతిన్. 51

గీ. ఇట్లు చతురంగసేనాసమేతుఁ డగుచు, నరిగె నెడనెడఁ బొడగాంచు నాపజయిక
శకునముల నాత్మలోపల సరకుగొనక, గురభిమానంబు పేర్మి నిర్జరవిరోధి. 52

వ. అప్పుడు. 53

మ. పరమేశుల్ భగవంతులవ్యయులు శుంభద్బాహుశౌర్యోజ్జ్వలుల్
హరిమృత్యుంజయులిద్దఱున్ రణము సేయంజూచునుత్కంఠచే
సరసీజాసనపాకశాసనసమస్తబ్రహ్మదేవర్షికి
న్నరసాధ్యాదులు మింట నిల్చిరి విమానవ్రాతసంయూథులై. 54

వ. యాదవసైన్యంబును నిస్సామాన్యం బగు నుత్సాహంబున దానవ సేనాసమూహంబు నెదుర్కొని యయ్యె నట్లయ్యుభయబలంబులును సంవర్తనసమయ సముజ్జృంభమాణాన్యోన్య సంఘర్షణపూర్వాపర మహార్ణవంబులవిధంబున నొండొంటిం దాఁకి రథికులు రథికులును, వారణారోహకులు వారణారోహకులును, నాశ్వికులు నాశ్వికులును, బదాతులు బదాతులును, ద్వంద్వయుద్ధంబున సంగడంగి కోదండ దండంబులంకించి సింజి

నీటంకారనినాదంబులు రోదసీకుహరంబునిండనాకర్ణసంధాన దృఢముష్టిలాఘవ
లక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులం బ్రచండంబులయినకాండప్రకాండంబులు సం
ప్రయోగించి. రథరథ్యకేతుసూతవ్రాతంబుల మర్మఘాతంబునొప్పించుచు, మృత్యు
జిహ్వాకరాళంబు లగుకరవాలంబులు సౌదామనీలతావితానంబులపోలికందళత్కా
యమానంబులై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప ఝళిపించి దేహంబులుపక్షించితు
నుకలై పడనఱుకుచునవక్రవిక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరం ద్రిప్పివైచి ఛత్రచా
మర ధ్వజదండంబులుఖండంబులుసేయుచుం, బ్రజ్వలజ్జ్వాలన కీలాజాలంబుల లీలం
గ్రాలుశూలంబులనాభీలంబులగుశతాంగమాతంగతురంగాంగంబులుభగ్నంబులుగాఁ
గ్రుమ్ముచుఁ,గఠోరంబులగుకుఠారంబులెత్తి కంఠీరవంబుల క్రేవనకుంఠ కంఠారవం
బులు చెలంగ నురశ్శిరకరచరణప్రముఖాంగంబులకొఱకు నఱకు దారుశకలంబుగతి
వికలంబులుసేయుచు, బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం గ్రేళ్లురుకుచు,బల్లెం
బులు బుచ్చుకొని ఘల్లునంబెల్లార్చి గాయంబులనమేయంబులై కీలాలప్రవాహం
బులు దొఱంగంబొడిచిపడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసం
ద్రిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గునూచంబులుగాఁగొట్టుచు. శ్వసనాశనసంకాశంబు లగు
పాశంబులు వీరావేశంబులంగండదేశంబులం దగులం బ్రయోగించిప్రాణంబులుక్షీణం
బులుగాఁబడనీడ్చుచు, మఱియుఁబ్రాసపట్టిస ముసలముద్గర తోమరభిండివాల శక్తి
క్షురికాది నానావిధాయుధంబులం గొట్టివేసి నఱికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుపఱి
చినం జంభవిద్వేషికరాంభోజశుంభద్దంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల
చందంబునంగూలి పీనుంగులైన యేనుంగులనుబుడమింబడి తన్నుకొనుచుఁగంఠగ
తప్రాణంబులైనకంఖాణంబులును యుగయుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాం
గంబులైన శతాంగంబులును గూలినకేతనంబులును, జిత్రరూపంబుల విధంబున
విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలినరాహుత్తులును,రాలినభూషణమణిగణం
బులును,వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును,వికలంబులైన దంతంబులును, శకలంబులైన
కుంభస్థలంబులును, వ్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కలైన ప్రక్కలును, భిన్నంబు
లైన కపాలంబులును, ఛిన్నంబులైన కపోలంబులును, విఱిగినచరణంబులును, జిరి
గిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైనవర్మంబులును, గలిగి
మహాబిలంబునం గోటానకోటులును,దట్టంబులై యట్టలాడంజొచ్చె. గజివాజికళేబ
రంబులు జీమూతంబులును, సాంద్ర చంద్రహాస ధగద్ధగితద్యుతులుశంపాలతలును,
శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గరఘాతంబు లశని
పాతంబులును, విశీర్ణభూషణపద్మరాగ గారుత్మత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును,
విభిన్నకుంభికుంభచ్యుత ముక్తాఫలంబులు వర్షోపలంబులును, గాకగృధ్ర ప్రభృతివి
హంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబునునై, యోధయోధ
ధనుర్విముక్తంబులైగగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంధకారసైల్యం

బైన బాణబాహుళ్యంబువలన మార్తాండమండల గోచరలక్షణంబులేమిదుర్దినంబై యుత్కృష్టవర్షాగమంబు ననుకరించియుండెనప్పుడు వేతాళ ప్రేత పిశాచ శాకినీ ఢాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడుపులనిండ మెక్కి రక్తపానంబుచేసిన గఱ్ఱునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు ధవళాంశుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేదఃపంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసిలేపనంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునుకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వులుగానలంకరించుకొనుచు, గజకళేబరంబులు పర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు, ఘోటకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులును తాంబూలపర్ణంబులును, వసలుచూర్ణంబులునుంగాఁగలయ నమలి విడియంబులు చేసి జిహ్వావలోకనంబులుచేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు, గంధర్వపిశాచంబులు సేయుగార్ధభస్వర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితురగనరమాంసంబులు త్యాగంబులిచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్యతాసౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులుచేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్విధంబునవివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడుకొనుచుం దాండవంబులుసలుపునమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగరప్రకారంబు ఘోరంబైవర్తిల్లెనందు. 55

చ. హరిహరులిద్దఱుంగదిసియాహవకేళియొనర్చిరుద్ధతిన్
సురనికరంబులబ్రపడిచూడఁగశార్ఙ్గపినాకచాపముల్
కములఁబూనియొండొరులకంఠభుజోరులలాటమర్మముల్
గురుతరచండకాండములఁగ్రుచ్చుచురోషమహోగ్రమూర్తులై. 56

మ. హరుఁ డాకర్ణధనుర్గుణుండగుచుబాహావిక్రమక్రీడని
ష్ఠురనారాచపరంపరల్వఱపినన్సొంపారునెమ్మోమునన్
దరహాసద్యుతివింతయైనిగుడఁబద్మామానినీజానిభీ
కరబాణంబులవానినన్నిటివెసన్ఖండించె నొక్కుమ్మడిన్. 57

క. భగవంతుండగుశంభుఁడు, గగనదిశాపూరితముగఁగడుఁదీవ్రతతో
నగణితవిశిఖౌఘంబులు, నిగిడించిమహోగ్రతమమునిండఁగఁజేసెన్, 58

మ. గరుడాంకుండరుణాంతనేత్రుఁడగుచున్గాలాగ్నిసంకాశభీ
కరకాండాళిఁదదంధకారముడఁగంగాఁజేసెనాతీవ్రతం
బరివేషస్థితినుండెవిల్లురవిబింబస్ఫూర్తినొప్పెన్ముఖాం
బురుహంబుగ్రమయూఖలీలఁదనరెన్బుంఖానుపుంఖాస్త్రముల్. 59

చ. మఱియుననేకబాణములుమర్మములంటఁగ నేసిహుంకృతుల్
నెఱపలలాటలోచనుఁడునిష్ఠురశాతశిలీముఖావళుల్

కలఁకటిఁ జేసె నేసిననుగంజదళాక్షుఁడు దానినన్నిటిన్
నలికినిశాతకాండములు నాటఁగ నేసెఁ దదీయదేహమున్. 60

శా. ఆసంరంభముఁ జూచి సైఁపకహరుం డాగ్నేయబాణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడ నేసినఘనజ్వాలావృతంబై పయిన్
రాసత్యారమణుండు వారుణమహాస్త్రంబుం బ్రయోగించి సాం
ద్రాసారంబగు వారిపూరమున మాయం జేసె నత్యుద్ధతిన్. 61

ఉ. శర్వుఁడు ఖర్వగర్వమున శౌరిపయిన్ స్మరదంబకంబు గం
ధర్వసుపర్వపన్నగవితానములద్భుతమంద నేసినన్
సర్వమయుండు చక్రి యది సంహరణంబొనరించె నుజ్జ్వల
త్పర్వతసాయకంబున విపక్షబలంబులు దల్లడిల్లఁగన్. 62

శా. ఆటోపంబున శంకరుం డపుడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సంధించి మౌ
ర్వీటంకారమెసంగ నంబుధియు ఘూర్ణిల్లంగ నేయన్ని రా
ఘాటంబై చనుదేరఁగన్గొని తదుగ్రస్ఫూర్తి వారించె దో
షాటధ్వంసితదంబకంబున నమర్త్యశ్రేణి కీర్తింపఁగన్. 63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైన పాశుపతదివ్యాస్త్రంబు భూతేశుఁ డౌ
ద్ధత్యంబొప్పఁగ నేసె నప్పుడు మహోద్యద్విక్రమస్ఫూర్తినౌ
న్నత్యంబై యసమానమై వెలుఁగు శ్రీనారాయణాస్త్రంబు సం
స్తుత్యప్రాభవశాలి కృష్ణుఁడు సమంత్రోక్తిం బ్రయోగించినన్. 64

మహాస్రగ్ధర. రాలెన్నక్షత్రపఙ్క్తుల్ రహిచెడియె నహోరాత్రిరాణ్మండలంబుల్
వ్రీలెన్ దిక్కుడ్యసంధుల్ విఱిగిపడియె నుర్వీధ్రశృంగంబు లోలిం
దూలెన్ మేఘౌఘ మత్యద్భుతజవపవనోద్ధూతధూళీసమంబై
కూలెన్ వృక్షాళి మ్రొగ్గెన్ గ్గవలయభరభృత్కుంభికుంభీనసంబుల్. 65

క. ఖండేందుధరజనార్దన, కాండములొండొంటిఁ దాఁకి గగనంబునను
ద్దండగతిఁ బోరి పోరి ప్ర, చండతహరిశరము హరునిశరముం దోలెన్. 66

తే. తనదు దివ్యశరంబులు దైత్యదమను, చే నిరర్థకమగుటయు మానసమున
నూహదక్కి రణోత్సాహముజ్జగించి, యుండెఁ గళ్యాణశైలకోదండుఁ డపుడు. 67

మ. జలజాతాక్షుఁడు వక్రవిక్రమమునన్ సమ్మోహనాస్త్రంబు భూ
తలసంక్షోభము గాఁగ నేయుటయు నిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనొప్పన్ వృషభేంద్రుమూఁపురముపై వ్రాలెన్ హరుం డొయ్యనన్
గలధౌతాచలశృంగసంగతశరత్కాలంబువాహాకృతిన్. 68

వ. రుక్మిణీకుమారుండును గుమారుండును నుద్దండపుండరీకంబులవిధంబున నంగడంగి కోదం
డపాండిత్యంబు భువనస్తుత్యంబుగా ఖండనంబు సేయుచు. 69

మ. శరజన్ముం డుప్రదీప్తరోషముఖుఁడై శాతాశుగశ్రేణి నా
హరిజున్ నొవ్వఁగ నేసి యార్చిన మహోగ్రాకారుఁడై పేర్చి శం
బరవిద్వేషి శిలీముఖప్రకరసంపాతంబునన్ ముంచి జ
ర్జరితాంగుం డగునట్లు చేసె సురలాశ్చర్యంబునం బొందఁగన్. 70

తే. నారిఁ దెగ నేసి యతని మయూరవాహు, నంబు నెమ్మేన నిశితబాణములు చొనిపి
చేతు లాడక యుండంగఁ జిక్కు పఱుప, నిలుప లేక విశాఖుండు తొలఁగి చనియె. 71

ఉ. చండతరప్రతాపభుజశౌర్యధురంధరుఁడై నకామపా
లుండు హలంబు చేగణములో మడియించెను గూపకర్ణ కుం
భాండుల భీమహుంకరణభగ్నపయోజభవాండభాండులన్
భండనభైరవస్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వలబాహుదండులన్. 72

గీ. సాంబుఁ డత్యుద్రరౌద్రావలంబుఁ డగుచు, బాణనందను నధికదోర్బలు నిబలుని
గదిసి వివిధాస్త్రశస్త్రసంఘాతములను, భూచరులు ఖేచరులు మెచ్చఁ బోరి పోరి. 73

గీ. గుఱ్ఱములఁ జంపి కేతువుఁ గూల నేసి, రథము చెక్కులు సేసి సారథిని ద్రుంచి
ఘనతరాశుగపీడితాంగునిఁ జేయ, నసురపతినందనుఁడు పలాయనము నొందె. 74

శా. శైనేయుండును బాణుఁడున్ రణజయోత్సాహంబు లాస్యంబులన్
బూనం గార్ముకశింజినీఘనరవంబుల్ దిక్కులన్నిండన
స్త్రానీకక్షతజాతరక్తజలపూరార్ద్రాంగులై నట్టి నె
మ్మేనుల్ పుష్పితకింశుకంబులగతిన్ మ్మఱంగఁ బోరాడుచున్. 75

వ. ఉండి రట్ల వాసుదేవుండు సమ్మోహనబాణపాతంబున భూతేశుఁ గరవశంజేసి లబ్ధవిజ
యుండై నిరుపమోత్సాహంబున నిజవదననిర్గత నిరర్గళ నిష్ఠుర నినాదనిర్భిన్ననిఖిల
నిర్జరాహితసైన్యంబగు పాంచజన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధివరూథినిపయిం గవిసి
కరాధిజ్య ధనుర్ముక్తశరాధిక్యఘాతంబుల నరిశిరోధినిచయంబుల నఱకి రాధనంబు
సేయుచుఁ గరాళంబులగు కరవాలంబులఁ గరిహరిప్రకరవాలంబులు కీలాలంబులు హే
రాళంబులై తొరఁగ దునుముచు ధృఢసంతంబులైన కుంతంబులఁ బంతంబున దంతిం
బులు విఱుగం బొడిచి దంతావళంబుల నంతంతన కృతాంతనిశాంతంబున కనుపుచు నస
దృశంబులగు ముసలంబులు కరబిసరుహంబుల విసవిసం ద్రిప్పి యసువిసరంబులు పస
చెడి వసుమతిం గలయ నసువులం బాపుచుఁ గదల మెఱుంగులు చదలం బొదలం ద్రిప్పుచు
వలదని మదంబులం గదిసి యెదురుకొని పొదువు పదాతులం గదల మెదల నియ్యక వదనం
బులు చదిసి రదనంబులు డుల్లి గుదులుగొనుచుం జానవోదుచు నంతకంతకు నతిశయం
బైన వీరావేశంబునం బ్రళయకాలరుద్రాకృతిం బేర్చి రక్తప్రవాహంబులను మాంసరా
సులును బ్రేవులప్రోవులు నెముకల గుట్టలును నై రణంబతి దారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడస
లుపుచుఁ బాంచజన్యజృంభన్నినాదంబులు భూనభోంతరంబులు నిండఁ బూరించు
చుండె నప్పుడు. 76

సీ. సారథుల్వడినశ్వములీడ్చుకొనిపోవనందందపడిపోవునరదములును
దైన్యఘీంకారనాదములు సేయుచుఁబట్టాపంచలై పాఱెడుభద్రకరులు
నేటులఁబడిరెండు రెక్కలుఁ జాలక వాహకులతోఁ నపఱచెడిఘోటకములు
నని మొననిల్వధైర్యములు చాలక తలల్వీడంగఁబరువెత్తువీరభటులు
తే. నగుచుఁ గాళియదమన బాహాప్రచండ, కార్ముకజ్వాలతాముక్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమునకుఁ, దాళకపలాయనమునొందెదనుజబలము. 77

వ. అప్పుడు. 78

ఉ. విచ్చినయాత్మసేనఁ గనివీరుఁడు బాణుఁడు తెంపు చూపఁ బుల్
మెచ్చఁగఁ జేయివీచి మరలించి నఁదద్బలమెల్ల రోషముల్
హెచ్చఁగ నొక్కటన్మరలె నేపున సైన్యయుగంబు పోరికిం
జొచ్చినసంకులాహవము చూడభయంకరమయ్యె నయ్యెడన్. 79

శా. బాణుండప్పుడు రోషరక్తముఖుఁడై బ్రహ్మాండభీమాకృతిన్
జాణూరాంతకుఁడా సిమామకభుజాంచద్ధాటి చేసంగర
క్షోణింబన్నగసిద్ధకింపురుషరక్షోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్నిర్జితులైరి నాయెదుట నిల్వన్నీవు శక్తుండవే. 80

చ. అనవుడు మందహాసముఖుఁడై హరి నీభుజశక్తి నీవె నె
మ్మనమున లజ్జలేక పలుమాఱును మెచ్చుకొనంగ నీతియే
యని మొననిల్చినప్పుడు నిరర్థకమీ వెడమాటలేల నాఁ
కొని భుజియింపఁ బోవుచును గూరలు మేలడుగంగ నేటికిన్. 81

మ. అనునాలోననహస్తపంచశతకోద్యచ్చాపుఁడై నిల్చి త
క్కినయేనూఱుకరంబులన్నరములుత్కృష్టప్రతాపంబునం
గొనిబెట్టేయఁగ మండలీకృతమహాకోదండముక్రొర్ధచం
ద్రనిశాతాంబకపఙ్క్తిఁ ద్రుంచెనవిరోధానాయకుండుద్ధతిన్. 82

సీ. శతములు వేలులక్షలుకోటులర్బుదంబులశరౌఘంబులఁబొదివిపొదివి
వాయువ్యగారుడవారుణప్రముఖదివ్యేషుజాలంబుల నేసియేసి
కరవాలశూలముద్గరశక్తితోమరప్రాసాయుధంబులఁబఱపిపఱపి
శాంబరీమాయావిడంబనంబొనరించిశిలలు నెత్తురుఁ గురియఁజేసిచేసి
తే. యసురభర్తవిజృంభించియార్చుటయును, నసుమునన్నింటిఖండించిపొడవడంచి
త్రుంచిమాయించికడువిక్రమించిమించి, తనప్రతాపంబుచూపెనద్దనుజవైరి. 83

వ. మఱియును. 84

ఉ. అత్తఱినమ్ముసందుఁడుఁదదర్ధసహస్రశరాసనంబులన్
గత్తిమొగంపుటమ్ములనుగండ్రలు సేయుచునుండనంతలో

నె త్తెడువిండ్లు నారిబిగువె త్తెడువిండ్లు శరప్రయోగసం
పత్తిఁ జెలంగువిండ్లనటు బాణుకరంబులనొప్పె వింతయై.

చ. తొలుతటియమ్ముపంచశతదోర్ధనురావళిఁ ద్రుంచి కొంచున
వ్వాఁజననింతలో మొదలివై పునబాణుఁడు గ్రమ్మఱంగరం
బుఁగొనుచాపముల్ నటికిపోవుచు రెండవయమ్ము ముందరన్
వెలుఁగుశరమ్ముఁగూడదివి నిండె హరిప్రదరంబులీగతిన్.

శా. కోపాటోపవిజృంభణారుణితచక్షుష్కోణసంజాతవి
స్ఫూపాతంబులు మేనఁ జొచ్చి వెడలెన్నాఁబోలు నన్నట్లైతత్
చ్చాపోద్భూతశరౌఘముల్ తదనుసంచారంబులై వక్షమం
దాపూర్ణంబుగ నాటి వెల్వడు సురేంద్రారాతిదేహంబునన్.

చ ధనువులు ద్రుంచి సూతుతల ధారుణిమీఁద నలంకరించి వా
హనములసంహరించి సముదంచితకాంచనకేతన ప్రపా
తన మొనరించి మైరుధిరధారలు గ్రమ్మఁగ నొంచిమించియ
ద్దనుజవిరోధియొత్తెఁ గృతదానవదైన్యము పాంచజన్యమున్.

క. మతిభ్రమసినట్లు నిశ్చే, ష్టితుఁడై బెగడొందు బాణుజీవము రక్షిం
చు తలంపునముది రక్కసి, యతనిజనని కోటరీసమాహ్వయ యంతన్.

ఉ. అంబరహీనమై వికృతాకృతితోడుతనాభిక్రేవలన్
లంబకుచద్వయంబుగదలంబులు చెక్కులజుంజుఱౌశిరో
జంబులు వ్రేలనమ్ముదినిశాచరి ఖేచరియై పిశాచరీ
తిం బఱతెంచి నిల్చె వసుదేవతనూభవుసమ్ముఖంబునన్.

శా దానిం జూడఁగరోయుచున్విముఖుఁడై దైత్యాంతకుండున్న నా
లోనం బాణుఁడెడం బుగాంచి పఱచెన్ లోకుల్ ప్రమోదింపఁగా
మానంబెల్లను వీడి యాత్మనగరీమార్గంబునన్ భీతిదృ
క్కోణకుపున్యతఁ బాదఘట్టనలభూభాగంబు గంపింపఁగన్.

ఉ. ఆహరి ముందటన్నిలిచినట్టినిశాటియు నేగెనంతస
మ్మోహనబాణపాతమునముంచినతాంద్రికము ఉదొలంగి కా
మాహితుఁడంపశాంభవమహాజ్వరముం ఘు(?)లుమస్తకంబులున్
బాహువులుం ద్రిసంఖ్యలను భాసిలఁగా నతిఘోరమూర్తియై.

మ. తనమీఁదం జనుదేరనవ్వుచును బద్ధానేతతీవ్రజ్వరం
బును బంపన్ భయదాకృతిం గడిసియార్పుల్ మింటనంటంగ దాఁ
కిన నా రెంటికి నయ్యె నాహవము సోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులు జగత్సంక్షోభముం జేయఁగన్.

తే. ఘోరఘోరభుజాబలస్ఫురణదక్షి, శాంభవజ్వరమాత్మలో సంచలింప
వైష్ణవజ్వరమధికజవంబుతోడ, వెంటనంటంగ నార్తితో వెఱచి పఱచె. 94

ఉ. ఎక్కడఁ జొచ్చినం జుణుగనియ్యక వైష్ణవి వెంటనంటఁగా
దిక్కులనెల్ల నుంగలయఁ ద్రిమ్మరి యార్తిహరించి కావ వాఁ
డొక్కఁడు లేమికిన్ వగలనొందుచుఁ గ్రమ్మఱఁ బాఱు దెంచి స
మ్యక్కరుణావిధేయు హరి నార్తశరణ్యునిఁ జేరి భక్తితోన్ 95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయే కృతాఖిలజగత్క్షేమాయ దివ్యౌజసే
నీలాంభోధరకాంతికాంతవపుషే నిర్వాణసంధాయినే
లీలాకల్పితతాత్త్వికాయ మహతే లేశాతిపూర్ణాత్మనే
నాళీకాసనపూజితాయ భవతే నారాయణాయో నమః. 96

దండకము.

శ్రీమద్రమామానినీమానసారామవాటీవసంతాయమానా సమానాంగశృంగారభావా
సముగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమాణా యుతాహోధిరాణ్మండలా సేవితాఖండలా
కుండలానర్ఘ్య రత్నచ్ఛవిచ్ఛన్నగండస్థలప్రస్ఫురన్మందహాసాకరాంభోజభృన్నంద
కాభ్యోజ్జ్వలచ్చంద్రహాసా మహాసాహసకూర్మిక కంసాఘవత్సాదిదైతేయసంఘాత
శైలాంబుభృద్వాహనా గోపకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదిసంసారభో
గాబ్ధినిర్మగ్నహృత్సాప్రిక్రృతాళీ దురంపాదరా పాదకీర్తిప్రతాపోదయా నీదయాశోభి
తాపాంగ వీక్షాసుధాలేశ సంసేవనా లబ్ధసౌభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రామరాధీశముఖ్యు
ల్ మహత్త్వంబునన్ బూజ్యులైయుండ రేతజ్జగత్పాలనార్థంబుగా నీవు మత్స్యస్థితిం
గచ్ఛపాకారతన్ యజ్ఞవారాహలీలన్ నృసింహస్వభావంబునన్ వామనస్ఫూర్తి
తో జామదగ్న్యస్వరూపంబునన్ రామచంద్రావతారంబునన్ రౌహిణేయాభిధేయం
బుతో బౌద్ధవేషంబుతోడం గలిక్యాకృతిన్ సాధుసంరక్షణంబున్ జగత్కంటకధ్వం
సనంబున్ దగం జేయుచో నీవు గావించు సత్కార్యముల్ చాలనాశ్చర్యముల్ నీ
పదాంభోరుహధ్యాన సేనావిశేషంబులన్ నారద వ్యాస వాల్మీకి రుక్మాంగదాదుల్
మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముం గాంచిరత్యూర్జితంబైన
యుష్మన్మహత్త్వంబు వర్ణింపఁగా రెండువేల్ జిహ్వలన్ బొల్చు శేషాహియుం జాలఁడీ
లోకముల్ దేశకాలంబులున్ వేదశాస్త్రంబులున్ దానధర్మంబులున్ సాగరంబుల్
నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్ చంద్రసూర్యుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులున్ సాత్త్వికాది
త్రయంబాదిగా నామరూపంబులన్ బొల్చు నేతత్ప్రపంచంబు సర్వంబు నీమాయచేఁ
గల్పితంబై భవద్గర్భగోళంబునం బుట్టుచున్ మించుచుం గిట్టుచుం గ్రాలు నో దేవ నీవే
జగత్కర్తవున్ ధర్తవున్ హర్తవున్ నీవె సర్వస్వరూపుండవు నీవె దైవంబవు
న్నిర్గుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిరాఖ్యాతమై నిర్వికల్పస్థితిం బొల్చు నోంకార

గమ్యం బరబ్రహ్మమూర్తిన్నినుం నామనోవీథి భావింతు సేవింతు నోస్వామి నన్నుం
గృపంజూచి రక్షింపు మో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభక్తమందార యో
నిత్యకల్యాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమావల్లభా పాహి
మాం పాహిమాం పాహిమామ్. 97

శా. నీతేజంబుమహోగ్రమైతనరుఁగానిల్వంగశక్యంబుగా
దేతద్విశ్వమునందురక్షకులునాకెవ్వారునన్నేరనీ
చేతప్పున్శరణంబుచొచ్చితిదయావిస్తారభావంబున
న్నాతప్పుల్క్షమియించికావఁగదవేనాతండ్రినారాయణా. 98

క. అనినంగృష్ణుఁడుమత్తా, ఘనమునితరవాక్యమగుటఁదగఁదెలిసిరయం
బునమముఁజేరితికావున, నినుఁజెందదుతద్భయంబునిక్కంబింకన్. 99

క. మీయుభయుజ్వరవాద, మయాయంబుననన్నుఁ గావుమనినీవునుతుల్
సేయుటయుఁజదువువారల, కేయెడమీబాధపొరయదించుకయైనన్. 100

వ. అని యానతిచ్చెనని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెఱింగింపుమని
యడుగుటయును. 101

శా. సాష్టాంగానతసిద్ధసాధ్యమకుటాంచన్నూత్నరత్నావళీ
ఘృష్టిస్తోమ విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి
ద్దుష్టారాతికురంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్యద్భుజా
విష్టంభోజ్జ్వలసర్వదేవమయశశ్వద్భూరిపవిశ్వంభరా. 102

క. లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్ష్మాంచితవదనహరిణలాంఛనబింబా
సక్ష్మాదిభూతవిశ్వగ, సూక్ష్మస్థూలాంతరస్థసుబ్రహ్మకళా. 103

కవిరాజవిరాజితము.

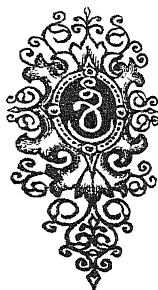
మలయజహారసుధాకరహీరసమానసుసారయశోవృతది
గ్వలయకృతార్థహితార్థధనంజయపర్థనకారిసమర్థకృపా
నిలయనిరర్గళశార్ఙ్గధనుర్గుణనిర్గతమార్గణవర్గమహా
విలయగతాహితమోహితలోకవివేకసమాహితహృన్మహితా.

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తి
రాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్యాబ్బయామాత్యప్రణీతంబైనయనిరుద్ధ
చరిత్రంబను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము

శ్రీకల్యాణగుణోజ్జ్వల
పాకాహితముఖ్యవినుతపదపద్మశర
ద్రాకేందుచంద్రికావిభ
వాకరదరహాసమంగళాద్రినివాసా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుం డాదియైన, మునివరేణ్యులతో డనిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

గీ. అట్లు కరుణించిపలినయచ్యుతునకు, వందనముఁ జేసి చనియె శైవజ్వరంబు
బాణుఁ డపు డట్లు భీతితోఁ బఱచితనదు, మందిరముఁ జొచ్చి చింతాబ్ధిమగ్నుఁ డగుచు. 3

వ. ఇట్లని తలంచు. 4

మ. అతిరౌద్రారుణ నేత్రకోణములతో నాలీఢపాదద్వయో
న్నతితోఁ జంచలకుండలప్రభలతో నారాచభృన్మండలీ
కృతకోదండముతో జయార్భటముతోఁ గృష్ణుండు నాముందటన్
శతకోట్యాకృతులం గనంబడియెడు న్సర్వంబునుం దానయై. 5

చ. గెలిచితి నిర్జరేంద్రు నుడికించితి వహ్నిఁ గృతాంతుఁ గొట్టితిన్
జలమున నైఋతి న్విగతశౌర్యుని జేసితి వారిధినాథునిం
గలఁచితిఁ ద్రోలితిన్ బవనుగర్వ మడంచితిఁ గిన్నరేంద్రునిన్
జెలఁగి మహేశ్వరున్ వశుఁ జేసితి నప్రతిమానకీర్తినై 6

ఉ. ఇంతమహాద్భుతం బెఱుఁగ నెన్నఁడుఁ గృష్ణనుర్విముక్తదు
ర్దాంతశరౌఘతీవ్రతరధాటికి డెందము దల్లడిల్లెడుం
బంతము లెల్ల హాస్యములపాలుగ మద్భుజవిక్రమక్రమం
బింతకు వచ్చె దైవకృత మెవ్వరికైన హరింపవచ్చునే. 7

వ. అమ్మహాపురుషుం డాదినారాయణుండగుట తప్ప దతనితోడిసంగ్రామంబువలన
నెట్లైన లెస్స యని ధైర్యంబుఁ దెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై. ౮

ఉ. హారకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలుఁడై సహస్రబా
హారుచిరాయుధప్రకరుఁడై బిరుదధ్వజఘంటికాస్వ నో
దారరథస్థుఁడై తురగదంతిరథాదిక చాతురంగ సే
నారభటీకఠోరతరుఁడై పటహధ్వనులుల్లసిల్లఁగన్. 9

గీ. శోణనగరంబు వెలువడి సురవిరోధి, ధరణికంపింప నేతెంచి తాఁకుటయును
యాదవబలంబు విక్రమంబతిశయిల్ల, మాఱుకొనినరణంబతిఘోరమయ్యె. 10

సీ. శరపరంపరలచే సైన్యంబు వ్రగ్గంగ రథములు పఱపించు రథికవరులు
రథికుల పైఁ గుంజరముల దీకొల్పి గర్వమునఁ దాఁకెడు గజవాహకులును
గజవాహకుల మీఁదఁ గంఖాణములఁ దోలి తత్తులనఱకు రాహుత్తగములు
రాహుత్తులను బరాక్రమలీలశోభిల్లఁ జేరి మాఱెలఁగ్రమ్ము వీరభటులు
తే. నగుచుఁ బోరాడె రోషంబులతిశయిల్ల, సుభటచతురంగ బలములు సుక్కు మిగిలి
పలలఖాదనఘనకుతూహలపిశాచ, కంఠకోలాహలమున నాకసమునగుల. 11

వ. అప్పుడు. 12

మ. హరిపై బాణుఁడహంకృతిం గదిసి బాహాపఙ్క్తి నొక్కుమ్మడిన్
శరముల్ తోమరముల్ గదల్ ముసలముల్ చక్రంబులున్ శూలముల్
పరిఘంబుల్ కరవాలముల్ పరశువుల్ ప్రాసాద నానాయుధో
త్కరముల్ శైలముగప్పు మంచుపగిదిం గప్పెట్టఁగా నేసినన్. 13

చ. భుజబలశాలి మాధవుఁడు పూని ధనుర్గుణటంకృతిన్ హరి
ద్గజముల కర్ణముల్ పగులఁగా నిశితార్ధశశాంక సాయక
వ్రజములు పింజపింజఁ గరువం బరఁగించి తమంబడంచు నీ
రజహితు లీలసాధనపరంపరలం దునుమాడి త్రెవ్వతెన్. 14

మ. విజయోత్సాహము మోమునం బొదలఁగా విశ్వంభరుం డార్చి యు
క్కజమై తేజము దిక్కులన్ వెలుఁగ నాగర్వాంధదైత్యాబ్ధిఘో
రజపస్పర్శనమున్నా రామరపరబ్రహ్మాదికళ్యాణకృ
న్నిజసందర్శనమున్ సుదర్శనమునున్నిద్రప్రతాపంబునన్. 15

వ. ప్రయోగించిన. 16

మ. చటులంబై చలితక్షమావలయమై చంద్రార్కకోటిప్రభా
ఘటితాశాంతరమై చరాచర సమాక్రాంతాగ్నికీలాసము
త్కటమై చండతరాంశువై చకితరక్షశ్చక్రమై చక్రమా
ర్భటితో నచ్చివియచ్చరుల్ జయజయారావంబుతో మ్రొక్కఁగన్. 17

వ. సముద్దండవేదండప్రకాండశుండాదండమండితంబును, గనత్కనకకంకణకేయూర
ముద్రికానిచయఖచితప్రచురమణిగణమరీచిమాలికాలంకృతంబును త్రైలోక్యభయం

కరకారణ సౌభాగ్యరేఖావళీ కలితారుణకరతలంబును, జంద్రశేఖరమనోరంజితతాళ
ప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారరంగన్మృదంగవాద్య ఘాతకారిణ్యంగుళ్యాభిరా
మంబును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళ చర్చితతుహినజలమిళత్పటీరకర్దమసురభిఘుమ
ఘుమాయమానంబునునైన బాణాసురుని బాహుసహస్రంబునం దుఁ జతుష్టయావశిష్టం
బుగాఖండించి వైచిన జంఝూసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడ్పడి
యున్న మహామహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ శుంభద్దంభోళి ధా
రాహతపక్షంబై యున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పుడు. 18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవికీర్ణప్రసూనపుంజములోఁ బై
హరిపైఁ గురిసెన్మొరసెన్, బరుసన్ రంభాదినాట్యవాద్యరవంబుల్. 19

తే. అవ్విరోచనపౌత్త్రుని యందుఁ జాల, కరుణగల్గుటఁ జేసి గంగాధరుండు
పురుషసూక్తంబు చదువుచుహరిని జేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తి నిట్లని నుతించె. 20

చ. అనఘుఁడ వప్రమేయుఁడ వనంతుఁడ వాద్యుఁడ వక్షరుండ
వత్యనుపమచిన్మయుండవు చరాచరజాలసమేతమైనయి
ప్వనజభవాండపఙ్క్తులు భవజ్జఠరంబున నీదుమాయచే
జననము వర్ధనంబు నవసానము నొందుచు నుండు నీశ్వరా. 21

సీ. అఖిలాత్మ నీనాభియందు నాకాశంబు మునివంద్య నీపాదములు ధరణి
సర్వేశ నీమానసమునఁ జంద్రుండును జలజాక్ష నీనేత్రముల నినుండు
గాంభీర్యనిధి నీముఖంబున నింద్రుండు మురహర నీకర్ణములను దిశలు
నురగేంద్రశయన నీయూర్పుల ననిలంబు ఘనమూర్తి నీమస్తకమున దివము

తే. ప్రబలమగుచుండు నుపనిషత్పంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహస్థితి వెలుంగు
నిన్ను భావించి సేవించి సన్నుతించి, కాంతు రనఘులు మోక్షంబుఁ గమలనాభ. 22

క. అనిమిషయుఁ బహువిధంబుల, వినుతించు శశాంకధరుని వినయోక్తులకున్
జనితప్రమోదమానస, వనరుహుఁడై పలికెఁ గరుడవాహనుఁ డెలమిన్. 23

ఉ. నీదయ వీనిపైఁ గలిమి నిక్కువ మింతియె కాదు వీఁడు ప్ర
హ్లాదునకుం బ్రపౌత్త్రుఁడు మదన్వయజాతుల నేవధింపఁగా
లేదటు గాన జీవమెడలింపక కాచితి బాహువిక్రమో
న్మాదము డంపఁగా నలసి మట్టుననుంచితిఁ జంద్రశేఖరా. 24

క. ప్రమథగణంబులలోను, త్తముఁడై భవదీయసన్నిధానంబున మో
దముతోడ నుండఁగలఁ డీ, యమరాహితుఁ డింక నోపురాసురమథనా. 25

తే. అనుచు నానతియిచ్చె నయ్యవసరమున, బాహువులతోన యజ్ఞానబంధములను
వీడుకొని మాధవుని జేరి వినయఘటితిఁ, జాగి మ్రొక్కెను బాణుండు సంభ్రమమున. 26

శా. మాయామానుషమూర్తివై తనరు బ్రహ్మంబున్ని వాబ్జాసనా
ధ్యేయుం నిన్ను నెఱుంగలేక నవనీతస్తేయుఁ గొన్నందుకుం
బ్రాయశ్చిత్తము గాఁగఁ జేసితివి నా పాపంబు లోపంబుగా
నా యజ్ఞానము వాసెనీ కరుణఁ గృష్ణా గోపికావల్లభా. 27

వ. అని మఱియుం బునఃపునః ప్రణామపూర్వకంబుగా బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి యుషాకన్యానిరుద్ధకుమారులం గై చేసి తోడ్కొని రమ్మని పరిచారకులం బంచిన వారును దదీయశుద్ధాంతకాంతాజనంబులకుం దెల్పిన నవ్వధూవరుల నుచితోపచారంబులం బ్రీతులం జేసి యలంకరించి రప్పుడు 28

సీ. కంకణమ్ములు మణితాటంకగుణము గాహస్తపద్మములు నాట్యములు సలుప
హస్తపద్మముల నాట్యములతో నుద్దియై గుత్తంపుగుబ్బలు కులికియాడ
గుత్తంపుగుబ్బల కులుకుతో నైక్యమై కంఠహారంబులు గంతులిడఁగఁ
గంఠహారంబుల గంతుల జతఁ గూడి పడికెమ్మనములు దా బెళుకుఁ జూప
తే. విమలహారిస్ఫురచ్చులతో వియ్యమంద, కుసుమమారుని ననుసారోగకు యలయుంగు
లలితచాంపేయసురభితైలంబు నించి, యొలమిఁ దలయంటె నొక్క పూర్ణేందువదన.

క. నలుఁగిడియె నొక్క కోమలి, జలయుజపంకంబులం దొమటియొక్క తె సి
క్తలకనకకలశముల జల, కం బొనరించెఁ గుసుమశరపుత్త్రునకున్. 30

క. తడియొత్తె నొకతె వలిపెపు, మడుఁగులు గట్టంగ నిచ్చె మఱియొక్క తె యుం
పడరంగ నగరుధూపం, బిడె నొక్క తె పరిమళంబు లెంతయు నెసఁగన్. 31

తే. అర్ధచంద్రోపమంబైన యతని నుదుట, దిద్దె నొక్క తె కస్తూరితిలకము మఱియుఁ
దనరెఁ గందర్పకుసుమకోదండదండ, ఘటితనీలోత్పలాస్త్రసంకాశ మగుచు. 32

ఉ. ఒక్క లతాంగి మౌక్తికసముజ్జ్వలహారము నందు వజ్రపుం
జెక్కులతాళిబిళ్ళ విలసిల్లఁగఁ గూర్చి యలంకరింపఁ బెం
పెక్కి తదీయవక్షమున నెంతయుఁ జూడఁగ నొప్పె నయ్యెడన్
జుక్కలగుంపులో మిగుల శోభిలు పూర్ణశశాంకు కైవడిన్. 33

చ. శ్రవణపదావిలగ్నమకరప్రకటాభరణోజ్జ్వలాస్యకై
రవహితులీలనాఘనుఁడు రాజిలె నీలరుచిం దళత్తళల్
గనియఁ బ్రజానురాగకరకంకణముల్ప్రవహింపఁ జూచి గా
ఢమగుచు సంప్రపూర్ణజలరాశి కదా యనితజ్ఞులెంచఁగన్. 34

గ. నిలువుటద్దంబు ముందర నిలిపె నొకతె, యందుఁ బ్రతిబింబితంబైన యతనిరూపు
జూచి భ్రమనొంది యొక్క తె సురటి విసరెఁ, జెలులు ఘల్లన నగిరది సిగ్గునడఁగ. 35

సీ. సరసస్ఫూర్తి స్తనిగురులీలసన్మహోత్పలమాలర చియింపఁ బ్రాంతివమ్ము
పరమహోత్పలసైరి వదనసవనంబరాలంకృతి సేయునలంతివమ్ము

యంబరోపమపుష్యరాగంబుగా ఘనసారంబులందంగ జాణయమ్మ
ఘనసారకచ నీ ప్రకంఠాభరణంబులందగింపు వినోదురాలవమ్మ
తే. యనుచుఁ బూర్ణేందువదన లవ్యంగ్యరచన, రచనఁ జేయుచు నవ్వుమోముల రహివహింప.
వినుతభూషణభూషితాంగునిగఁ జేసి, రఘుకులయదువంశజలధిశీతాంశుపతిని. 36

క. కొందఱు చెలికత్తెలు పా, సుందరిఁ గైచేసి రపుడు సురుచిరభూషా
చందనకుసుమాదులచేఁ, గందర్పుని రాజ్యలక్ష్మిగతిఁ జెలువొందన్. 37

సీ. గిలుకుటందియలఁ జెక్కిన వజ్రములకుఁ బాదసరోజనఖకాంతి తళుకులీనఁగఁ
బ్రతిలేని ముక్కరపైఁ గెంపులకు ముద్దుమోవి చెంగావి మేల్పసుపుఁ గుదిద్ద
నిగిడి చేర్చుక్కలో నీలంబులకుఁ గుంతలచ్ఛాయ శృంగారలక్ష్మి నొసఁగఁ
దాటంకమౌక్తికతతికి సుందస్మితరసములావణ్యవిభ్రమము నించ
తే. గటకకేయూరరశనాదికనకములకు, నమునమై జిగివన్నియ లతిశయింపఁ
దొడవులకు నెల్లఁ దన మేను తొడవు గాఁగ, రహివహింపుచు నుండె నారాజవదన. 38

మ. కమలాక్షుల్ తగ నవ్వధూవరుల శృంగారించి రత్నప్రభా
విమలంబైన రథంబు మీఁద నిడి శ్రీవిన్వల్లకీవేణుశం
ఖమృదంగాదికవాద్యసంజనితమాంగల్యధ్వనుల్లాస్యకా
సమమంజీరఝుళంఝుళధ్వనులు హెచ్చన్ రాజమార్గంబునన్. 39

మ. చనుదేరంగఁ బురంధ్రులున్నతమహాసౌధంబులన్నిల్చి హ
స్తనటత్కంకణనిక్వణంబెసఁగ లాజచ్ఛటారాత్నావలో
కననీలోత్పలదామసంయుతములై కర్పట్టికాంతిస్ఫుర
ద్ఘననీలోత్పలమాలికాకలితముక్తాజాలవీలందగన్. 40

చ. కలికి యొకర్తు నాథులను గన్గొనఁ బోవుచుఁ గంఠమాలికల్
గళమున నైచు కోకతపుకంబున గుబ్బలమీఁదఁ జేర్చి వన్
గులికెడు చూచుకంబులఁ దగుల్కొని చూడఁగ నొప్పె నెంతయుం
బొలుపగు తంత్రులం బొలుచు పుత్తడి కాయలవీణకైవడిన్. 41

చ. అలికులవేణి యొక్కతె సహస్రదళంబు వినోదలీలఁ గో
మలకరపంకజాతమున మాటికిఁ ద్రిప్పుచు నేగుదెంచి యిం
పలరఁగ నవ్వధూవరుల నర్వ్యొసఁగన్గొనుచుండె వేయుగ
న్నులవలె వీరి యందముఁ గనుంగొనఁగా నతి తెల్వుకైవడిన్. 42

సీ. ఈభానుతేజునకీ కోకకుచకును జెలిమి సంఘటనంబు చేసినాఁడు
ఈచంద్రవదనునకీ చకోరాక్షికి వెలయ నేస్తంబు గావించినాఁడు
ఈమేఘవర్ణునకీ కేకిగమనకుఁ గోరి సాంగత్యంబుఁ గూర్చినాఁడు
ఈపద్మహస్తునకీ భృంగవేణికిఁ బ్రియవిలాసంబుఁ గల్పించినాఁడు

తే. ఎంత నేర్పరి శారదాకాంతుఁ డహహ, యిట్టి యనుకూలదాంపత్య మెఱిఁగి చేసె
ననుచుఁ బురభామినులు ప్రమోదాత్మ లగుచుఁ, గూడి తమలోన ముచ్చటలాడి రపుడు.

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన కూఁతు నల్లునిం జూచి ప్రమోదరసభరితస్వాంతుం డై బాణుండు వారల కనేకరత్నాభరణవస్తువాహన ధేనుదాసదాసీజనంబుల నుపాయనం బొసంగి, వాసుదేవసన్నిధికిం దోడ్కొనిపోయి యప్పగించినం గృతప్రణాములై యున్నవారలం గనుంగొని యతండు. 44

క. కనికరపుముదంబునఁ జిక్కనికరములఁ గౌఁగిలించి కాంతాయుతుఁ డౌ
మనుమని సుఖాన్వితుఁ డవై, మనుమని దీవించె సబహుమానము గాఁగన్. 45

మత్తకోకిల. గారవంబున మ్రొక్కఁ గైకొని కౌఁగిలించెడివారలున్
జేరి మ్రొక్కిన తాదరోక్తులచేఁ జెలంగెడువారలున్
గోరికన్నులు చల్లఁగాఁగనుఁ గొంచు నుండెడివారలున్
గూరిమిన్ బలముఖ్యులున్హితకోటియుం బ్రమదంబునన్. 46

వ. అంత 47

ఉ. బాణుని గారవించి పురభంజను వీడ్కొని శంఖనాదని
స్స్వానధణంధణల్సెలఁగ సామజఘోటకముఖ్యవాహినుల్
శ్రేణులుగట్టి విక్రమవిజృంభణ తన్వెనువెంటరాఁగ గీ
ర్వాణవిలాసినీమృదుకరస్రుతసూనరసప్లుతాంగుఁ డై. 48

శా. కాంతం దోడ్కొని బ్రహ్మసూసహితులై కందర్పముఖ్యుల్మహా
సంతోషంబున నేగుదేర యదువంశస్వామి కల్లోలినీ
కాంతారాచలపట్టణావళుల నేకంబుల్గనుంగొంచుఁ ద
త్ప్రాంతక్షోణిపతుల్ సువస్తునికరం బర్పించి సేవింపఁగన్. 49

వ. కతిపయదినంబులకుం జనిచని 50

సీ. గోత్రాధిపఖ్యాతిఁ గొమరారి యుండుట సురశైలరాజభూసురులఁ బోలి
మకరాంకసంవర్తిమహిమఁ జెన్నొందుట గగనకిన్నరవరాంగజులఁ బోలి
ఘనరసాలంకృతుల్గనుపట్టి యుండుట హరజటాసిద్ధకావ్యములఁ బోలి
హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యంబౌట బలిదానసననాకములను బోలి

తే. రంగదుత్తుంగచటులతరంగనటన, భంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద
పూరితాశాంతరాళ మై పొలుచు చున్న, పశ్చిమాంబుధిఁ గనియె గోపప్రభుండు. 51

క. కనుఁగొని మనమునఁ బెనఁగొను, ననురాగమువలన వికసితాననుఁ డై యిం
పెనయఁగ నిష్టాలాపము, లొనరించుచు నరిగె యాదవోత్కరములతోన్. 52

ఉ. వారిజలోచనుం డు యదువల్లభుఁ డేగుచుఁ గాంచె ముందటన్
ద్వారకఁ జంచలాంచితలతాకలితాసితమేఘమాలికా

కారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి
స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్మ్యకదంబధారకన్. 53

ఉ. అంతకుమున్న కృష్ణునిజయంబ భియాత్తపరాజయంబు పా
కాంతయుఁబుశ్యకేతుఁడుసుఖస్థితిఁజొచ్చుటయాదిగాయెనవృ
త్తాంతముచారసూక్తిఁదెలియన్వసుదేవుఁడుపౌరకోటికిన్
ధ్వాంతజనంబులున్వినిమహాప్రమదాంబుధిఁదేలాడుచున్. 54

వ. పట్టణంబు శృంగారంబు సేయించిన. 55

సీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబుచెలువంపువీథులఁజిలుకరించి
గమకంబులైనముక్తాఫలంబులతోఁ జెలువుతోరంగవల్లి కలుదీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగళ్లఁబొంపుపఱిచి
కదళికాస్తంభములనచిత్రపటములనుభయపార్శ్వములఁబెంపొందనునిచి

తే. ద్వారములయందుఁదోరణావళులుఁగట్టి, పరిమళమునించునగురుధూపములువైచి
నృత్తగీతవాద్యాదులనెఱపఁజేసి, యమితశృంగారమొనరించిరప్పురంబు. 56

ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యసతీజనమంజులోక్తులన్
భాసురనృత్తగీతరసబంధురగానములంబుకేళిక
వాసకకామలాపములవారణబృంహితవాజిహేషలన్
శ్రీసముదంచితంబగుచుఁజెల్వువహించెఁబురంబునవ్యమై. 57

గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగా నేగుదెంచిరమేశుఁగాంచి, మ్రొక్కి యనిరుద్ధుఁగొల్చిప్రమోదులైరి 58

క. పురలక్ష్మిసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసన్మృదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురుమిషమునహరికినెదురుకోలువహించెన్. 59

ఉ. గోపురశాతకుంభమయకుంభపయోధరకుంభజృంభణల్
చూపుచుసౌధయూథపరిశోభితహారదరస్మితంబులు
దీపనసేయుచున్నలదుదీర్ణపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణసన్నసేయుచువశీకృతచిత్తునిజేసెఁగృష్ణున
ట్లాపురలక్ష్మికాంతునిప్రియాంగనమోహితుఁజేయుకైవడిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగద్రంగవల్లీప్రయుక్తముక్తాఫలతార
కాలంకృతంబును, గుట్టిమరేఖాస్థగితప్రదీప్తహారద్యుతివితతకౌముదీరమ్యంబు
ను, సకలజననయనకువలయవికాసహేతుకంబునునైన రాజమార్గంబున యదు
కులపయఃపారావారచంద్రుండగు దేవకీనందనుం డరుగుచున్నసమయంబున. 61

ఉ. బంగరుపళ్లెరంబులనుబద్ధముఖుల్లనసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తవల్లులన్

సంగతినుంచి త్రిప్పుచునుసారెకుమంగళకౌశికన్జయాం
మంగళమంచుఁ బాడిరిసముంచితపంచమనాదవైఖరిన్. 62

గీ. నందకాయుధునకుశోభనంబటంచు, నగరకాంతులునీరాజనంబులిడుట
కలపతాకహస్తంబులనభినయించెఁ, బురరమాదేవిభరతవిస్ఫురణఁదెలసి. 63

క. నిరుపమవిమానపఙ్క్తులు, గురుతరమణిహర్మ్యములునుగూడివెలుంగన్
సురకాంతలుఁబురకాంతలు, సరిచల్లెడువిరులవానజడిరైయొసరిసెన్. 64

వ. అప్పుడు. 65

సీ. తాళకేతనసముద్యత్క్రౌంచనాస్యందనారూఢుఁడైనవాఁడతనిఁజూడు
నాగాంతకధ్వజోన్నతహేమమయశతాంగారోహణుండైనయతనిఁజూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయరథాసీనుఁడైయున్నయతనిఁజూడు
వరఋశ్యకేతుసుందరమైనకనకంపుటరదంబుపైనొప్పునతనిఁజూడు

తే. మతఁడుబలరాముఁడతఁడుమురాసురారి, యతఁడుకుసుమాయుధుండతండతనితనయు
డనుచునొండొరులకుఁదెల్పుకొనుచునుండి, రప్పురంధ్రులుగగనగృహాంతరముల. 66

ఉ. కైరవిణీప్రియేశువెనుకంజనురోహిణిలీలనింపుసొం
పారఁబ్రసూనసాయకసుతానుగతింజనుదెంచునయ్యుషా
వారిజగంధినంచితసువర్ణలతాసమమోహనాంగిశృం
గారరసంపుబొమ్మఁబోడగాంచిపురంధ్రులుసమ్మదమ్మునన్. 67

వ. తమలోనిట్లనిరి. 78

ఉ. తేనియలూరుకెంపుసుదతీమణివాతెరచంపకద్రవం
బాపెడితేఁటిగుంపువిమలాంగికచంబుసదావికాసముల్
బూనుసరోజముల్చిగురుఁబోఁడికనుంగవజోకయొప్పఁగున్
మానినిచక్రవాకములుమానినిచన్నులుచూడుమాసఖీ. 69

చ. కలువలపేరుపేరుకొనఁగాఁగుముదమ్ములుమన్మథాంబకం
బులుగణుతింపఁగావిషముల్కమలంబులపుట్టుపూర్వముల్
దెలియఁగఁబంకజాతములుతేరికనంగొనఁగామెఱుంగుఁదీఁ
గెలుచపలంబులన్నియుసఖీమణికన్నులఁబోలనేర్చునే. 70

క. కలదనుచునులేదనుచును, బలుమఱువాదంబుతేలపనిలేదింకన్
గలదనుటకులేదనుటకుఁ, దలపంగానడుమునడుముతరుణీమణికిన్. 71

మ. చెలువంబైకళలన్వెలుంగుహరుమంజీదేశపున్ముత్తియం
బులతోఁగూర్చినచేరుచుక్కనొసటన్బొల్పొందునెమ్మోమహా
చెలికెంతందముచూడరమ్మరుచిరాశ్లేషాసమాయుక్తని
ర్మలరాకాతుహినాంశుమండలముసామ్యంబైప్రకాశించుటన్. 72

చ. పురుషులలో నపూర్వరసపూర్ణ శరీరమనంగమూర్తికిం
దరుణులలో సమానరహితంబగు రూపము బాణపుత్త్రికిన్
సరసముగా సృజించియిటు సమ్మతినిద్దఱఁగూర్చినట్టియా
సరసిజగర్భుఁ డెంతగుణశాలితలంపఁగఁ బాటలాధరా. 73

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం గొనియాడుచు నదియొక ముచ్చటగా నుండి రప్పుడు, పురుషోత్తముండు భేరీమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళవేణుప్రముఖతూర్యంబులును, బోరుకలఁగ మహావైభవంబున నరిగి నిరంతర విహార్యమాణేందిరంబగు మందిరంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతిసామంత బంధుమిత్త్రాదిపరివారంబులదివ్యాంబరాభరణతాంబూలాదివస్తుప్రదానంబులం బ్రహృష్టమానసులం జేసి, యుచిత ప్రకారంబులం దత్తద్గృహంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుం జని యిష్టోపభోగంబుల ననుభవింపుచుండె నయ్యనిరుద్ధకుమారుండు నుషాసమేతుండై దేవకీవసుదేవులకు రేవతికి రుక్మిణీసత్యభామ జాంబవతీ కాళిందీ మిత్త్రవిందా సుదంతా భద్రాలక్షణాదులైన ముత్తైదువలకుఁ దన తల్లులైన రతీశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులు చేసిన వారును బరమానందరసప్రహితాంతరంగులై యవ్వధూవరుల నాలింగనంబులు చేసి యనేక విధంబుల దీవించిరతండును నిజవియోగ వేదనాభారంబునఁ గృశీభూతయైయున్న రుక్మలోచన ననేకవిధంబుల గారవించి సంప్రీతమజ్జనభోజనాదులఁ దృప్తుండై బాణనందనానురత సంభోగానంద నిరతుండై యుండె. 74

సీ. సారసగంధసారసరసాసార సౌరభాన్విత సరశ్చారణముల
సాలలీలాలోల ఖేలదేలాలతా జాలడోలాకేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీర పుంజమంజులమంజులనికుంజసుమనసములఁ
గుందబృందమరందబిందుపేదిందిరామంద నాదశ్రుతానందములను
తే. ఘోరఘనసారనీహారనీరపూర, సారచారుపటీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానీల కేకి, శౌకలోకాకరవనావలోకనముల. 75

శా. ప్రాంచత్కాంచనరూత్న రత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్త్రప్రియనందనుండు సురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁ గ్రీ
డించున్ దక్షిణనాయకత్వమునఁ బ్రౌఢిన్ రుక్మ నేత్రామన
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై. 76

సీ. కుచకుంభయుగముఁ బైకొనికేలనంటుట నైరావతము నెక్కి యాడినట్లు
కదియించి నెమ్మేనుఁ గౌఁగిటనలముట హరిచందనము మేననలఁదినట్లు
సునయోక్తివీనులు సోఁకుటనప్సరోవీణానినాదంబు వినినయట్లు
బింబికాధరచూషణంబు సేయుటయుసుధాసారపానంబు చేసినట్లు

తే. సౌఖ్య మొదవంగ నిచ్చనిచ్చలును బాణ, కన్యసంభోగ మింద్రభోగంబు గాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచు నుండె నయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 77

వ. అంత. 78

గీ. మందగతులకు నత్యంతమందగతియు, మంజులోక్తులకతిశయమంజులంబు
మెఱుఁగుమేనికి మిక్కిలి మెఱుఁగు నగుచుఁ, బుష్పగంధికి నీళ్లాడఁ బ్రొద్దులయ్యె. 79

వ. అంత. 80

శా. స్వక్షేత్రంబుల నుచ్చరాసుల హితస్థానంబులన్ దీప్తులై
యక్షీణుండగు చంద్రుఁ జూచుచు దినేశాదుల్ చరింపన్ సమ
గ్రక్షేమంకరలగ్నవేళ శుభయుక్తుం బందు రాజాంశఁ బ
ద్మాక్షీరత్నము పుత్త్రుఁ గాంచె హరిపూర్ణాంశావతీర్ణాంగు నిన్. 81

క. సురదుందుభినాదంబులు సురకరనిర్ముక్తకల్పసుమవర్షంబుల్
సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయకగానములును శోభితమయ్యెన్. 82

ఉ. యాదవవృష్ణిభోజకులులందఱు వేడుకలం జెలంగిర
త్యాదరవృత్తి బాణతనయారమణుండు సువర్ణధేనుర
త్నాదిసమస్తవస్తువులనంతముగాఁ జెలఁరేగి యిచ్చి పృ
థ్వీదివిజేంద్రకోటులను దృప్తులఁ జేసి కృతావగాహుఁడై. 83

క. లౌకికవైదికరీతులఁ, గైకొని పుత్త్రోత్సవంబు గావించి యతం
డేకాదశదినమున విధి, వాకరముగ నామకరణయత్నముఁ జేసెన్. 84

క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడు వైరివీరవసుధాధరభి
ద్వజ్రుఁడు నై మెలఁగెడునని, వజ్రుండని నామమిడిరి వరవిప్రోక్తిన్. 85

సీ. చూడఁగా నేర్చె విస్ఫుటకృపామృతరసంబుఁ గటాక్షవీథులఁ బూనుకొ అను
నడుగు చాఁపఁగ నేర్చె నఖిలరాజన్యకిరీటదీప్తులలంకరింపకొ అను
చేతులాడింప నేర్చె మవదాన్యతాశాత్రవిద్యాప్రవీణత వెలయుకొ అను
తలయెత్త నేర్చె మన్యమజగన్మండలైకాంతపత్రచ్ఛాయ నమరుకొ అను
తే. పలుక నేర్చె సరస్వతీప్రకటనాట్య, రసము నవురంగరక్తుల నొసఁగుకొ అను
కడఁగి నడువంగ నేర్చె నుగలియుగాది, మప్రభుత్వతధర్మంబు మలుపుకొ అను. 86

వ. మఱియు నబ్బాలకుండు ముక్తామణినిచయఖచితకలాపకాకపక్షాలంకృతవిశాలఫాల
ఫాలకుండును, నంజనరేఖారంజితకర్ణాంతవిస్తీర్ణనేత్రుండును, దస్తచామీకరముక్తీ
కృతశార్దూలనఖాభరణకమనీయకంబుకంధరుండును, ననంబరనితంబబింబాలంబితక
నకకటిసూత్రకలితకింకిణీక్వణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీరసింజాసము
జ్జ్వలచరణయుగళుండును నై ముద్దుచూపుచుఁ దల్లిదండ్రులు దాతముత్తవలుం బ్రపితామ
హప్రపితామహీసమూహంబులు గారాబంబు సేయుచుండ దినదినప్రవర్ధమానుండై పెరుగు

చుండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదువచనసంచరణాదుల కానందంబువహిం
చుచు నయ్యనిరుద్ధుండు సుఖోన్నతుండై యుండె. 87

మ. గతగర్వంబునఁ బ్రాంతదేశధరణీకాంతుల్ భజింపంగ ద
ర్పితులై కొందఱు దూరభూవరులు నిర్భీతిం జరింపన్ మహో
న్నతిదండెత్తి జయించి లోఁబఱచి యాజ్ఞాసిద్ధిఁ గావించెఁ దాఁ
జతురంభోనిధిమధ్యఖండనవకచ్ఛప్పన్నదేశంబులన్. 88

ఉ. అన్యనృపాలకుల్ ప్రవశులై కొనివచ్చియొసంగువస్తువుల్
కన్నెలు రత్నముల్ హరులు గంధగజంబులు నాదిగాఁగ సౌ
జన్యతఁ దెచ్చి తాతకు నిశంబును గానుకలిచ్చి యాజగ
న్మాన్యునిచేత దీవెనలు మన్ననలందుచునుండె వెండియున్. 89

సీ. వసుదేవబలదేవవాసుదేవాదులయనుమతి వడసి యత్యంతనియతి
రాజసూయమ్ముతురంగమేధము నాదిగాఁగ ననేకయాగములు చేసి
యందు నాహుతులైన యలపురుహూతాదులాత్మభాగహవిస్సు లాహరింప
నాజ్యప్లుతంబుగా నన్నభక్ష్యాదులు నవ్వారిగాఁగ సమస్తజనుల

తే. కిడుచు నధ్వర్యుముఖ్యుల కెలమి ధేను, భూహిరణ్యరత్నాదులు భూరిగాఁగ
దక్షిణలొసంగి రాజుఁ దగు విధముల, నంపకము చేసి కీర్తుల నతిశయిల్లె. 90

సీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిఁ జెలువొందు తంత్రితౌతలమహత్త్వంబుఁ జూచి
యష్టదిక్కులయందు నాక్రాంతమైన సత్కీర్తిప్రతాపవిస్ఫూర్తిఁ జూచి
కులరూపగుణములఁ గొనియాడఁగాఁ దగు దేవులయనుగుణస్థితులఁ జూచి
వర్ధిష్ణుఁడై శైశవంపుముద్దులు గుల్కు తనయుని యందసందములు చూచి
దానభోగాదులైన సద్వ్యయములందుఁ, బాలుపడియున్న యర్థసంపదలు చూచి
భూప్రజలు వేయునోళ్ల నుబొగడుచుండు, డెంతధన్యాత్ముఁ డీయుషా కాంతుఁడనుచు.

వ. నీసమయంబున. 92

క. నారదుఁడు సకలశాస్త్రవి, శారదుఁడు శరీరవిజితశారదవేళా
నీరదుఁడు సుఖనివేశిత, శారదుఁడే తెంచె దనుజసంహారుకడకున్. 93

క. వనజాతనయనుఁ బొడగని, వినుతులు గావించి యతని వినయంబులచే
ననుమోదమానసుండై, యనిరుద్ధుండున్న యెడకు నరిగిన నతఁడున్. 94

గీ. ఎదురుకొని వందనము చేసి హేమపీఠ, మునను గూర్చుండఁ బెట్టిన మునివరేణ్యుఁ
డాదరంబున దీవించి యతనితోడ, నుచితసల్లాపములు సేయుచుండి యుండె. 95

గీ. ముద్దుగుల్కెడు మరువంపు మొలక యనఁగ, శ్రీఁ జెలువొందఁగల నెలబాలుఁ డనఁగఁ
గుదురుచక్కని సింగంపుఁ గూన యనఁగ, మీఱు మామనుమ మారుఁ గుమారుఁ జూచి. 96

క. తమ్మునిఁడాయఁబిలిచిన, యమ్మునియమ్మునినిజాంకమందునిచితదీ
యమ్మగుసాముద్రికచిహ్నమ్ములుదెలియంగఁజూచియనిరుద్ధునితోన్. 97

సీ. భుజనేత్రనాసికంబులుజానుహనువులునైదుదీర్ఘములుగోప్యాంగకంఠ
జంఘలుమూఁడుహ్రస్వములుఫాలమురొమ్ముకటిమూఁడువెడఁదలుకంఠనినద
మునునాభికందంబుమూఁడుగంభీరముల్ఘ్రాణకటిస్కంధబాహువక్ష
ముఖములారున్నతంబులుజత్రుగుల్ఫత్వగంగుళిచరణంబులైదుసూక్ష్మ

తే. ములుదృగంతజిహ్వాధరములునునఖర, తాలుకరరేఖలాఱురక్తములునైన
యట్టిమానవుఁడధికభాగ్యాన్వితుండు, గానెఱుంగుముకుసుమమార్గణకుమార. 98

సీ. వరలీలదక్షిణావర్తరేఖాయుతభ్రూమిమధ్యుఁడుసమస్తభూమినేలు
నైదురేఖలుఫాలమందున్నవాఁడుదీర్ఘాయుస్సుఖాన్వితుండైనవాఁడు
నూర్ధ్వరేఖలుపాదయుగళంబునందుఁబెంపొందుమానవుఁడుత్తమోత్తముండు
తనరిముప్పదిరెండుదంతములుగ్గలిగినయట్టినరుండుభాగ్యాధికుండు

తే. కంబుసన్నిభమైనట్టిగళమువాఁడు, విలసితంబగుకీర్తులవెలయువాఁడు
కఠినమగుహస్తతలములుఁగడుమృదుత్వ, చరణములుఁగల్గుమనుజుఁడైశ్వర్యయుతుడు.

గీ. చారుచరితసాముద్రికశాస్త్రమందు, నిట్టిలక్షణములుచాలనెన్నఁబడియెఁ
గానబురుషునిఁగనుఁగొన్నఁగానవచ్చుఁ, బండితులకునాగతభాగ్యగతుల. 100

వ. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వ్రజకుమారుని శరీరంబుననిట్టివంటిశుభ
లక్షణంబు లనేకంబులున్నయవిగావున నితండుమహాభాగ్యవంతుండునుసకలదిగంత
విశ్రాంతకీర్తిసంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును వంశవర్ధనుండును నై కలియు
గాదిమ ప్రభుత్వ సింహాసనారూఢుండై సామంత భూపతులు తనపంపుసేయఁగృత
యుగలక్షణంబున ధర్మంబుచతుష్పాదపూర్ణప్రవర్తనంబుగావసుంధరాచక్రంబనేక
సంవత్సరంబు లశాత్రవంబుగాఁబాలింపఁగలవాఁడును భగవత్స్వరూపుండవునాది
గర్భేశ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధివి నగు నీవలన జన్మించి తనయుండుత్తమపురుషు
డగుట స్వాభావికంబకదా యని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై
మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101

క. మీయాశీర్వచనంబులు, మాయందనుగతములగుటమాకున్సకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, సేయుటకునిదానమగుటసిద్ధముకాదే. 102

క. అనిసాంత్వనవచనంబుల, ననురాగమొనర్చుచున్నయనిరుద్ధవిభున్
సునయోక్తులదీవించుచుఁ, జనియెన్నారదుఁడుదివికిజగతీనాథా. 103

సీ. సరససంగీతంబుసంయుతాసంయుతాహస్తాభినయముభావాభిరామ
వీక్షణభ్రూవిలాసవిభ్రమంబుసపాద తత్కాలకల్పితతాళమాన
మైనలాస్యంబుకాత్యాయనియెద్ద బాణాసురతనయదానభ్యసించె

నదిగాన ద్వారక యందుఁ దద్విద్యాభిలాషఁ బ్రార్థించుచిలానినులకు
దృఢముగా వించె సౌరాష్ట్రదేశ నీచంద్ర, ఐదనలా నీలవేణులనలన నేర్చి
రాలతొంగులు దెలుపనంతంతకఖిల, దేశములసర్వజనవచస్థితి నివెలసె 104

సీ. తనకీర్తిచంద్రికాతతి నిండి కృష్ణపక్షంబులు శుక్లపక్షములు సేయఁ
దనదురాజత్వ మింపున సార్వకాలంబునందును గువలయానంద మొసఁగఁ
దనకరంబులు జడత్వమునను భువనప్రజానురాగంబులు న్వెలుంగఁ
దనపత్తనంబు మిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేఁ బెంపువడయఁ

తే. దనవిలాసంబఖండసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమై నివ్వటిలఁగఁ
జంద్రునకుఁ జంద్రుఁడనఁ దగు సద్గుణముల, చేతననిరుద్ధుఁడు జగత్ప్రసిద్ధుఁడయ్యె

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహానుభావుండైన యనిరుద్ధుండు మహదైశ్వర్య సమృద్ధుండును సకల భోగానుభవసిద్ధుండును వేదోక్తకర్మానుష్ఠాన పరిశుద్ధుండునునై సంసారబద్ధుండునుం బోలియుండె నిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబునునైన పరబ్రహ్మంబద్వితీయంబయ్యును బహునామరూపంబులఁ బోలుచుఁ జరాచరంబులయందు జీవాహ్వయుండై పూసలలో దారంబుకైవడిఁ బ్రవర్తింపుచుఁ దత్కర్మానుగుణంబులై శరీరంబులకు ననుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులబొరయక జపాకుసుమసాంగత్యంబున స్ఫటికంబు స్వచ్ఛధవళంబయ్యును మిథ్యారక్తవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండునుం బోలె నజ్ఞుల హృదయంబులకుఁ దోఁచు మండును నియు జ్ఞానసిద్ధి లేమిం జేసి దేహి కర్మావృతుండై తనస్వరూపంబుఁ దాన తెలియనేరక తానన్యుండని యహంకారమమకారంబులం బొంది బద్ధుండగు ననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నలబ్ధంబైన సంచారాదులు నిద్ర మేల్కనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుఁడైన యప్పుడు తనభావంతంబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధిలేక సర్వసమత్వంబున సర్వంబును బ్రహ్మమయంబు ప్రపచంబస్థిరంబని తలంచి బ్రహ్మైవాహంబను వేదాంతసారవచనార్థంబు కేవలదృఢంబుగా వించియెఱుకగలిగిన పురుషుండు తానై సాయుజ్యసిద్ధుండగు ననియు నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబు సేయుచు జనకునికైవడి నాత్మజ్ఞానియై సుఖంబులనుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు ని ట్లనియె.

శా. నీలాభంబును వర్తులాకృతియుఁ జిహ్వాభూతరాజీవపు
ష్పాలంకారము పార్శ్వచక్రయుతరేఖాంచన్ముఖోపాంతమై
సాలగ్రామసమాకృతిం బొడమి పూజల్ గాంచి యిచ్చుం గృపా
శీలుండై యనిరుద్ధమూర్తి సకలశ్రీలుం బాధశ్రేణికిన్. 107

క. ధారుణి లోపలశ్రీమన్, నారాయణు నంశఁ బొడమిన యగుణములఁ బెం
పారననిరుద్ధనామము, సారంబన తలఁచునతఁడు సౌఖ్యముఁ గాంచున్. 108

వ. అనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకయోగి పరీక్షిన్నృపాలున కిట్లనియె. 109

క. జననాథయిట్లు నాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రము వ్రా, సినఁ జదివిన వినిన నరుని చెందుశుభంబుల్. 110

చ. అనివివరించి చెన్నుదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచుసూతుఁడిం
పొనరఁగ శౌనకాదులగు యోగివరేణ్యులతోడఁ దెల్పినన్
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులై ప్రియంబునన్
వినుతులుచేసిరక్కథను వేదముఖ్యమహత్కృతిరాజ్యనాయకా. 111

క ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగుచుసుజనజిహ్వాగ్రములన్
బాయక యాచంద్రార్కం, స్థాయియగుచుసు ప్రసిద్ధిఁ దనరుం గాతన్. 112

మ. శయనీభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటధై
ర్యయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతురంగా రూఢదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జనూతనపతంగా మంగళాధీశ్వరా. 113

క. క్రేంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధుంకారసముఖవీరా, హంకారాసకలభూషణాలంకారా. 114

తోటకవృత్తము.

మన్మథకోటిసమానవిలాసా, సన్ముఖనిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్మయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్మమయాపహసద్గుణభాసా. 115

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తి రాయనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్యనిత్యాబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధమునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

